

บทที่ 5

วิเคราะห์ท่ารำและกลวิธีการรำของนางเกศสุริยงแปลง

บทที่ 5 จะจึงกล่าวถึงการรำของนางเกศสุริยงแปลง ซึ่งจัดแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

- 5.1 รูปแบบของการรำคนเดียว ได้แก่
 - 5.1.1 บทแปลงตัว
 - 5.1.2 บทเข้าเฝ้า
 - 5.1.3 บทรำฟิ่งรำพัน
 - 5.1.4 บทตกใจกลัว
 - 5.1.5 บทโกรธ
- 5.2 รูปแบบของการรำตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ได้แก่
 - 5.2.1 บทเกี่ยวพาราสี
 - 5.2.2 บทตลก
 - 5.2.3 บทต่อสู้
- 5.3 วิเคราะห์ท่ารำและเทคนิคการรำนางเกศสุริยงแปลง
 - 5.3.1 ศึกษาท่ารำนางเกศสุริยงแปลง จากนาฏศิลป์ 3 ท่าน
 - 5.3.2 เปรียบเทียบท่ารำนางเกศสุริยงแปลง จากนาฏศิลป์ 3 ท่าน
 - 5.3.3 วิเคราะห์ท่ารำและกลวิธีการรำนางเกศสุริยงแปลงของนาฏศิลป์ 3 ท่าน

โดยผู้วิจัยศึกษาท่ารำนางเกศสุริยงแปลง ด้วยวิธีสังเกตขณะชมการแสดงจากวิดีโอที่ค้น
บันทึกการแสดงสด และจากการฝึกหัดท่ารำนางเกศสุริยงแปลงจากอาจารย์ธัญญา พวงประยงค์
นาฏศิลป์ 8 สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร รวมทั้งบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร จากนั้น
นำมาวิเคราะห์ท่ารำและเทคนิคการรำของนางเกศสุริยงแปลงดังจะได้อธิบายเป็นลำดับต่อไป

5.1 รูปแบบการรำคนเดียว

รูปแบบการรำคนเดียว หมายถึง การรำตามเหตุการณ์ในท้องเรื่อง โดยใช้ผู้แสดงเพียงคน
เดียว ในที่นี้หมายถึง การรำของนางเกศสุริยงแปลง

5.1.1 บทแปลงตัว เป็นการร่ำอยู่ในฉากที่ 1 ฝั่งแม่น้ำสินธุมาศ เป็นช่วงเหตุการณ์หลังจากนางผีเสื้อน้ำแปลงตัวเป็นหญิงชราและผลักนางเกศสุริยงพระมเหสีของพระสุวรรณหงส์ตกน้ำพร้อมกับตนเองแล้ว ก็แปลงตัวเป็นนางเกศสุริยงเกาะกาบเรือร้องเรียกให้พระสุวรรณหงส์ช่วย

การแปลงตัวในละครรำ ส่วนใหญ่เมื่อตัวละครแปลงตัวเรียบร้อยแล้วจะรำดูฉายเพื่อชมความงามของตนเอง แต่การแปลงตัวของนางเกศสุริยงแปลงไม่ต้องรำดูฉาย ทั้งนี้เพราะการแสดงต้องเป็นไปตามเหตุการณ์ในท้องเรื่องที่ดำเนินอย่างรวดเร็วเพื่อให้สมเหตุสมผลกับความ เป็นจริง กล่าวคือ หญิงชราผลักนางเกศสุริยงตกน้ำแล้วก็แปลงตัวขึ้นมาจากน้ำทันที โดยหญิงชรา รำหน้าพาทย์เพลงรัวเข้าโรงทางด้านขวามือของเวที และนางเกศสุริยงแปลงรำสวนทางออกมาทาง ด้านขวามือเช่นเดียวกัน จากนั้นจึงรำตีบทไปตามคำร้องนั้น ๆ

บทร้อง

- ร้องเพลงร่ายนอก -

ผีเสื้อน้ำจำแลงแปลงองค์ เป็นเกศสุริยงโฉมศรี
โผล่ขึ้นมาจากควารี เรียกพระสามี้อึงอล

ดนตรีที่ใช้ประกอบการรำ

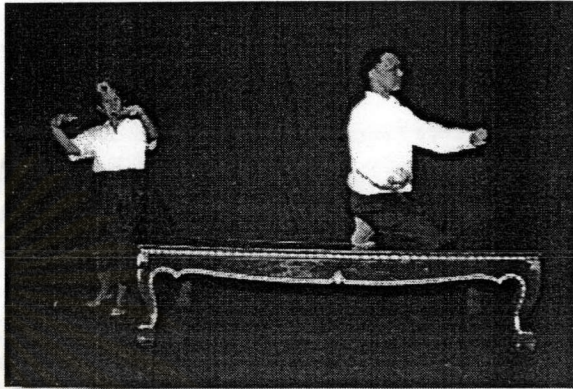
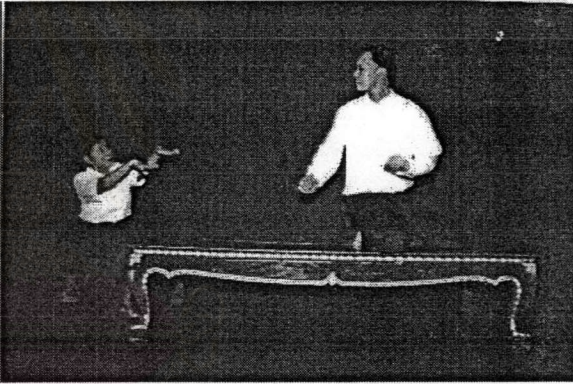
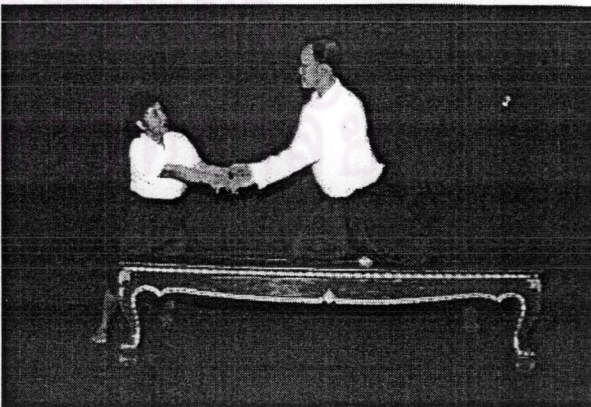
ใช้เครื่องดนตรีชนิดเดียว คือ กรับพวง ตีประกอบการร้องเพลงร่ายนอก

วิธีแสดง

ผู้แสดงเป็นนางเกศสุริยงแปลงยืนแอบอยู่ทางด้านหลังม่านด้านขวา เมื่อผู้แสดงที่เป็นหญิงชราวิ่งเข้ามาในโรงจึงวิ่งสวนออกไปทางด้านเดียวกัน แล้วเกาะขอบเตียงซึ่งสมมติว่าเตียงเป็นเรือ ลำดับต่อไปจะเป็นการอธิบายท่ารำ โดยผู้วิจัยจัดทำเป็นตารางเพื่อช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอกในบทแปลงตัว

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
<p>- เพลงร่ายนอก - 1. ผีเสื้อน้ำ จำแลงแปลง องค์ เป็นเกศ สุริยงโคมศรี โผล่ ขึ้นมาจากวาริ</p>	<p>หันหน้าตรง ก้าวเท้าซ้ายข้าง หน้า วางเต็มเท้า เท้าขวาอยู่ ข้างหลัง เปิดสันเท้าเล็กน้อย มือทั้งสองจับคว่ำแล้วคลาย จับออกเป็นแบหงาย ลำตัว ตรง ศีรษะเฉียงขวา</p>	 <p>ภาพที่ 22 : ท่าแปลงตัว</p>
<p>2. เรียกพระสามี อิงอล</p>	<p>ลงนั่งตั้งเข้าซ้าย มือทั้งสองทำ ท่ากวัكمือ พร้อมกับพยักหน้า ร้องเรียก ลำตัวตรง ศีรษะ เฉียงขวา ทำหน้าเศร้าสร้อย มองพระสุวรรณหงส์</p>	 <p>ภาพที่ 23 : ท่ากวัคสองมือ</p>
<p>- พุด - 3. เสด็จพี่ช่วย เมียด้วย เพคะ</p>	<p>ก้าวเข้าซ้ายขึ้นบนเตียง เท้า ขวาอยู่บนพื้น มือทั้งสองจับ มือพระสุวรรณหงส์ลักษณะ จุดขึ้นบนเรือ ลำตัวตรง ศีรษะ เฉียงขวาใบหน้ามองพระ สุวรรณหงส์</p>	 <p>ภาพที่ 24 : ท่าจุดขึ้นเรือ</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอกในบทแปลงตัว (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
4.	<p>คุกเข่าบนเตียงหันทางซ้าย ลักษณะหันหน้าไปทางหัวเรือ มือซ้ายจับที่ปาก มือขวาแบ คว่ำบนหน้าขาขวา ลำตัว โน้มมาข้างหน้าเล็กน้อย ศีรษะเอียงซ้าย ใบหน้ายิ้ม</p>	 <p>ภาพที่ 25 : ท่ายิ้ม</p>

จากตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอก พบว่าท่ารำมี 4 ท่าดังนี้

1. ท่าแปลงตัว
2. ท่ากวักสองมือ
3. ท่าจุดขึ้นเรือ
4. ท่ายิ้ม

จากการศึกษาและพิจารณาพบว่า ท่ารำที่ใช้กับนางเกศสุริยงแปลงในบทแปลงกายทั้งท่าที่ 1 – ท่าที่ 4 เป็นการตีบทตามคำร้องโดยเลียนแบบจากท่าธรรมชาติ

ความหมายของท่ารำ

ท่าที่ 1 หมายถึง แปลงตัวเป็นนางเกศสุริยงแปลงเรียบร้อยแล้ว ท่าที่ 2 หมายถึงการกวักมือร้องเรียกเพื่อให้พระสุวรรณหงส์ช่วย ท่าที่ 3 หมายถึงพระสุวรรณหงส์ช่วยจุดนางเกศสุริยงแปลงขึ้นบนเรือ และท่าที่ 4 หมายถึง นางเกศสุริยงแปลงยิ้มด้วยความดีใจเพราะกำจัดนางเกศสุริยงได้แล้วและสมหวังที่ได้อยู่กับพระสุวรรณหงส์

การปฏิบัติท่ารำ มีการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การใช้สีหน้าและอารมณ์ดังนี้

ตารางแสดงการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การใช้สีหน้าและอารมณ์

การใช้ขา และเท้า	การใช้แขน และมือ	การใช้ลำตัว	การใช้ศีรษะ	การใช้สีหน้า และอารมณ์
ก้าวเท้า นั่งตั้งเข่า นั่งคุกเข่า	มือแบ มือแบคว่ำ มือจับ จับคว่ำ จับที่ปาก	ลำตัวตรง ลำตัวโน้มมาข้างหน้า	เอียงศีรษะ พยักหน้า	ใบหน้าที่เศร้าสร้อย หน้ามองพระสุวรรณหงส์ ใบหน้ายิ้ม

การเชื่อมท่ารำ

การใช้จังหวะค่อนข้างช้า จึงเชื่อมท่ารำด้วยการเปลี่ยนท่าหนึ่งไปยังอีกท่าหนึ่งอย่างช้า ๆ โดยให้สัมพันธ์กับคำร้องและทำนองเพลง

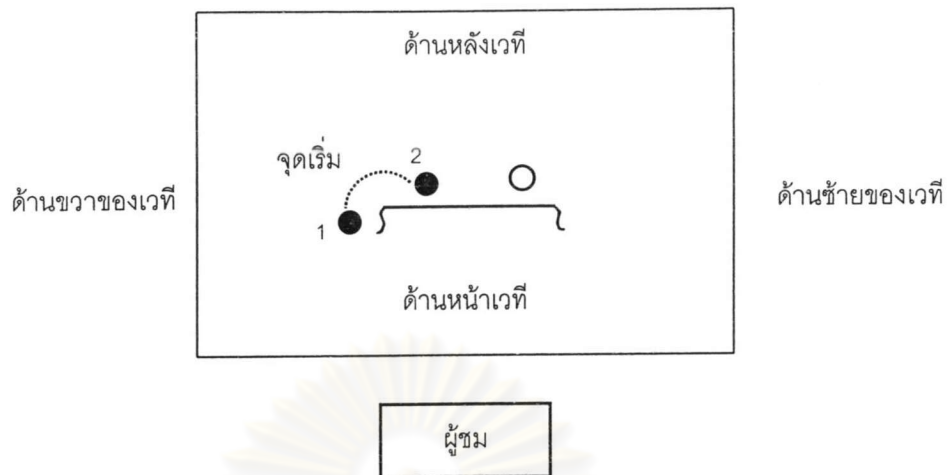
การสัมพันธ์กับตัวละครอื่น

นางเกศสุริยงแปลงรับบทและส่งบทกับพระสุวรรณหงส์ โดยการจับมือ กอดเอว และมองหน้า

การใช้พื้นที่บนเวที

เริ่มด้วยนางเกศสุริยงแปลงรำอยู่ใกล้ขอบเตียงด้านขวา แล้วเปลี่ยนมารำบนเตียงทางด้านขวาของเวที ส่วนพระสุวรรณหงส์รำอยู่บนเตียงทางด้านซ้ายของเวที

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 26 : การใช้พื้นที่บนเวทีในบทแปลงตัว

สัญลักษณ์

- หมายถึง นางเกศสุริยงแปลง
- หมายถึง พระสุวรรณหงส์
- ⌈ ————— ⌋ หมายถึง เตียง (สมมติเป็นเรือ)
- 1 หมายถึง จุดเริ่มต้นนางเกศสุริยงแปลงรำบนพื้นเวที
- 2 หมายถึง จุดที่ 2 นางเกศสุริยงแปลงรำบนเตียง

5.1.2 บทเข้าเฝ้า อยู่ในฉากที่ 2 พระราชมณเฑียร เมืองไอยรัตน์ เป็นช่วงเหตุการณ์ที่พระสุวรรณหงส์พานางเกศสุริยงแปลงเข้าเฝ้าท้าวสุทนต์นุราชกับพระนางตรีสุวรรณพระชนกชนนีของพระสุวรรณหงส์ โดยมีได้เคลือบเคลงสงสัยว่านางเกศสุริยงคนนี้มีใช่ตัวจริง

โดยทั่วไปในการเข้าเฝ้าของละครรำ ผู้แสดงที่เป็นนางกษัตริย์เมื่อมาถึงต้องเข้าไปถวายบังคมและนั่งตามตำแหน่งของตน คือ นั่งบนเตียงทางขวามือของพระสุวรรณหงส์ แต่นางเกศสุริยงแปลง เมื่อมาถึงไม่เข้าไปถวายบังคม แต่กลับเดินชมปราสาทราชวัง และจ้องมองนางกำนัลจนทำให้ทุกคนต่างพากันตกใจ และเมื่อถวายบังคมแล้วก็เดินไปนั่งใกล้พระสุวรรณหงส์บ้าง นั่งใกล้ท้าวสุทนต์นุราชบ้าง โดยไม่ต้องคำนึงถึงระเบียบแบบแผน

บทเข้าเฝ้ามีบทร้อง 2 เพลง และหน้าพาทย์เพลงเสมอต่อท้ายด้วยเพลงร้ว 1 เพลง

บทร้อง

บทร้อง มี 2 เพลง คือ 1. เพลงเขมรขอทาน 2. เพลงร่ายนอก โดยร้องทั้ง 2 เพลงติดต่อกัน

- ร้องเพลงเขมรขอทาน -

มารจำแลง	มิได้แจ้งจริยาอัชฌาสัย
ธรรมนิยมเขาชาววังนั้นอย่างไร	เป็นจนใจเจ้าจริงทุกสิ่งอัน
มัวเพลินชมปราสาทมาคราฐาน	ตะลึงลานแลพิศจิตไหวหวั่น
ที่ถิ่นทางกลางป่าพนาวัน	จะเฉิดฉันอย่างนี้ไม่มีเลย

- ร้องเพลงร่ายนอก -

เหลือบเขม้นเห็นนางสะอากศรี	ดูอ้วนพีขาวปลั่งจ้งแม่เอ๋ย
อย่างนี้ฉีกใส่ปากไม่อยากงย	จะเสวยงามชื่นคินละคน
อยู่ในป่าน่าเบื่อกินเสื่อช้าง	เจอะคนบ้างเนื้อหวานกินานหน
ต่อแต่นี้อยู่วังหมดกังวล	กินเนื้อคนหวานคอปอแล้วเรา
แต่ปลาบปลื้มลื้มกายน้ำลายยี้ด	จนหน้ามีตั่งนั่งลงพิงเสา
สุวรรณหงส์ค้อยประคองน้องนางเยาว์	ถามว่าเจ้าเป็นไรใจไม่ดี
พระเชษฐชนนวลน้องมาด้วยกัน	อภิวันท์สององค์พระทรงศรี
โถมนางมารคลานมาตามสามี	พอใกล้ที่ท้าวเธอชะเง้อมอง

ดนตรีที่ใช้ประกอบการรำ

ดนตรีแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 นางเกศสุริยงแปลงตะลึงในความสวยงามของปราสาทราชวัง ดนตรีบรรเลงเพลงเขมรขอทาน

ช่วงที่ 2 นางเกศสุริยงแปลงเห็นมนุษย์จึงต้องการกินเนื้อมนุษย์ตามวิสัยของยักษ์ ดนตรีบรรเลงเพลงร่ายนอก

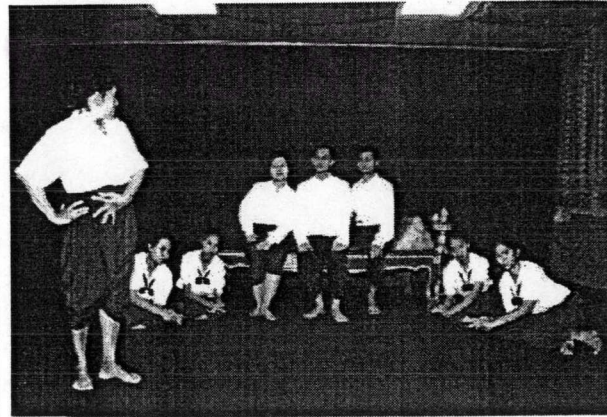
ช่วงที่ 3 นางเกศสุริยงแปลงจะกลับไปตำหนัก ดนตรีบรรเลงเพลงเสมอต่อด้วยเพลงรัว

ช่วงที่ 1 และ 2 การรำเพลงเขมรขอทานและเพลงร่ายนอก

วิธีการแสดง

นางเกศสุริยงแปลงออกทางประตูขวาเดินตามหลังพระสุวรรณหงส์มาหยุดยืนทางด้านขวามือของเวที หันหน้าเหลียวไปเหลียวมาชมความงามของปราสาทราชวังอย่างตกตะลึง

ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเข้าเฝ้า

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
<p>- เพลงเขมร ขอมทาน - 1. มารเอย</p>	<p>หันซ้าย เดินลงสั้นเท้าพร้อม กับลอยหน้าตามจังหวะเท้า ที่ก้าวเดิน โดยเริ่มจากก้าว เท้าขวาและลอยหน้าทาง ขวาก่อน ส่วนมือขวาทำ สะเอว มือซ้ายจับเขยคาง ลำ ตัวตรง ศีรษะเอียงซ้าย ไบ หน้ายิ้มแย้ม</p>	 <p>ภาพที่ 27 : ท่าจับเขยคาง</p>
<p>2. มารจำแลง</p>	<p>หันหน้าตรง เท้าซ้ายก้าวไป ข้าง ๆ ลากเท้าขวามาชิด เหลื่อมเท้าขวาพร้อมกับ กระทบเข่า มือซ้ายจับหงาย ที่หัวเข็มขัดด้านขวา มือขวา ทำวสะเอว ลำตัวตรง พยัก หน้า ไบหน้ายิ้มแย้ม</p>	 <p>ภาพที่ 28 : ทำยื่นทำวสะเอวมือเดียว</p>
<p>3. มิได้แจ้ง จรรยา</p>	<p>อยู่ในท่าเดิมคือ ท่าที่ 2 สั้น ศีรษะ หน้าหันไปมองพระ สุวรรณหงส์</p>	 <p>ภาพที่ 29 : ทำยื่นทำวสะเอวมือเดียว สั้นศีรษะ</p>

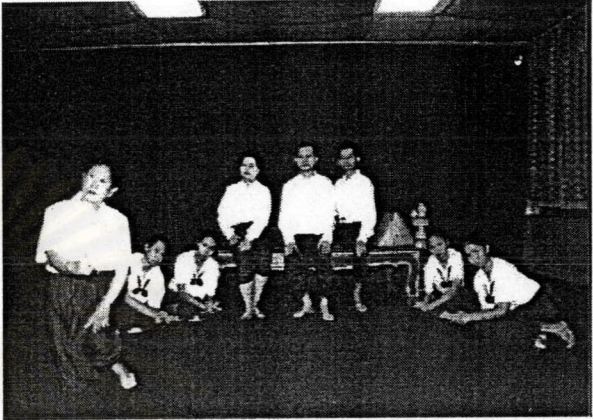

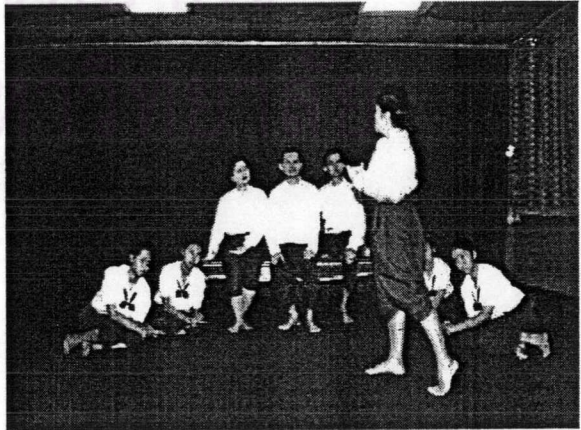
ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
4. อัชฌาสัย	<p>หน้าตรง สืบเท้าขึ้นหน้า โดย เท้าขวาก้าวเฉียงขึ้นไปข้าง หน้า ลากเท้าซ้ายมาชิด เหลื่อมเท้าซ้ายพร้อมกับ กระทบเข่า มือซ้ายทำ สะเอว มือขวาชี้กวาดออกไป ข้างลำตัวด้านขวา โนมตัวไป ข้างหน้า เอียงซ้าย</p>	 <p>ภาพที่ 30 : ชี้กวาด</p>
5. ธรรมนิยม เขาชาววัง	<p>หน้าตรง สืบเท้าลงหลัง โดย เท้าซ้ายก้าวเฉียงลงมาข้าง หลัง ลากเท้าขวามาชิด เหลื่อมเท้าขวาพร้อมกับ กระทบเข่า มือซ้ายแบหงาย แขนตึงเสมอไหล่ มือขวาแบ มือตั้งปลายนิ้วแตะใต้คอก ซ้าย โนมตัวไปข้างหน้า เอียง ขวา</p>	 <p>ภาพที่ 31 : ท่ามือขวาต่อคอก</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
6. นั้นอย่างไร	หน้าตรง สืบเท้าขึ้นหน้า โดย เท้าขวาก้าวเฉียงไปข้างหน้า ลากเท้าซ้ายมาชิด เหลื่อม เท้าซ้ายพร้อมกับกระทบเข่า มือทั้งสองตบที่หน้าขา ย่อตัว ลงมากันโค้งเล็กน้อย พร้อมกับพยักหน้า	 <p data-bbox="907 862 1262 906">ภาพที่ 32 : ท่าสองมือตบหน้าขา</p>
7. เป็นจันใจ	หน้าตรง นั่งยองเข่า มือทั้งสอง แบคไว้ไขว้กันอยู่บนเข่า ก้มตัวลงเล็กน้อยพร้อมกับ กระทบกัน	 <p data-bbox="869 1397 1300 1441">ภาพที่ 33 : ทำนั่งยองเข่า สองมือไขว้กัน</p>
8. เจ้าจริง	หน้าตรง นั่งในท่าเดิม มือ ซ้ายจับเข่าออก มือขวาทำ สะเอว เอียงขวาพร้อมกับ กระทบกัน	 <p data-bbox="869 1921 1300 1965">ภาพที่ 34 : ทำนั่งยองเข่า มือจับหน้าอก</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
9. ทุกสิ่งอัน	หน้าตรง นั่งในท่าเดิม มือขวาชี้เดาะไปด้านข้าง มือซ้ายแบตึง วางบนหน้าขา ซ้าย เอียงซ้ายพร้อมกับกระทบกันและโน้มลำตัวไปข้างหน้าเล็กน้อย	 <p data-bbox="971 864 1241 904">ภาพที่ 35 : ท่ามือชี้เดาะ</p>
10. มัวเพลิน ชมปรางค์ มาศราชฐาน	หันซ้าย เดินลงสั้นเท้าขวา พร้อมกับโบหน้ามองสูงไปยังด้านบนข้างขวา เพื่อชมความงามของพระราชวัง มือทั้งสองทำวสะโพกลำตัวตรง เอียงซ้าย	 <p data-bbox="905 1399 1310 1439">ภาพที่ 36 : ท่าเดินสองมือทำวสะโพก</p>
11. ตะลึงลาน แลพิศ	วิ่งจากทางขวาไปด้านซ้ายของเวที แล้วหันทางขวา กำมือทั้งสองระดับอก พร้อมกับสะดุดเท้าขวา เอียงซ้าย โบหน้ามองสูง	 <p data-bbox="933 1928 1284 1967">ภาพที่ 37 : ท่ากำมือทั้งสองที่อก</p>

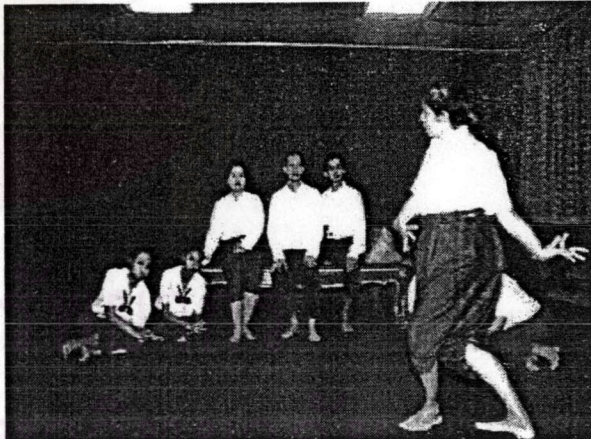
ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรชอทานและเพลงร่ายนอกในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
12.จิตไหวหวั่น	<p>หันหน้าตรง เท้าซ้ายและเท้าขวาวางเต็มเท้า เหลื่อมเท้าขวา ประกบมือทั้งสองที่อก เอียงขวา พร้อมกับสะอึกตัวขึ้น ลำตัวตรง</p>	 <p>ภาพที่ 38 : ท่าประกบมือที่อก</p>
13. ที่ถิ่นทางกลางป่า	<p>หน้าตรง เท้าซ้ายก้าวไปข้าง ๆ ลากเท้าขวามาชิด เหลื่อมเท้าขวาพร้อมกับกระทบเข่า มือซ้ายทำท่าชี้ใส่มือไปข้างหน้า มือขวาทำสะอึก ตีไหล่ไปทางซ้าย แล้วกลับมาทางขวา เอียงซ้ายแล้วกลับ เอียงขวา ลำตัวตรง</p>	 <p>ภาพที่ 39 : ท่าชี้ใส่มือ</p>
14. พนาวัน	<p>หน้าตรง ซอยเท้าทั้งสองถี่ ๆ อยู่กับที่ เท้าซ้ายก้าวไขว้ เท้าขวาอยู่ข้างหลัง เปิดสันเท้า พร้อมกับกระทบเข่า มือซ้ายจับส่งหลัง มือขวาทำท่าชี้ไปทางขวาแขนตึงเสมอไหล่ เอียงซ้ายแล้วกลับเอียงขวา โนมลำตัวไปข้างหน้า โบน้ายิ้มเยาะ</p>	 <p>ภาพที่ 40 : ท่าชี้ตึงแขน</p>

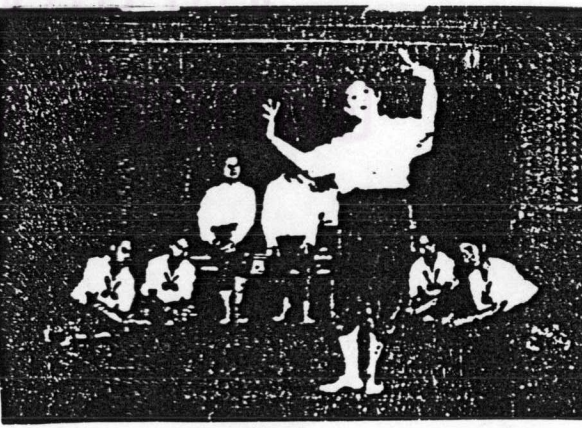
ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเช้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
15. จะเจ็ดฉัน	<p>หน้าตรง เท้าขวาก้าวไขว้ เท้าซ้ายอยู่ข้างหลังเปิดสัน เท้า กระทบเข่า โนมตัวไป ข้างหน้าเล็กน้อย มือซ้ายแบ หงายระดับศีรษะ มือขวาแบ ตั้งตึงแขนเสมอไหล่ ลอย หน้าแล้วเอียงขวา ไบหน้ายิ้ม เยาะ</p>	 <p>ภาพที่ 41 : ท่าสอดสูง</p>
16. อย่างนี้	<p>หันขวา เท้าขวาก้าวไปข้าง ๗ ลากเท้าซ้ายมาชิด เหลื่อม เท้าซ้ายพร้อมกับกระทบเข่า มือขวาทำท่าชี้ใส่มือไปข้าง หน้า มือซ้ายเท้าสะเอวเอียง ขวาแล้วกลับมาเอียงซ้าย ไบหน้ามองพระนางตรี- สุวรรณ</p>	 <p>ภาพที่ 42 : ท่าชี้ใส่มือ</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเช้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
17. ไม่มีเลย	<p>หันขวา ซอยเท้าทั้งสองถี่ ๆ อยู่กับที่ ก้าวเท้าขวาไปข้างๆ แล้วตามด้วยกระแทกเท้า ซ้าย มือขวาแบตั้งสันมือแล้ว เสยมือขึ้น พร้อมทั้งเดาะแขน คือ งอแขนแล้วตึงแขน พร้อมกับสะบัดหน้าและตี ไหล่ขวา มือซ้ายทำสะเอว ลำตัวโน้มไปข้างหน้า เอียง ขวาแล้วกลับเอียงซ้าย ไป หน้าค้อน</p>	 <p>ภาพที่ 43 : ทำสันมือและเสยมือ</p>
<p>-เพลงร่ายนอก- 1. เหลือบเขม้น เห็นนาง</p>	<p>วิ่งไปมองนางกำนัล หันขวา เท้าซ้ายก้าวไขว้ เท้าขวาอยู่ ข้างหลังเปิดสันเท้า มือซ้าย จับส่งหลัง มือขวาจับหงายที่ หัวเข็มขัด เอียงซ้าย ไปหน้า จ้องมองพระนางตรีสุวรรณ ลำตัวตรง</p>	 <p>ภาพที่ 44 : ท่ามอง</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
2. สะอวงศรี	<p>หน้าตรง เท้าขวาก้าวไขว้ เท้าซ้ายอยู่ข้างหลัง เปิดสัน เท้า ย่อเข่าลงพร้อมกับ กระทบเข่า มือซ้ายตั้งวง ระดับปาก มือขวาแบหงาย ระดับศีรษะ เอียงขวา ลำตัว ตรง ไบหน้ายิ้มแย้ม</p>	 <p>ภาพที่ 45 : ท่าเจดจัน</p>
3. ดูอ้วนพี	<p>หน้าตรง สืบเท้าลงหลัง เท้า ขวาก้าวเฉียงลงมาข้างหลัง ลากเท้าซ้ายมาชิด เหลื่อม เท้าซ้าย กระทบเข่า ตั้งมือทั้ง สองห่างกันโดยให้ปลายนิ้ว ไปข้างหน้า เอียงซ้าย ลำตัว ตรง</p>	 <p>ภาพที่ 46 : ท่าตั้งสองมือ</p>
4. ขาวปลั่ง	<p>หน้าตรง สืบเท้าขึ้นหน้า โดย ก้าวเท้าซ้ายเฉียงไปข้างหน้า ลากเท้าขวามาชิด เหลื่อม เท้าขวาพร้อมกับกระทบเข่า มือทั้งสองจับคว่ำระดับอก แล้วคลายจับออกเป็นแบ หงาย เอียงขวา ลำตัวตรง ไบหน้ายิ้มแย้ม</p>	 <p>ภาพที่ 47 : ท่าจับสองมือคลายออก</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเช้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
5. จังแม่เอ๋ย	<p>หน้าตรง สืบเท้าลงหลัง โดยก้าวเท้าขวาเฉียงลงหลัง ลากเท้าซ้ายมาชิดเหลื่อมเท้าซ้าย พร้อมกับกระแทบเข้า มือซ้ายแบหงายข้างหน้าระดับอก มือขวาแบคว่ำตบลงบนมือซ้ายที ๆ เบา ๆ แล้วตบซ้ำอีก 1 ครั้ง ค่อนข้างแรง พร้อมกับพยักหน้า โนมัดวไปข้างหน้า เอียงซ้าย</p>	 <p>ภาพที่ 48 : ท่าตบมือเดียว</p>
6. อย่างนี้จิก	<p>หน้าตรง สืบเท้าขึ้นหน้า (ลักษณะเดิม) เหลื่อมเท้าขวาพร้อมกับกระแทบเข้า มือทั้งสองกำหลวมๆ แล้วดึงแยกออกจากกัน เอียงขวา โนมัดวไปข้างหน้า</p>	 <p>ภาพที่ 49 : ท่าจิกเนื้อ</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
7. ไล่ปาก	หน้าตรง สืบเท้าลงหลัง (ลักษณะเดิม) เหลื่อมเท้าซ้ายพร้อมกับกระทบเข้า มือขวาชี้ที่ปาก มือซ้ายทำวสะเอด เอียงซ้าย โนมตัวไปข้างหน้า	 <p data-bbox="960 864 1241 904">ภาพที่ 50 : ท่ามือชี้ที่ปาก</p>
8. ไม่อยากเงย	หน้าตรง ก้าวเท้าซ้าย ลากเท้าขวามาประสม เหลื่อมเท้าขวาพร้อมกับกระทบเข้า มือซ้ายจับหงายที่หัวเข็มขัด มือขวาทำวสะเอด กดหน้าลง คำว่า "ไม่อยาก" และเงยหน้าขึ้นคำว่า "เงย"	 <p data-bbox="979 1399 1222 1439">ภาพที่ 51 : ท่าเงยคาง</p>
9. จะเสวย	หน้าตรง ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า กระทบเข้า มือขวาจับที่ปาก มือซ้ายทำวสะเอด เอียงซ้าย	 <p data-bbox="951 1935 1250 1974">ภาพที่ 52 : ท่ามือจับที่ปาก</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
10. งามขึ้น	<p>วิ่งไปทางนางกำนัลมาด้านขวาของเวที เห็นทั้งสองยืนชิดกัน ย่อเข้าก้มตัวลง มือทั้งสองแบคว่ำวางบนหน้าขา ไบหน้าจ้องมองนางกำนัล แลบลิ้นเลียริมฝีปาก</p>	 <p>ภาพที่ 53 : ท่าแบคว่ำสองมือที่หน้าขา</p>
11. คีนละ	<p>วิ่งกลับมาหน้าตรง เห็นทั้งสองยืนชิดกัน พร้อมกับมือซ้ายทำท่าชี้เดาะระดับหน้า มือขวาทำวสะเอว เอียงขวา ทำท่าหัวเราะเบา ๆ</p>	 <p>ภาพที่ 54 : ท่ามือชี้เดาะ</p>
12. คน	<p>หน้าตรง ก้าวเท้าซ้าย ลากเท้าขวามาชิด เหลื่อมเท้าขวาพร้อมกับกระทบเข่า มือขวาทำท่าชูมือชี้ขึ้น โดยหันหน้ามือเข้าหาไบหน้า มือซ้ายทำวสะเอว เอียงขวา</p>	 <p>ภาพที่ 55 : ท่าชูมือชี้</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
13. อยู่ในป่า	หน้าตรง เท้าขวาก้าวไขว้ เท้าซ้ายอยู่ข้างหลังเปิดสัน เท้า พร้อมกับกระทบเข่า มือขวาทำท่าชี้กดลงข้างตัว ระดับเอว มือซ้ายทำวสะเอว เฉียงขวา	 <p data-bbox="976 869 1225 908">ภาพที่ 56 : ท่าชี้ข้างตัว</p>
14. นำเบือ	หน้าตรง สืบเท้าลงหลัง (ลักษณะเดิม) เหลื่อมเท้า ซ้ายพร้อมกับกระทบเข่า มือทั้งสองแบหงายข้างหน้า ระดับอก พร้อมทั้งเตาะมือ แบ เอียงซ้าย	 <p data-bbox="936 1399 1268 1439">ภาพที่ 57 : ท่าแบหงายสองมือ</p>
15. กินเสื่อข้าง	หน้าตรง เท้าทั้งสองยืนชิด กันพร้อมกับกระทบเข่า มือ ทั้งสองทำท่าชี้ หงายมือ โดยปลายนิ้วชี้ไปข้างหน้า ระดับอก เอียงซ้าย	 <p data-bbox="997 1924 1207 1963">ภาพที่ 58 : ท่าข้าง</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
16. เจอะคน บ้าง	วิ่งไปทางนางกำนัล เท้าทั้งสองยื่นชิดกันพร้อมกับ กระทบเข่า ตั้งมือทั้งสองที่ หน้าขา ไบหน้ามองเหล่านาง กำนัล เอียงขวา	 <p data-bbox="894 875 1315 912">ภาพที่ 59 : ท่าแบคว่าสองมือที่หน้าขา</p>
17. เนื้อหวาน	วิ่งกลับมาหน้าตรง ก้าวเท้า ขวา ลากเท้าซ้ายมาประสม เหลื่อมเท้าซ้ายพร้อมกับ กระทบเข่า มือซ้ายอยู่ระดับ ปาก ใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ ลูบริมฝีปาก โดยลูบจากบน ลงล่าง มือขวาทำวสะเวย เอียงซ้าย	 <p data-bbox="951 1406 1248 1443">ภาพที่ 60 : ท่ามือลูบที่ปาก</p>
18. กีนานหน	หน้าตรง เท้าทั้งสองยื่นชิด กัน พร้อมกับกระทบเข่า มือ ขวาทำท่าชูมือชี้ขึ้น โดยหัน หน้ามือเข้าหาไบหน้า มือ ซ้ายทำวสะเวย ลำตัวตรง หน้ามองนางกำนัล	 <p data-bbox="987 1939 1218 1976">ภาพที่ 61 : ท่าชูมือชี้</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
19. ต่อแต่นี้	หน้าตรง ก้าวเท้าขวา ลาก เท้าซ้ายมาประสม เหลื่อม เท้าซ้ายพร้อมกับกระทบ เข่า มือทั้งสองตบที่หน้าขา และพยักหน้า เอียงซ้าย ลำ ตัวโน้มไปข้างหน้า	 <p data-bbox="920 869 1295 912">ภาพที่ 62 : ท่าสองมือตบที่หน้าขา</p>
20. อยู่วัง	หน้าตรง ก้าวเท้าซ้าย ลาก เท้าขวามาประสม เหลื่อม เท้าขวาพร้อมกับกระทบ เข่า มือขวาชี้ข้างลำตัวระดับ เอว มือซ้ายเท้าสะเอว เอียง ขวา ลำตัวตรง	 <p data-bbox="982 1404 1228 1447">ภาพที่ 63 : ท่าชี้ข้างตัว</p>
21. หมดกังวล	หน้าตรง เท้าอยู่ในลักษณะ เดิม มือซ้ายจับล่อแก้วม้วน ตัวคู้ขึ้น มือขวาทำว สะเอวเอียงขวา ลำตัวตรง	 <p data-bbox="905 1928 1310 1972">ภาพที่ 64 : ท่าจับล่อแก้วม้วนตัวคู้ขึ้น</p>

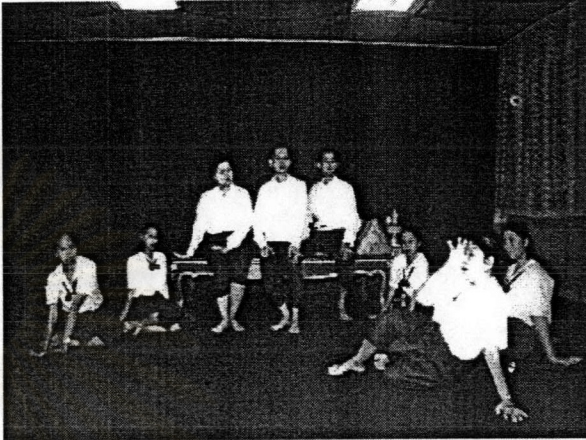

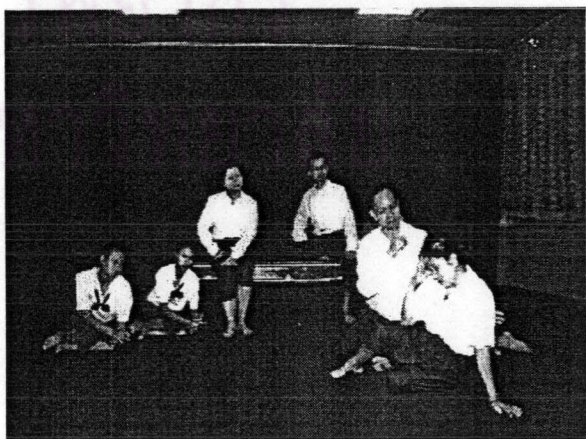
ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
22. กินเนื้อคน	หันซ้ายไปมองนางกำนัล เท้าทั้งสองยื่นชิดกัน พร้อมกับกระทบเข่า มือทั้งสองแบคว่ำวางบนหน้าขา ลำตัวโน้มไปข้างหน้า ไบหน้ามองนางกำนัล	 <p data-bbox="894 869 1315 908">ภาพที่ 65 : ท่าแบคว่ำสองมือที่หน้าขา</p>
23. หวานคอ	หันไปทางซ้ายและยื่นในลักษณะเดิม พร้อมกับกระทบเข่า มือซ้ายลูบที่คอ มือขวาวางบนหน้าขาขวา ลำตัวโน้มไปข้างหน้า ไบหน้ายิ้ม	 <p data-bbox="964 1399 1248 1439">ภาพที่ 66 : ท่ามือลูบที่คอ</p>
24. พอแล้วเรา	หน้าตรง ซอยเท้าถี่ๆ อยู่กับที่ ก้าวเท้าซ้ายไปข้างๆ แล้วกระทบเท้าขวาตาม มือซ้ายจับเข่าออก มือขวาทำวสะเอวเฉียงขวา ลำตัวตรง	 <p data-bbox="971 1930 1241 1969">ภาพที่ 67 : ท่าจับเข่าออก</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
25. แต่ปลาบ ปลื้ม ลืมกาย	วิ่งไปมาทางขวาและทางซ้าย มือทั้งสองแบคว่าวางที่หน้า ขา ย่อเข่าลง โนมตัวไปข้าง หน้า ก้มโด่งเล็กน้อย พร้อม ทั้งลักคอกขวาและซ้าย	 <p data-bbox="858 862 1297 906">ภาพที่ 68 : ท่าวิ่งแบคว่าสองมือที่หน้าขา</p>
26. น้ำลายยืด	หน้าตรง เท้าทั้งสองวางเต็ม เท้า เหลื่อมเท้าซ้าย ยืดเข้า ขึ้น มือซ้ายลูบที่ปาก มือขวา ทำวสะเวย ลำตัวตรงแล้วก้ม ตัวลง	 <p data-bbox="929 1393 1226 1437">ภาพที่ 69 : ท่ามือลูบที่ปาก</p>
27. จนหน้ามืด	หน้าตรง เดินเซไปเซมา มือ ทั้งสองกุมขมับ ก้มตัวลง	 <p data-bbox="884 1921 1277 1965">ภาพที่ 70 : ท่าเดินเซ สองมือกุมขมับ</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอทานและเพลงร่ายนอกในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
28. นั่งนิ่งลงพิงเส้า	หันขวา ลงนั่งชันเข่าบนพื้น มือซ้ายวางบนพื้นลักษณะ ท้าวแขน มือขวาจับขมับ ขวา นั่งเอนตัวลักษณะพิงเส้า	 <p>ภาพที่ 71 : ทำนั่งชันเข่า มือหนึ่งกุมขมับ อีกมือหนึ่งท้าวแขน</p>
29. สุวรรณหงส์ ค่อยประคองน้องนางเยาว์	สุวรรณหงส์เข้ามาประคองนางเกศสุริยงแปลง ยังอยู่ในท่าเดิม	 <p>ภาพที่ 72: ทำพระสุวรรณหงส์เข้ามาประคองนางเกศสุริยงแปลง</p>
30. ถามว่าเจ้าเป็นไรใจไม่ดี	สุวรรณหงส์พูดกับนางเกศสุริยงแปลง และยังประคองอยู่นางเกศสุริยงแปลงอยู่ในท่าเดิม	 <p>ภาพที่ 73: ทำพระสุวรรณหงส์เข้ามาประคองนางเกศสุริยงแปลง</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
31.พระเชิญ ชวนนวล น้องมาด้วยกัน	สุวรรณหงส์ประคองนางเกศ สุริยงแปลงให้ลุกขึ้น แล้ว ชวนให้ไปไหว้ พระชนกและ พระชนนี นางเกศสุริยงแปลง ลุกขึ้น มือทั้งสองท้าวแขน ข้างหน้า	 <p data-bbox="890 869 1321 912">ภาพที่ 74 : ท่าสองมือท้าวแขนข้างหน้า</p>
32.อภิวันท์สอง องค์พระทรงศรี	นางเกศสุริยงแปลงทำท่าลุก ขึ้นนั่งคุกเข่า ปลายมือทั้งสอง แตะพื้น หันหน้าไปมอง ท้าวสุทนต์สุทราษและพระ นางตรีสุวรรณ	 <p data-bbox="843 1402 1382 1445">ภาพที่ 75 : ทำนั่งคุกเข่า ปลายมือทั้งสองแตะพื้น</p>
33. โฉมนาง มารคลาน มาตามสามี	หันหลัง คลานเข้าโดยคลาน สองมือ ก้มโด่ง เคลื่อนที่ไป ข้างหน้าอย่างรวดเร็ว และไม่ เรียบร้อย	 <p data-bbox="973 1930 1244 1974">ภาพที่ 76 : ท่าคลานเข้า</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงเขมรขอมทานและเพลงร่ายนอกในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
34. พอใกล้ที่ ท้าวเธอชะเง้อ มอง	หันขวา ทำท่ายืนเข้า ชะเง้อ มอง ทำท่าทางหลุกหลิก หันไปหันมา ลำตัวโน้มไป ข้างหน้า หน้ามองสอง กษัตริย์	 <p>ภาพที่ 77 : ทำยืนเข้า-ชะเง้อมอง</p>

จากตารางแสดงท่ารำพบว่า เพลงเขมรขอมทาน มีท่ารำทั้งหมด 14 ท่า และเพลงร่ายนอก มีท่ารำทั้งหมด 25 ท่าดังนี้

เพลงเขมรขอมทาน

1. ท่าจีบเขยคาง
2. ทำยืนท้าวสะเอวมือเดียว
3. ท่าชู้กวาด
4. ท่ามือขวาต่อศอก
5. ท่าสองมือตบหน้าขา
6. ทำนั่งยองเข้า สองมือไขว้กัน
7. ทำนั่งยองเข้า มือจีบเข้าอก
8. ท่ามือชู้เดาะ
9. ท่าสองมือท้าวสะโพก
10. ท่าประกบมือที่อก
11. ท่าชู้ไล่มือ
12. ท่าชู้ตั้งแขน
13. ท่าสอดสูง

14. ทำล้นมือและเสยมือ

เพลงร่ายนอก

1. ทำมอง
2. ทำเจดดิน
3. ทำตั้งสองมือ
4. ทำจีบสองมือคลายออก
5. ทำตบมือเดียว
6. ทำฉีกเนื้อ
7. ทำมือชี้ที่ปาก
8. ทำเงยคาง
9. ทำมือจีบที่ปาก
10. ทำแบคว่ำสองมือที่หน้าขา
11. ทำมือชี้ไต่ตะ
12. ทำชูมือชี้
13. ทำชี้ข้างตัว
14. ทำแบสองมือ
15. ทำชี้ข้าง
16. ทำมือลูบที่ปาก
17. ทำสองมือตบที่หน้าขา
18. ทำจีบล่อแก้วม้วนตัวดขึ้น
19. ทำมือลูบที่คอ
20. ทำจีบเข้าอก
21. ทำสองมือกุมขมับ
22. ทำมือเดียวกุมขมับ - ทำวแขน
23. ทำสองมือทำวแขนข้างหน้า
24. ทำคลานเข้า
25. ทำยื่นเข้า - ชะเง้อมอง

จากการศึกษาและพิจารณาทำรำเพลงเขมรขอทานและเพลงร่ายนอกพบว่า

- เพลงเขมรขอทาน

ทำที่ 1 พบในทำรำระบำสี่บท เพลงพระทอง ตรงคำร้องที่ว่า “หยอก” เป็นท่าเกี่ยวพาราสิระหว่างตัวพระกับตัวนาง

ทำที่ 2 พบในทำรำระบำสี่บท เพลงเบ้าหลุด ตรงคำร้องที่ว่า “ค้อนให้”

ทำที่ 4 พบในทำรำเพลงช้า แต่เปลี่ยนจากมือซ้ายตั้งวงที่หัวเขมขัด เป็นมือซ้ายต่อศอกที่แขนขวา

ทำที่ 13 พบในทำรำเพลงช้า เพลงเร็ว แม่บทใหม่ และเพลงสี่บท ฯลฯ

ทำที่ 3 ทำที่ 5 - ทำที่ 12 และทำที่ 14 เป็นการตีบทโดยเลียนแบบมาจากทำธรรมชาติ

- เพลงร่ายนอก

ทำที่ 1 พบในทำรำระบำสี่บท เพลงพระทอง ตรงคำร้องที่ว่า “จับระบำ” เพลงสระบูร่ง ตรงคำร้องที่ว่า “หยุดยืน” และ “เทพไท” และเพลงป๋หลิม ตรงคำร้องที่ว่า “ธิดา”

ทำที่ 2 พบในทำรำเพลงแม่บทเล็ก ตรงคำร้องที่ว่า “เจ็ดฉิน” เพลงแม่บทใหญ่ตรงคำร้องที่ว่า “ได้สิ้น” และทำรำระบำสี่บท เพลงสระบูร่ง ตรงคำร้องที่ว่า “ถ้วนหน้า”

ทำที่ 15 พบในทำรำเพลงแม่บทใหญ่ ตรงคำร้องที่ว่า “ซ้ำข้าง”

ทำที่ 20 พบในทำรำระบำสี่บท เพลงพระทอง ตรงคำร้องที่ว่า “นางฟ้ารำฟ้อน” และ “กัลยา” และเพลงสระบูร่ง ตรงคำร้องที่ว่า “นางฟ้า”

ทำที่ 3-14, ทำที่ 16-19 และทำที่ 21-25 เป็นการตีบทโดยเลียนแบบมาจากทำธรรมชาติ

ความหมายของทำรำ

ทำรำเพลงเขมรขอทาน ใช้กิริยาอาการแสดงความเป็นผู้หญิงที่มีกิริยาสะบัดสะบั้ง และท่าทางไม่เรียบร้อย ตลอดจนไม่รู้ขนบธรรมเนียมชาววัง เพื่อเน้นบุคลิกของนางเกศสุริยงแปลง ทั้งแสดงความเป็นเชิงเสียดสีสังคมที่แตกต่างระหว่างคนในวังกับคนที่อยู่ในป่าอย่างนางเกศสุริยงแปลง

ทำรำเพลงร่ายนอก เป็นการพรรณนาถึงรูปร่างที่อ้วนท้วนสมบูรณ์ของชาววังจนทำให้นางเกศสุริยงแปลงลืมนึกแสดงกิริยาท่าทางหิวโหยอยากกินเนื้อมนุษย์เป็นอาหารตามวิสัยของยักษ์

ตารางแสดงการใช้วัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การใช้สีหน้าและอารมณ์

การใช้ขา และเท้า	การใช้แขน และมือ	การใช้ลำตัว	การใช้ศีรษะ	การใช้สีหน้า และอารมณ์
เดินลงส้นเท้า เดินเซ ก้าวเท้าชิด กระแทบเข่า ย่อเข่า กระแทบกัน สะดุดเท้า ย่ำเท้า กระแทกเท้า ก้าวเท้าไขว้ วิ่ง นั่งชันเข่า นั่งยองเข่า ยืนเข่า คลานเข่า สืบเท้า	<u>มือแบ</u> - ท้าวเอว, มือแบหงาย <u>มือแบคว่ำ, มือแบไขว้</u> กัน, ท้าวสะโพกกำมือ, ประกบมือ, ตั้ววงมือ ลูบที่คอ, มือลูบที่หน้า ขา, มือแบเดาะ, มือกุม ขมับ, ไหว้เสยมือ, สัน มือ, เสยมือ <u>มือชี้</u> - มือชี้กวาด, ชีตวัดมือ ชี้ไล่มือ, ชีที่ปาก, ชี้เดาะ, ชูมือชี้, ชีข้าง ตัว, ชีตั้งแขน <u>มือจับธรรมดา</u> - จับที่ปาก, จับเข้าอก, จับส่งหลัง, จับที่หัว เขมขัด <u>มือจับล่อแก้ว</u> - จับล่อแก้วม้วนตัวด ขึ้น เดาะแขน	- โน้มตัวไปข้าง หน้า กันโด่ง ก้มตัว ตีไหล่ ลำตัวตรง - ลำตัวโน้มมาข้าง หน้า - ลำตัวตรง - ลำตัวโน้มไปข้าง หน้า - ตีไหล่ - ลำตัวงอ - สะดุ้งตัว	ลอยหน้า พยับหน้า เอียงศีรษะ สะบัดหน้า ลักคอก - กดคางลง- เงยคางขึ้น ค้อน เอียงศีรษะ พยับหน้า ลักคอก ค้อน	- ใบหน้ายิ้มแย้ม เบิกบานใจ แสดง ว่ามีความสุข - ใบหน้ามองสูง ท่าทางหยุดนิ่ง ดวงตาพองโต แสดงอาการตก ตะลึง - ใบหน้ายิ้มเยาะ ลักษณะแสยะยิ้ม แสดง การประชด ประชัน - ใบหน้าจ้องมอง ดวงตาเป็น ประกายแสดง ความสนใจ - เหลียวหน้าไป มา และชะเง้อมอง แสดงความมอยากรู้

การเชื่อมท่าเรือ

เพลงเขมรขอกทานและเพลงร่ายนอกจังหวะค่อนข้างเร็ว จึงไม่มีการเชื่อมท่าเรือ

การสัมพันธ์กับตัวละครอื่น

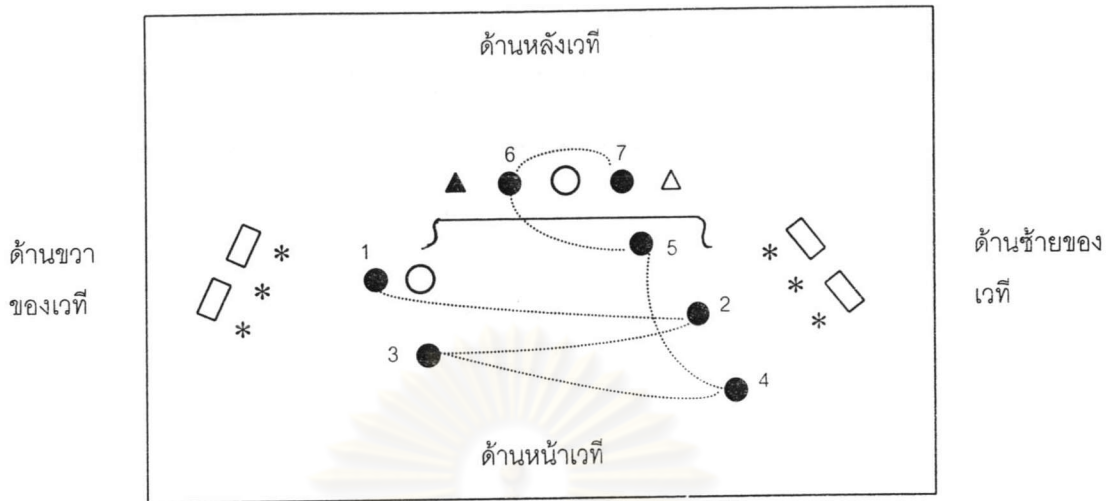
นางเกศสุริยงแปลงรับบทและส่งบทกับพระสุวรรณหงส์ ท้าวสุทัศน์นุราช พระนางตรีสุวรรณ เหล่าเสนาและนางกำนัล

การใช้พื้นที่บนเวที

นางเกศสุริยงแปลง สามารถใช้พื้นที่บนเวทีได้อย่างอิสระ แต่ต้องเป็นไปตามเหตุการณ์ในท้องเรื่อง โดยจุดที่ 1 เดินตามหลังพระสุวรรณหงส์ออกมาทางประตูขวา เมื่อมาถึงท้องพระโรงพระนางตรีสุวรรณพาพระสุวรรณหงส์ไปนั่งบนเตียง จากนั้นจึงเริ่มรำทางด้านขวาของเวทีจากจุดที่ 1 เดินไปจุดที่ 2 แล้วหยุดรำทางซ้ายของเวที แต่ในบางช่วงจะวิ่งไปหานางกำนัลทางซ้ายและทางขวา เพื่อให้สัมพันธ์กับบทร้อง และหยุดรำตรงจุดที่ 3 ตอนหน้ามิดเป็นลมหยุดนั่งรำตรงจุดที่ 4 คลานไปไหว้พระชนกชนนีจุดที่ 5 จากนั้นไปนั่งบนเตียงกับพระสุวรรณหงส์ตรงจุดที่ 6 และช่วงที่พระชนนีเดินไปแอบกระซิบกับพระสุวรรณหงส์ตรงกลางเวทีด้านหน้า นางเกศสุริยงแปลงจึงเปลี่ยนมานั่งตรงจุดที่ 7 ไกลท้าวสุทัศน์นุราช จนกระทั่งนางตรีสุวรรณแสดงอาการไม่พอใจจึงกลับไปนั่งตรงจุดที่ 6 เช่นเดิม

หมายเหตุ นางเกศสุริยงแปลงจะไม่รำตรงจุดกึ่งกลางของเวที เพราะจะทำให้บังพระสุวรรณหงส์ และพระชนกชนนี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ชม

สัญลักษณ์

- หมายถึง นางเกศสุริยงแปลง
- หมายถึง พระสุวรรณหงส์
- △ หมายถึง ท้าวสุทัศน์นุราช
- ▲ หมายถึง พระนางตรีสุวรรณ
- * หมายถึง นางกำนัล
- หมายถึง เสนา
- ┌───┐ หมายถึง เติงใหญ่

1 - 7 หมายถึง จุดที่นางเกศสุริยงแปลงรำ

ช่วงที่ 3 การรำเพลงเสมอต่อท้ายด้วยเพลงเร็ว

บทร้อง

ไม่มี

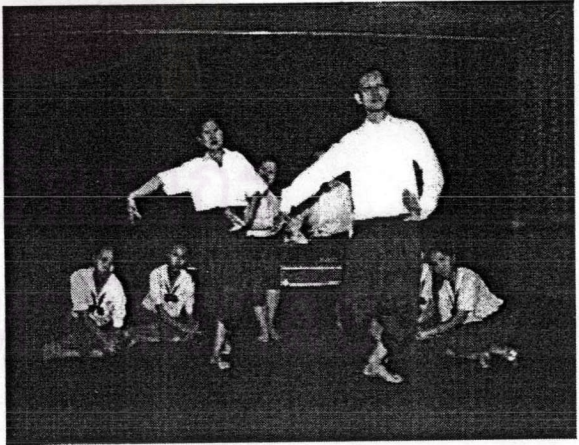
ดนตรีที่ใช้ประกอบการรำ

ดนตรีบรรเลงเพลงเสมอต่อท้ายด้วยเพลงเร็ว

วิธีแสดง

หลังจากนางเกศสุริยงแปลงเข้าเฝ้าท้าวสุทนต์ท้าวราชนและพระนางตรีสุวรรณเรียบร้อยแล้ว จึงกลับไปยังตำหนักพร้อมด้วยพระสุวรรณหงส์ในเพลงเสมอต่อด้วยท่ายเพลงร้ว โดยรำกลางเวที

ตารางแสดงท่ารำเพลงเสมอต่อท่ายเพลงร้วในบทเข้าเฝ้า

ท่าที่	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
- เพลงเสมอ - 1.	หน้าตรง เท้าขวาก้าวไขว้ โดยก้าวขึ้นสลับกับเท้าซ้าย พร้อมด้วยมือซ้ายตั้งวง มือ ขวาจับคว่ำแขนตั้ง เอียงขวา สลับกับมือขวาตั้งวง มือซ้าย จับคว่ำแขนตั้ง เอียงซ้าย รวม 4 ครั้ง ลำตัวตรงใบหน้า ยิ้มแย้ม	
2.	หน้าตรง วางเท้าขวาหลัง สลับกับเท้าซ้าย พร้อมทั้งมือ ขวาจับคว่ำแขนตั้ง มือซ้าย ตั้งวงที่หัวเข่าชิด เอียงขวา สลับกับมือซ้ายจับ คว่ำแขน ตั้ง มือขวาดังวงที่ชายบก เอียงซ้ายรวม 5 ครั้ง จบลง ด้วยมือขวาจับคว่ำแขนตั้ง ลำตัวตรง เอียงขวา	

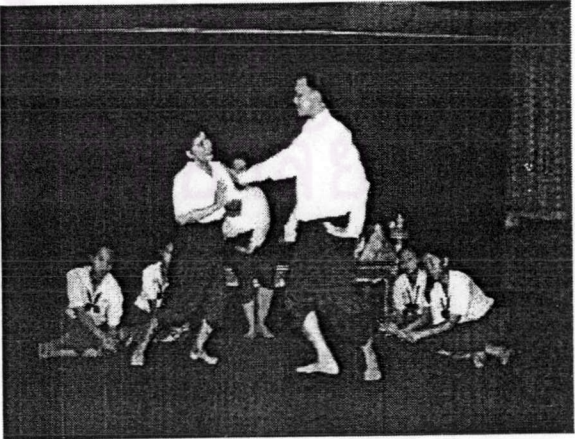
ท่าที่ 78 : ท่าจับคว่ำแขนยาว

ท่าที่ 79 : ท่าจับคว่ำแขนสั้น

ตารางแสดงท่ารำเพลงเสมอต่อท้ายเพลงรวีในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
3.	<p>หันขวา ทำท่าสอดสูง โดย ก้าวเท้าขวา ยกเท้าซ้าย มือ ขวาแบหงายระดับศีรษะ มือ ซ้ายจับสังหลัง เอียงซ้าย ลำ ตัวตรง ไบหน้ายิ้มแย้ม</p>	 <p>ภาพที่ 80 : ทำสอดสูงจับหลัง</p>
4.	<p>รำอยู่ด้านขวามือเหมือนเดิม ก้าวเท้าซ้าย ตะเท้าขวา มือ ซ้ายตั้งวง มือขวาแทงมือ แขนตั้ง เอียงซ้าย หมุนตัว ทางขวานหันมาตรง ลำตัวตรง</p>	 <p>ภาพที่ 81 : ทำตั้งวงและแทงมือ</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงเสมอต่อท้ายเพลงรวีในบทเข้าเฝ้า (ต่อ)

ท่าที่	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
<p>- ท้ายเพลง เสมอ ต่อด้วย เพลงรวี -</p> <p>5.</p>	<p>หน้าตรง ก้าวเท้าซ้าย ยกเท้าขวา กระทบเท้าซ้ายแล้ววางเท้าลง (ลักษณะกันเข้า การใช้เท้าและมือเป็นแบบยักษ์) มือทั้งสองทำท่าลงวง โดยจับล่อแก้วสองมือข้างสะโพกบน จากนั้นลักคอกขวา-ซ้ายสลับกัน พร้อมทั้งพลิกมือจับล่อแก้ว โดยพลิกม้วนลง หักข้อมือหงายจับล่อแก้วขึ้น แล้วกลับพลิกม้วนจับล่อแก้วขึ้นตั้งวงเหมือนเดิมลำตัวตรง ปฏิบัติสลับกันจนหมดจังหวะเพลง</p>	 <p>ภาพที่ 82 : ท่าลงวงและกระทบสั้น</p>
<p>6.</p>	<p>หน้าตรง เท้าซ้ายก้าวข้างเท้าขวาอยู่ข้างหลังเปิดสันเท้า พนมมือไหว้ ลำตัวตรงเอียงขวา หน้ามองพระสุวรรณหงส์</p>	 <p>ภาพที่ 83 : ท่าไหว้</p>

จากตารางแสดงท่ารำพบว่า เพลงเสมอต่อท้ายเพลงรั้วมีท่ารำทั้งหมด 6 ท่าดังนี้

1. ท่าจับคว่ำแขนยาว
2. ท่าจับคว่ำแขนสั้น
3. ท่าสอดสูงจับหลัง
4. ท่าตั้งวงและแทงมือ
5. ท่าลงวงกระทบสั้น
6. ท่าไหว้

จากการศึกษาและพิจารณาท่ารำพบว่า ท่าที่ 1 – ท่าที่ 4 และท่าที่ 6 เป็นท่ารำที่ใช้กับตัวนาง ส่วนท่าที่ 5 เป็นท่ารำที่ใช้กับตัวยักษ์

ความหมายของท่ารำ

เพื่อใช้ในการเดินทางระยะใกล้จากพระราชมณเฑียรของพระชนกชนนี ไปยังพระตำหนักของพระสุวรรณหงส์ โดยท่าที่ 1-4 ใช้ท่ารำของตัวนาง แต่ตอนท้ายเพลงเสมอต่อด้วยเพลงรั้วใช้ท่าของยักษ์คือ ท่าลงวงและกระทบสั้นเท้า เพื่อสื่อให้เห็นถึงพื้นเพเดิมที่เป็นนางยักษ์ ส่วนท่าที่ 6 เป็นท่าจบของฉากนี้

ตารางแสดงการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การใช้สีหน้าและอารมณ์

การใช้ขาและเท้า	การใช้แขนและมือ	การใช้ลำตัว	การใช้ศีรษะ	การใช้สีหน้าและอารมณ์
ก้าวเท้าไขว้ ยกเท้า แตะเท้า กระทบสั้น ก้าวเท้าข้าง	<u>มือแบ</u> ตั้งวง , มือแบหงาย แทงมือ <u>มือจับธรรมดา</u> จับคว่ำแขนตั้ง , จับ ส่งหลัง <u>มือจับล่อแก้ว</u> ลงวง	กอดไหล่ ลำตัวตรง	เอียงศีรษะ ลัดคอ	ใบหน้ายิ้มแย้ม แสดงอาการดีใจ และมีความสุข

การเชื่อมท่ารำ

เพลงเสมอตตอนต้นจังหวะค่อนข้างช้า จะเชื่อมท่ารำระหว่างท่าหนึ่งไปยังอีกท่าหนึ่งอย่างช้า ๆ และให้กลมกลืนกัน ส่วนตอนท้ายเป็นจังหวะเร็ว ไม่มีการเชื่อมท่ารำ แต่ใช้การหยุดนิ่งในแต่ละท่า จนกระทั่งรู้ทุกจังหวะ จึงรำทุกจังหวะโดยไม่หยุดนิ่ง

การสัมพันธ์กับตัวละครอื่น

การรำหน้าพาทย์เพลงเสมอตตอนต้นจะต่างคนต่างรำ โดยไม่ต้องสัมพันธ์กัน เพียงแต่รำให้พร้อมเพรียงกัน แต่ตอนท้ายนางเกศสุริยงแปลงลี้มตัวรำท่ายักษ์ พระสุวรรณหงส์จึงหันมาเตือน

การใช้พื้นที่บนเวที

รำตรงจุดกึ่งกลางด้านหน้าของเวที เพื่อแสดงความงามของท่ารำและฝีมือในการรำของผู้แสดง ทั้งยังต้องการเน้นความตลกขบขันของผู้แสดงอีกด้วย

5.1.3 บทรำฟิ่งรำพัน หมายถึง การพูดคนเดียวเกี่ยวกับตนเอง ปรากฏอยู่ในฉากที่ 2 พระราชมณฑลเชียร เมืองไอยรัตน์ เป็นช่วงเหตุการณ์ตอนที่นางเกศสุริยงแปลงเข้าเฝ้าท้าวสุทนต์นุราชกับพระนางตรีสุวรรณ พระชนกชนนีของพระสุวรรณหงส์ ซึ่งเป็นการพูดพร้อมกับแสดงกิริยาท่าทางแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 เรื่องการถวายบังคม และช่วงที่ 2 เรื่องอยากกินเนื้อมนุษย์

บทเจรจา

ช่วงที่ 1 : เอ ถวายบังคมนี้ถ้าจะขัดข้อง เขาถวายกันยังไง อ้อ ๆ นึกออกแล้ว เข้าไหว้กัน
นั่นแหละ

ช่วงที่ 2 : แหม รูปร่างอล่องฉ่องน่ากินจริงจริง

ดนตรีที่ใช้ประกอบ

ไม่มี

วิธีแสดง

ช่วงที่ 1 นางเกศสุริยงแปลงนั่งชันเข่าฟิ่งเสาะอยู่บนพื้นทางด้านซ้ายของเวทีเนื่องจากเกิดอาการหน้ามืดเป็นลม พระสุวรรณหงส์เข้ามาประคอง เมื่ออาการดีขึ้นแล้วจึงเตรียมจะไปไหว้พระชนกชนนี แต่ไม่รู้ธรรมเนียมชาววัง จึงลุกขึ้นคุกเข่าปองปากพูดรำฟิ่งรำพันอยู่คนเดียว

ช่วงที่ 2 หลังจากถวายบังคมแล้วก็จ้องมองพระนางตรีสุวรรณ โดยยื่นใช้มือลูบปาก พร้อมกับพูดไปด้วย ทางด้านซ้ายของเวที

ตารางแสดงท่ารำประกอบการเจรจาในบทรำพึงรำพัน

ท่าที่ / บท เจรจา	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
<p>- ช่วงที่ 1 -</p> <p>1.เอ ถวายบังคม ... เขาไหว้กันนั้นแหละ</p>	<p>นั่งคุกเข่า มือซ้ายป้องปาก มือขวาแบคว่ำ วางบนหน้าขาขวา ทำหน้านิ่ง คิ้วขมวด ลำตัวงอ หน้ามอง พระสุวรรณหงส์</p>	 <p>ภาพที่ 84 : ทำนั่งคุกเข่า มือป้องปาก</p>
<p>- ช่วงที่ 2 -</p> <p>1. แหม รูปปร่างอล่องฉ่องน่ากินจริงจิง</p>	<p>หันขวา ยืนโดยวางเต็มเท้า เหลื่อมเท้าขวามือซ้ายลูบที่ปาก มือขวาทำสะเอว ไน้มตัวไปข้างหน้าดวงตาหรีเล็ก ลง ใบหน้ายิ้มแย้ม มองพระนางตรีสุวรรณแล้วหัวเราะเบา ๆ</p>	 <p>ภาพที่ 85 : ทำยืน โดยใช้มือลูบปาก</p>

จากตารางแสดงท่ารำประกอบการเจรจา พบว่า มีการใช้ท่ารำทั้งหมด 2 ท่าดังนี้

1. ทำนั้งคุกเข่ามือป้องปาก
2. ทำยืนโดยใช้มือลูบปาก

จากการศึกษาพบว่า ท่ารำทั้ง 2 ท่า เป็นท่าที่เลียนแบบมาจากท่าธรรมชาติ

ความหมายของท่ารำ

เพื่อสื่อให้เห็นถึงพื้นเพเดิมของนางเกศสุริยงแปลงที่เป็นยักษ์ที่อยู่แต่ในป่า ไม่รู้จักวัฒนธรรมการไหว้ของชาววัง และเมื่อเห็นมนุษย์ก็อยากกินเป็นอาหารตามวิสัยยักษ์

ตารางการใช้ข้อนิ้วส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การใช้สีหน้าและอารมณ์

การใช้ขาและเท้า	การใช้แขนและมือ	การใช้ลำตัว	การใช้ศีรษะ	การใช้สีหน้าและอารมณ์
นั้งคุกเข่า ยืนเหลื่อมเท้า	มือแบ ป้องปาก, มือ ลูบปาก	- โนม้ลำตัวมาข้าง หน้า	เอียงศีรษะ	- ทำหน้านิวัด ขมวด แสดงความ สงสัย - ใบหน้ายิ้มแย้ม ดวงตารู้อึกกลง หัวเราะเบาๆ แสดง อาการดีใจ และมี ความสุข

การสัมผัสพันธกับตัวละครอื่น

ไม่ต้องรับบทและส่งบทกับตัวละครอื่น เพราะเป็นการพูดรำพึงรำพันอยู่คนเดียว

การใช้พื้นที่บนเวที

ช่วงที่ 1 พูดรำพึงรำพันทางซ้ายด้านหน้าของเวที ส่วนช่วงที่ 2 พูดรำพึงรำพันทางซ้ายด้านหลังของเวทีใกล้กับนางกำนัลและพระนางศรีสุวรรณ

5.1.4 บทตกใจกลัว อยู่ในฉาก 3 พระตำหนักสวนเมืองไอยรัตน์ เป็นช่วงเหตุการณ์หลังจากนางเศสุริยงแปลงชมสวนกับพระสุวรรณหงส์แล้ว กุมภนต์เข้ามาเฝ้าพระสุวรรณหงส์ ทำให้นางเศสุริยงแปลงตกใจกลัว เนื่องจากกุมภนต์เป็นยักษ์จึงรู้ว่านางเศสุริยงแปลงก็เป็นนางยักษ์ นางเศสุริยงแปลงจึงกลัวว่ากุมภนต์จะเปิดเผยความลับของตน โดยบทตกใจกลัวนั้นมีบทร้อง 3 เพลง ดังจะกล่าวในลำดับต่อไป

บทร้อง

บทร้องมี 3 เพลง คือ 1. เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1) 2. เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2) และ 3. เพลงนางครวญชั้นเดียว

- ร้องเพลงร่ายนอก -

บัดนั้น	นางมารตกใจวับกระสับกระส่าย
เกรงกุมภนต์รู้กลจำแลงกาย	ทั้งกลัวพระโสมฉายจะแคลงใจ
แข็งใจผินผันหันหน้ามา	อ้อมแอ้มเจรจาปราศรัย
ท่าทางเขินเคอะเซอะไป	แล้วแสรังถามไถ่ถึงบุรี
ถามถึงสมบัติพิศกล	ข้างมารัพลและเสื่อสีห์
นางสุวรรณค์ความถามได้แต่เท่านี้	ยักษ์ฉนี้ฉิ่งอันหวั่นหทัย

ดำเนินเรื่อง

- ร้องเพลงร่ายนอก -

บัดนั้น	ผีเสื้อน้ำรูปนิมิตจิตประหวั่น
เห็นสุริยงทราวม้วยในงก้งัน	พรั่นพรั่นหวั่นใจไซ้พอดี
ม้าต้นกับกุมภนต์สังเกตุการ	เห็นนางมารลูกนอนอยู่บนที่
ต่างตนสนใจเห็นได้ที่	หลอกล้อยักษ์ฉนี้ให้ลนลาน

ดำเนินเรื่อง

- ร้องเพลงนางครวญชั้นเดียว -

บัดนั้น	นางจำแลงจึ่งงกตกประหม่า
ความกลัวกุมภนต์ข้อสุรา	มนตราเสื่อมคลายกลายเป็นมาร

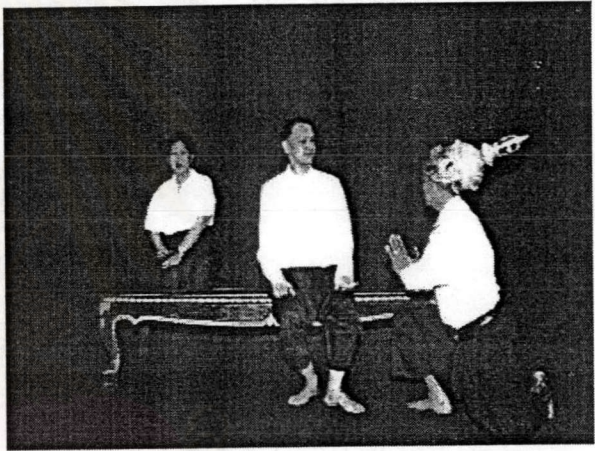

ดนตรีที่ใช้ประกอบการรำ

ดนตรีที่ตีรับพวงประกอบการร้องเพลงร่ายนอกและบรรเลงเพลงนางครวญชั้นเดียว

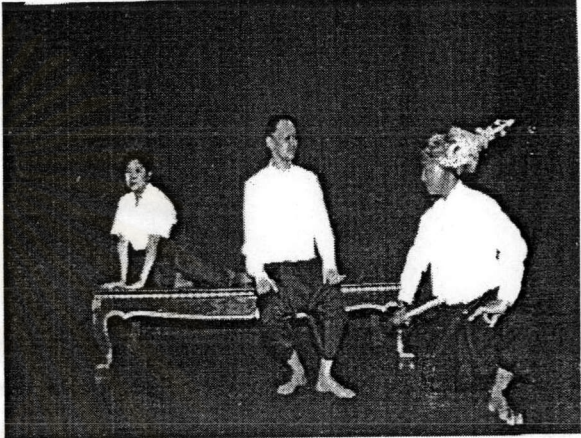
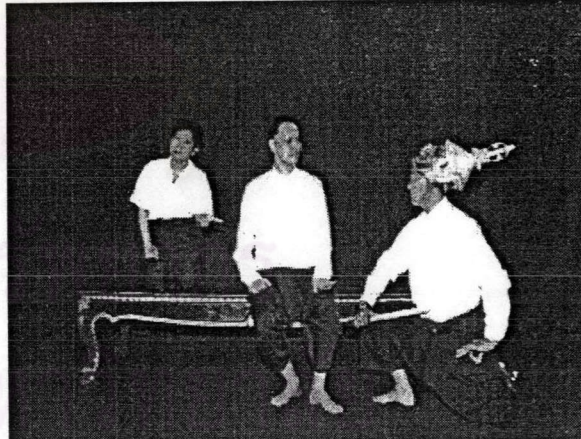
วิธีแสดง

เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1) นางเกศสุริยงแปลงนั่งรำอยู่บนเตียงทางด้านขวามือของพระสุพรรณหงส์ เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2) รำบนเตียงคนเดียว ส่วนเพลงนางครวญชั้นเดียว ยืนรำตรงจุดกึ่งกลางของเวที

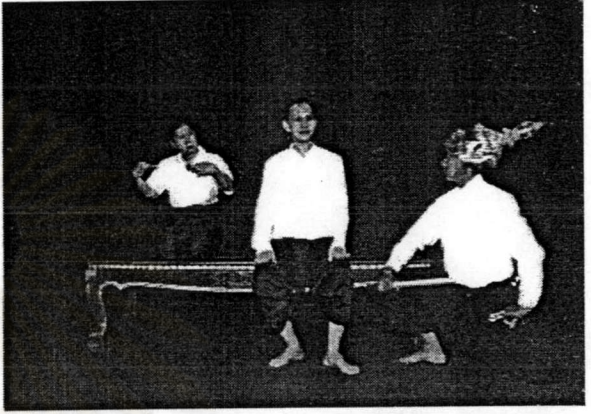
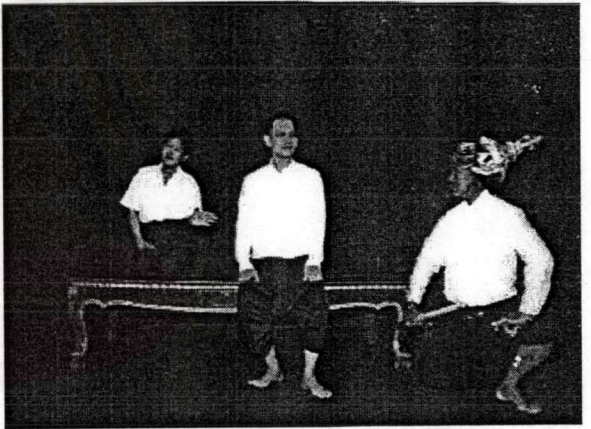
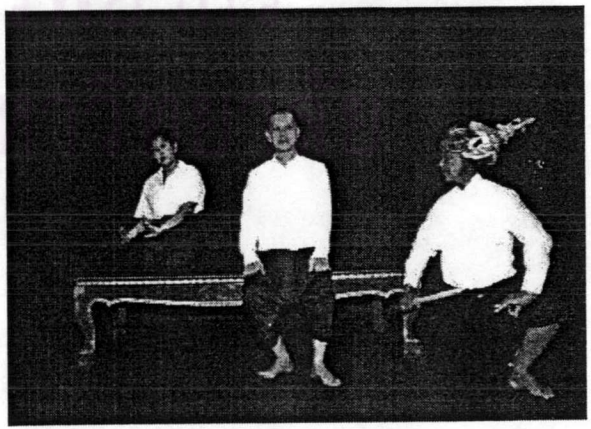
ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1) เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2) และเพลงนางครวญชั้นเดียวในบทตกใจกลัว

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
- เพลงร่ายนอก เพลงที่ 1 - 1. บัดนั้น	หน้าตรง นั่งคุกเข่า มือทั้งสองแบคว่ำวางเรียงกันอยู่บนหน้าขาขวา โดยมือซ้ายวางอยู่ข้างบน มือขวาวางอยู่ข้างล่าง เอียงขวา ลำตัวตรง	 <p>ภาพที่ 86 : นั่งคุกเข่า วางมือบนหน้าขา</p>
2. นางมารตกใจวับ	หน้าตรง นั่งพับเพียบด้านขวา สะดุ้งตัวขึ้นคำว่า "ตกใจ" มือทั้งสองแบคว่ำไปทางด้านหลัง ลักษณะกางแขน และลำตัวหงายไปทางด้านหลัง ทำตาโต	 <p>ภาพที่ 87 : ทำนั่งพับเพียบหงายหลัง</p>

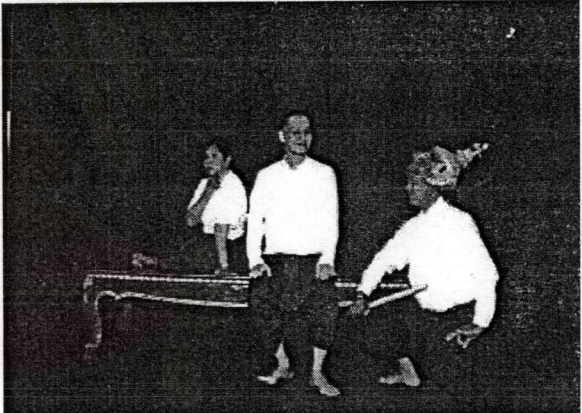
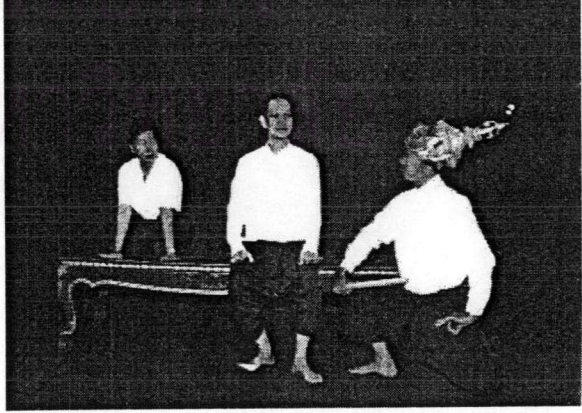
ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1) เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2)
และเพลงนางครวญชั้นเดียวในบทตกใจกลัว (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
3. กระสับ- กระส่าย	หน้าตรง พลิกตัวกลับมานั่ง พับเพียบทางซ้าย ลักษณะ กระแทกกัน พร้อมกับวางมือ ทั้งสองแบคว่ำ ท้าวแขนเรียง กันทางขวา เอียงขวาซ้าย คำว่า "กระสับ" แล้วพลิกตัว กลับมานั่งพับเพียบทางขวา พร้อมกับวางมือทั้งสองแบ คว่ำท้าวแขนเรียงกันทางซ้าย คำว่า "กระส่าย" ทำหน้านิ่ง คิ้วขมวด	 <p style="text-align: center;">ภาพที่ 88 : ทำนั่งพับเพียบท้าวแขน</p>
4.เกรงกุ่มกณฑ์ ผู้กล	หน้าตรง นั่งคุกเข่า มือซ้ายทำ ท่าชี้ข้างตัวระดับเอว มือขวา แบคว่ำวางบนหน้าขาขวา เอียงซ้าย	 <p style="text-align: center;">ภาพที่ 89 : ทำนั่งคุกเข่า มือชี้ข้างตัว</p>

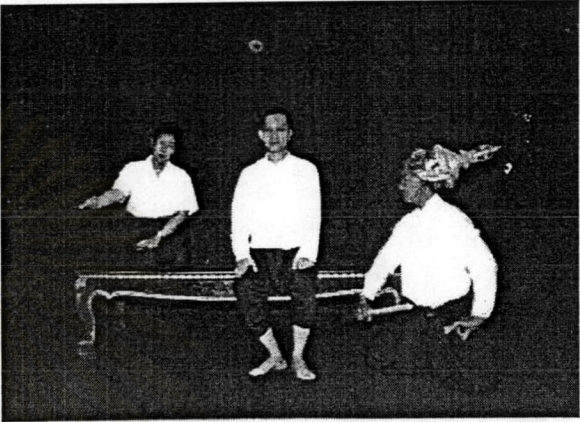
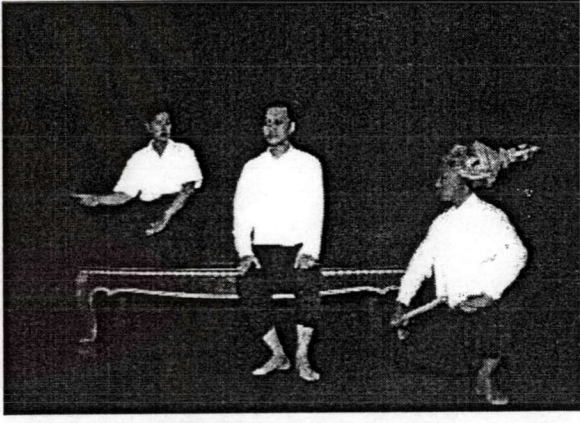
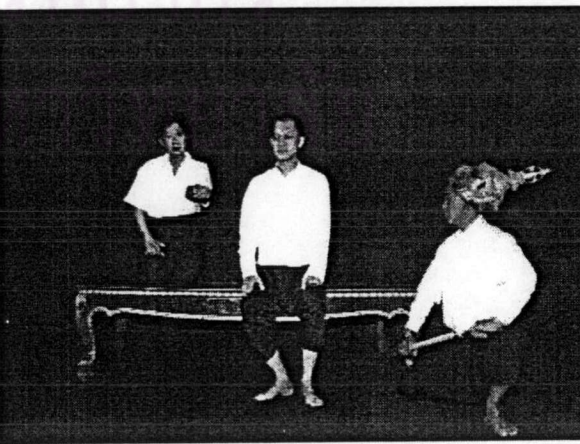
ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1) เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2)
และเพลงนางกรรมฐานเดียวในบทตกใจกลัว (ต่อ)

ท่าที/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
5. จำแลงกาย	หน้าตรง นั่งคุกเข่า มือทั้งสอง จับคว่ำระดับอกแล้วคลายจับ ออกเป็นแบหงาย เอียงขวา	 <p data-bbox="859 899 1358 943">ภาพที่ 90 : ทำนั่งคุกเข่า จับสองมือคลายออก</p>
6. ทิ้งกั้วพระ โคมฉาย	หน้าตรง นั่งคุกเข่า ไขว้มือซ้าย ข้างตัวระดับเอว มือขวาแบ คว่ำวางบนหน้าขาขวา เอียง ซ้าย	 <p data-bbox="942 1402 1275 1445">ภาพที่ 91 : ทำนั่งคุกเข่า ไขว้มือ</p>
7. จะแคลงใจ	หน้าตรง นั่งคุกเข่า มือขวาจับ หงายระดับเอวแล้วคลายจับ ออกเป็นแบหงาย มือซ้ายตั้ง วงระดับเดียวกับมือขวาตีไหล่ ขวา เอียงขวา	 <p data-bbox="859 1904 1358 1948">ภาพที่ 92 : ทำนั่งคุกเข่า จับมือเดียวคลายออก</p>

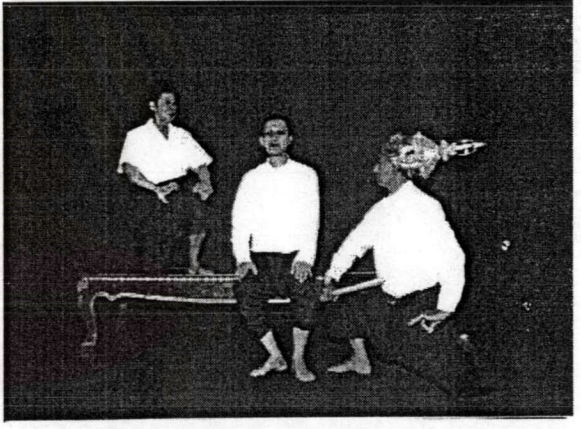
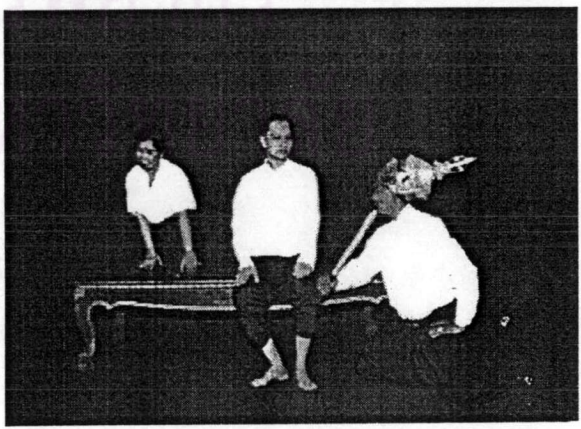
ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1) เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2)
และเพลงนางครวญชั้นเดียวในบทตกใจกลัว (ต่อ)

ท่าที/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
8. แข็งใจผินผัน หันหน้ามา	หน้าตรง นั่งคุกเข่า วางมือทั้งสองแบคว่าอยู่บนเตียงด้านหน้าหัวเข่าลักษณะก้นโค้ง ค่อย ๆ ขยับตัวเข้ามาใกล้พระสุวรรณหงส์	 <p data-bbox="853 897 1372 941">ภาพที่ 93 : ทำนั่งคุกเข่า มือแบคว่าที่หน้าหัวเข่า</p>
9. อ้อมแอ้ม เจรจาปราศรัย	หันขวา นั่งพับเพียบทางขวา ทำวแซนซ้าย มือขวาลูบที่คอ ทำท่าขยับปากจะพูดแต่พูดไม่ออก	 <p data-bbox="902 1399 1318 1443">ภาพที่ 94 : ทำนั่งพับเพียบ มือลูบที่คอ</p>
10. ท่าทางเขิน เคอะเขอะไป	หน้าตรง นั่งคุกเข่าโดยยกกันขึ้นเล็กน้อย มือทั้งสองแบคว่าวางอยู่ด้านหน้าเข่าแขนตั้ง ทำมือลูบเตียงไป-มา ลำตัวโน้มมาข้างหน้า เอียงขวา หันไปมาทางขวา-ซ้าย	 <p data-bbox="902 1902 1325 1945">ภาพที่ 95 : ทำนั่งคุกเข่า มือลูบบนเตียง</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1) เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2)
และเพลงนางครวญชั้นเดียวในบทกโศกแล้ว (ต่อ)

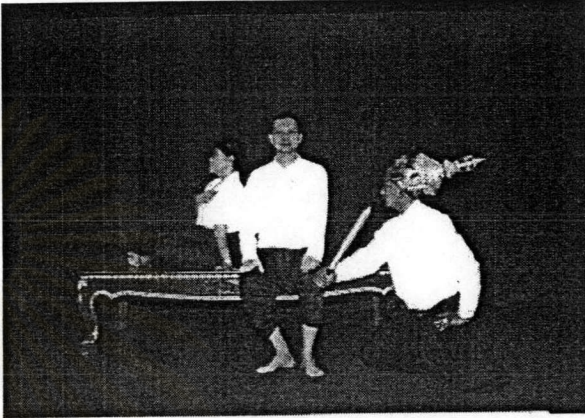
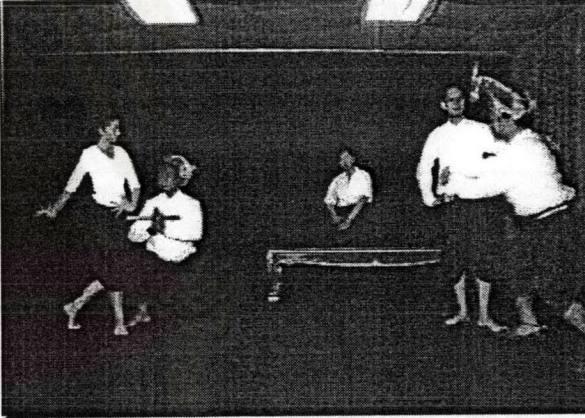
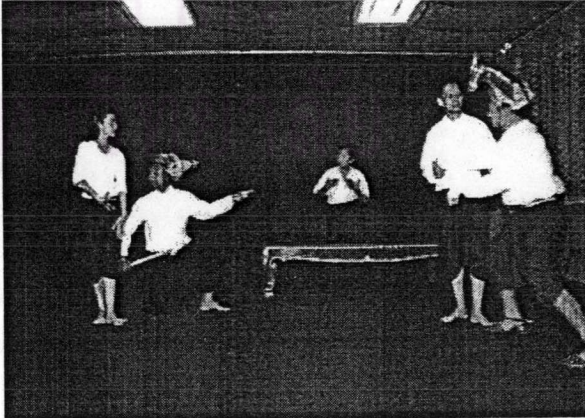
ท่าที/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
11. แล้วสร้าง ถามไถ่	หน้าตรง นั่งคุกเข่า มือขวาชี้ กวาดออกไปทางขวา มือซ้าย แบคว่ำวางบนหน้าขาขวา เฉียงซ้าย ไนมลำตัวไปข้าง หน้า	 <p style="text-align: center;">ภาพที่ 96 : ทำนั่งคุกเข่า มือชี้กวาด</p>
12. ถึงบุรี	หน้าตรง นั่งคุกเข่า มือขวาทำ ท่าชี้ข้างระดับเอว มือซ้าย แบคว่ำวางบนหน้าขาขวา เฉียงขวา ลำตัวตรง	 <p style="text-align: center;">ภาพที่ 97 : ทำนั่งคุกเข่า มือชี้ข้าง</p>
13. ถามถึง สมบัติ พัสกล	หน้าตรง นั่งคุกเข่า มือซ้ายชี้ กวาดออกไปทางซ้าย คำว่า "ถามถึงสมบัติ" แล้วตัวนี้ชี้ กลับเข้าหาลำตัว คำว่า "พัสกล" มือขวาแบคว่ำวาง บนหน้าขาขวา เอียงขวา แล้ว กลับมาเฉียงซ้าย	 <p style="text-align: center;">ภาพที่ 98 : ทำนั่งคุกเข่า มือชี้ตัววัด</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1) เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2)
และเพลงนางศรวิฑูรย์ชั้นเดียวในบทตกใจกลัว (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
14. ช้างม้ารู้พล	หน้าตรง นั่งยกเข่าซ้ายขึ้นโดย เขย่งเท้าซ้าย เข่าขวาติดพื้น มือทั้งสองทำท่าชี้หางโดยให้ ปลายนิ้วชี้ไปข้างหน้าระดับ อก เอียงขวา ลำตัวโน้มไปข้าง หน้า ไบหน้ายิ้ม	 <p data-bbox="890 897 1325 934">ภาพที่ 99 : ทำนั่งเขย่งเท้า มือทำท่าชี้ข้าง</p>
15. และเสื่อสีห์	หน้าตรง นั่งตั้งเข่าซ้าย มือทั้ง สองทำท่าเขี้ยวเล็บเสือโดยตั้ง มือทั้งสองและงอนิ้วมือเข้าหา ฝ่ามือระดับเอว ลำตัวตรง	 <p data-bbox="848 1399 1367 1437">ภาพที่ 100 : ทำนั่งตั้งเข่า มือทำท่าเขี้ยวเล็บเสือ</p>
16. นางศรวิฑูรย์ ความงามได้แต่ เท่านั้น	หน้าตรง นั่งคุกเข่า มือทั้งสอง ลูบหน้าขาไปมา ทำท่าหัน หน้าไปทางขวา-ซ้าย	 <p data-bbox="890 1902 1325 1939">ภาพที่ 101 : ทำนั่งคุกเข่า มือลูบหน้าขา</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1) เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2)

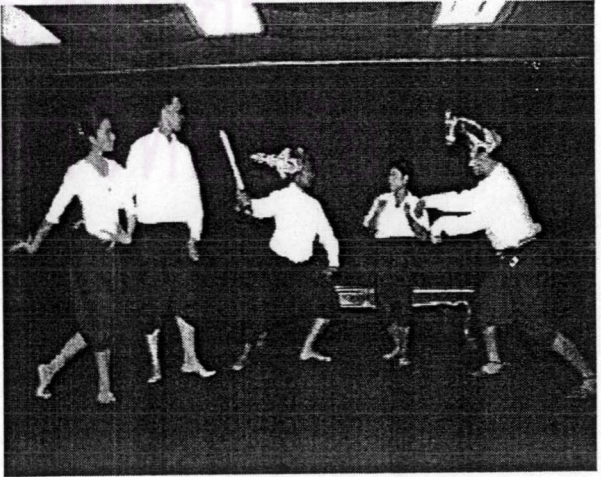
และเพลงนางครวญชั้นเดียวในบทตกใจกลัว (ต่อ)

ท่าที/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
17. ยกฉัตรขึ้น อันหวั่นหทัย	หันขวามือนั่งพับเพียบทางขวา มือขวาแตะที่อก ท้าวแขน ซ้ายหน้านิ้วคิ้วขมวด	 <p>ภาพที่ 102 : ทำนั่งพับเพียบ มือแตะอก</p>
- เพลงร่ายนอก เพลงที่ 2 - 1. บัดนั้น	หน้าตรง นั่งคุกเข่าอยู่บนเตียง มือทั้งสองแบคว่ำวางเรียงกัน อยู่บนหน้าขาขวา โดยมือซ้าย วางอยู่ข้างบน มือขวาวางอยู่ ข้างล่าง เอียงขวา	 <p>ภาพที่ 103 : ทำนั่งคุกเข่า วางมือบนหน้าขา</p>
2. ผีเสื้อน้ำรูป นิมิตจิต ประหวั่น	หน้าตรง นั่งคุกเข่า มือทั้งสอง แบคว่ำตบที่หน้าอก ทำท่า กระสับกระส่าย หันไปหันมา	 <p>ภาพที่ 104 : ทำนั่งคุกเข่า มือตบอก</p>

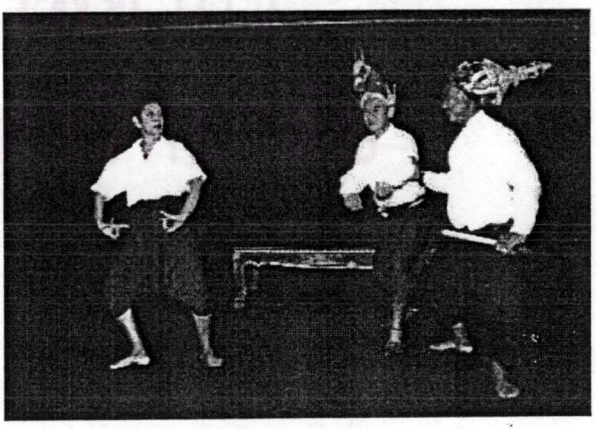
ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1) เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2)
และเพลงนางครวญชั้นเดียวในบทตกใจกลัว (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
<p>3. เห็นสุริยง ทราวมวยให้ก งันพรันพรัน หวนใจไซ่พอดิ</p>	<p>หน้าตรง นั่งคุกเข่าโดยยกกัน ขึ้น มือทั้งสองแบคว่ำวางด้าน หน้าหัวเข่าแขนตึง หน้ามอง นางเกศสุริยง ทำท่า ลูกลี้ลูกลอน หันหน้าไปมาทาง ขวา-ซ้าย และขยับตัวไปมา</p>	 <p>ภาพที่ 105 : ทำนั่งคุกเข่า มือแบคว่ำที่หน้าหัวเข่า</p>
<p>4. ม้าต้นกับ กุมภณท์สังเกต การณ เห็นนาง มารลูกลอนอยู่ บนที่ ต่างคนสม ใจเห็นได้ทีหลอ กล้อยักษิณีให้ ลอนลาน</p>	<p>หน้าตรง นั่งในท่าเดิม คลาน เข่าหนีไปทางซ้ายและทาง ขวา ถ้ากุมภณท์เข้ามาใกล้ ทางขวาก็คลานหนีไปทาง ซ้ายและกุมภณท์เข้ามาใกล้ ทางซ้ายก็คลานหนีไปทาง ขวา มือทั้งสองแบคว่ำ วางอยู่บนตียง</p>	 <p>ภาพที่ 106 : ทำคลานเข่า</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1) เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2)
และเพลงนางศรภูษณ์เดี่ยวในบทตกใจกลัว (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
<p>- ร้องเพลงนางศรภูษณ์เดี่ยว - 1. บัดนั้น</p>	<p>หน้าตรง ประสมเท้าเหลื่อม โดยเหลื่อมเท้าขวาไปข้างหน้า เล็กน้อย ย่อเข้า มือขวาทำ สะเอว มือซ้ายจับหงายที่หัว เข็มขัด เอียงขวา</p>	 <p>ภาพที่ 107 : ทำยืนทำวสะเอวมือเดียว</p>
<p>2. นางจำแลง งันกก</p>	<p>หน้าตรง ประสมเท้าเหลื่อม โดยเหลื่อมเท้าขวา มือซ้าย จับเข้าอก มือขวาทำวสะเอว เอียงขวา</p>	 <p>ภาพที่ 108 : ทำจับเข้าอก</p>
<p>3. ตกประหม่า</p>	<p>ประสมเท้าเหลื่อม โดยเหลื่อม เท้าซ้ายกำมือทั้งสองอยู่ที่อก พร้อมกับสะดุ้งตัวขึ้นหันหน้า ไปทางขวา-ซ้าย ทำตัวสั่นทำ หน้าตื่นตกใจ</p>	 <p>ภาพที่ 109 : ทำกำมือที่อก สะดุ้งตัวขึ้น</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1) เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2)
และเพลงนางครวญชั้นเดียวในบทตกใจกลัว (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
4. ความกลัว กุ่มกนท้อสุรา	ประสมเท้าเหลื่อม โดยเหลื่อม เท้าขวา มือขวาทำท่าชี้ข้างตัว ระดับเอว มือซ้ายทำวสะเอว เอียงขวา	 <p data-bbox="990 891 1221 934">ภาพที่ 110 : ท่าชี้ข้าง</p>
5. มนตราเสื่อม คลาย	เท้าขวาก้าวข้าง เท้าซ้ายวาง อยู่ข้างหลัง มือทั้งสองจับ คว่ำระดับอกแล้วคลายจับ ออกเป็นแบงาย เอียงซ้าย หมุนรอบตัวหันมาด้านหน้า	 <p data-bbox="913 1393 1313 1437">ภาพที่ 111 : ท่าจับสองมือคลายออก</p>
6. กลายเป็น มาร	เท้าขวาก้าวข้าง เท้าซ้ายวาง อยู่ข้างหลัง มือทั้งสองทำท่า จับ ล่อแก้วอยู่ข้างสะโพกบน เอียงซ้าย	 <p data-bbox="990 1895 1221 1939">ภาพที่ : 112 ท่าลงวง</p>

จากตารางแสดงท่ารำพบว่า เพลงร่ายนอก เพลงที่ 1 มีท่ารำทั้งหมด 16 ท่า เพลงร่ายนอก เพลงที่ 2 มีท่ารำทั้งหมด 4 ท่า และเพลงนางครวญชั้นเดียว มีท่ารำทั้งหมด 6 ท่า ดังนี้

เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1)

1. ทำนั่งคุกเข่า วางมือบนหน้าขา
2. ทำนั่งพับเพียบหงายหลัง
3. ทำนั่งพับเพียบท้าวแขน
4. ทำนั่งคุกเข่า ซี่ข้างตัว
5. ทำนั่งคุกเข่า จีบสองมือคลายออก
6. ทำนั่งคุกเข่า ไขว้มือ
7. ทำนั่งคุกเข่า จีบมือเดียวคลายออก
8. ทำนั่งคุกเข่า มือแบคว่ำที่หน้าหัวเข่า
9. ทำนั่งพับเพียบ มือลูบที่คอ
10. นั่งคุกเข่า มือลูบบนเตียง
11. ทำนั่งคุกเข่า มือชี้กวาด
12. ทำนั่งคุกเข่า มือชี้ข้าง
13. ทำนั่งเขย่งเท้า มือทำท่าข้าง
14. ทำนั่งตั้งเข่า มือทำท่าเขี้ยวเล็บเสือ
15. ทำนั่งคุกเข่า มือลูบหน้าขา
16. ทำนั่งพับเพียบ มือแตะอก

เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2)

1. ทำนั่งคุกเข่า วางมือบนหน้าขา
2. ทำนั่งคุกเข่า มือตบอก
3. ทำนั่งคุกเข่า มือแบคว่ำที่หน้าหัวเข่า
4. ท่าคลานเข่า

เพลงนางครวญชั้นเดียว

1. ทำยืนท้าวสะเอวมือเดียว
2. ทำจีบเข้าอก
3. ทำกำมือที่อก สะดุ้งตัวขึ้น

4. ท่าชี้ข้าง
5. ท่าจับสองมือคล้ายออก
6. ท่าลงวง

จากการศึกษาและพิจารณาท่ารำเพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1) เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2) และ เพลงนางครวญชั้นเดียว พบว่า

- เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1)
 - ท่าที่ 1 เป็นท่ารำในการฝึกหัดกิริยาการนั่งของตัวนาง
 - ท่าที่ 2 – ท่าที่ 16 เป็นการตีบทโดยเลียนแบบมาจากท่าธรรมชาติ
- เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2)
 - ท่าที่ 1 – ท่าที่ 4 เป็นการตีบทโดยเลียนแบบมาจากท่าธรรมชาติ
- เพลงนางครวญชั้นเดียว
 - ท่าที่ 1 พบในท่ารำระบำสี่บท เพลงเบ้าหลุด ตรงคำร้องที่ว่า “ค้อนให้”
 - ท่าที่ 2 พบในท่ารำระบำสี่บท เพลงพระทอง ตรงคำร้องที่ว่า “นางฟ้ารำฟ้อนและ “กัลยา” และเพลงสระนุหรง ตรงคำร้องที่ว่า “นางฟ้า”
 - ท่าที่ 6 เป็นท่ารำในการฝึกหัดนาฏศิลป์โขน (ตัวยักษ์)
 - ท่าที่ 3 – ท่าที่ 5 เป็นการตีบทโดยเลียนแบบมาจากท่าธรรมชาติ

ความหมายของท่ารำ

ท่ารำเพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1) เมื่อนางเกศสุริยงแปลงพบกุมภณท์ครั้งแรกก็ทำท่าหงายตัวไปทางด้านหลังอย่างรวดเร็วและค่อนข้างแรง แสดงถึงความตกใจ และทำท่าลุกลี้ลुकอนเหลียวหน้าไปมา แอบอยู่ข้างหลังพระสุวรรณหงส์ หมายถึง อาการกลัว ว่าวุ่นใจ ทำอะไรไม่ถูก ต้องการหาที่หลบซ่อน ไม่กล้าเผชิญกับความจริง เพราะถ้าความจริงถูกเปิดเผยตนเองก็อาจจะถูกฆ่าตาย และไม่ได้ได้อยู่ครองคู่กับพระสุวรรณหงส์

ท่ารำเพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2) เมื่อนางเกศสุริยงแปลงเห็นนางเกศสุริยงก็ทำท่าตบหน้าอก สะเง้อมอง ลุกลี้ลुकอน แสดงอาการตกใจกลัว และคลานหนีไปมาทางซ้ายทางขวาเพื่อหลบหน้า

ท่ารำเพลงนางครวญชั้นเดียว แสดงอาการสะดุ้งตัว ตัวสั่น หมายความว่ากลัวกุมภณท์เป็นอย่างมาก ทำให้เวทมนตร์คาถาเสื่อมกลับกลายเป็นนางผีเสื้อน้ำตามเดิม

ตารางแสดงการใช้วัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การใช้สีหน้าและอารมณ์

การใช้ขา และเท้า	การใช้แขน และมือ	การใช้ลำตัว	การใช้ศีรษะ	การใช้สีหน้า และอารมณ์
นั่งพับเพียบ นั่งคุกเข่า ยืนเข่า ย่อเข่า ประสมท่าเหลื่อม ก้าวเท้าข้าง กระแทกกัน	<u>มือแบ</u> - มือแบคว่ำ, ท้าว แขนไว้มือ, ตั้งวง, เขี้ยวเล็บ, ท้าว สะเอว, มือแบประกบ <u>มือชี้</u> - ชี้ข้างตัว, ชี้กวาด, ชี้ตั้งแขน, ชี้เดาะ <u>มือจับธรรมดา</u> - จับคว่ำ, จับหงาย, จับที่หัวเข็มขัด, จับเข้าอก <u>มือจับล่อแก้ว</u> - ลงวง	- ลำตัวตรง - ลำตัวหงายไปข้าง หลัง - สะดุ้งตัวขึ้น - พลิกตัว - ตีไหล่ - ลำตัวโน้มไปข้าง หน้า - ตัวสั่น	เอียงศีรษะ	- ทำตาโต - หน้านี้วี่คว่ำมวด - ทำลูกลี้ลูกกลนไม่ยู่ นิ่งกับที่ - หันหน้าไปมาแสดง ความวิตกกังวล

การเชื่อมท่ารำ

เชื่อมท่ารำด้วยการแสดงกิริยาไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่

การสัมพันธ์กับตัวละครอื่น

นางเศสุริยงแปลงรับบทและ संबทกับกุมภณท์ พระสุวรรณหงส์ นางเศสุริยง และพญา
ม้าต้น

การใช้พื้นที่บนเวที

เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 1) รำอยู่เฉพาะบนเตียงทางขวามือของพระสุวรรณหงส์ เพื่อหลบ
หน้ากุมภณท์ซึ่งอยู่ทางด้านซ้ายของเตียง เพลงร่ายนอก (เพลงที่ 2) รำอยู่ตรงกลางเตียง และเพลง
นางศรวณุ์ชั้นเดียว ลงมารำบนพื้นตรงกลางเวที

5.1.5 บทโทรทัศน์ อยู่ในฉาก 3 พระตำหนักสวน เมืองไอยร์ตัน เป็นช่วงเหตุการณ์ที่พบกับนางเกศสุริยงพระมเหสีของพระสุวรณหงส์ และถูกนางเกศสุริยงต่อว่านางเกศสุริยงแปลงที่แย่งพระสวามีของนางมาครอบครอง บทโทรทัศน์นี้มีบทร้อง 1 เพลงดังนี้

บทร้อง

เพลงร่ายนอก

- ร้องเพลงร่ายนอก -

บัดนั้น	นางจำแลงแค้นใจตั้งไฟจี
ลูกถลันขึ้นหน้าแล้วพาที	อย่าอวดดีปากกล้าจะเจ็บตัว
เป็นหญิงเถื่อนจากไหนก็ไม่รู้	ดูเอาเถิดจู่จู่มาตุ้ม
มาว่าเล่นครั้นครองไม่เกรงกลัว	น้ำใจชั่วสุดจะสรรคัพพรรณนา
แสนพิโรธโกรธจัดจนลี้มกาย	คำรามร้องปองหมายจะเข่นฆ่า
แล้วผลุดลูกทะเล็งถลิ่งตา	ไม่อรังตั้งท่าจะฆ่าฟัน

ดนตรีที่ใช้ประกอบการร้อง

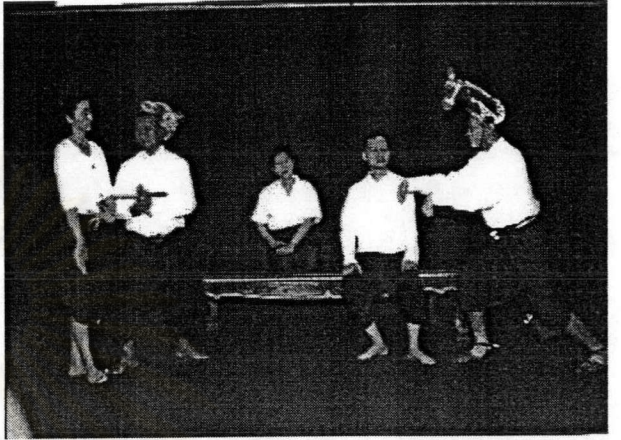

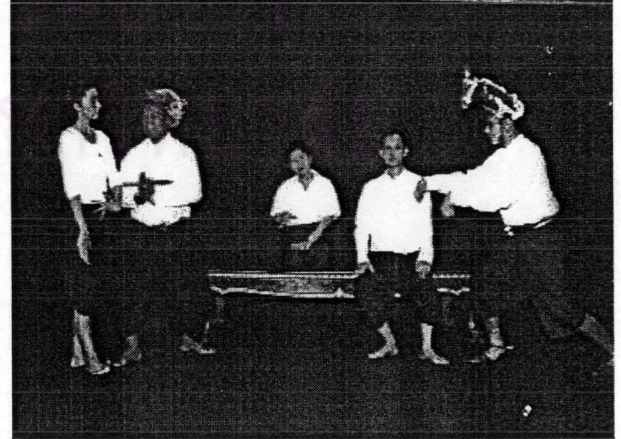
ดนตรีตีกรับพวงประกอบการร้องเพลงร่ายนอก

วิธีแสดง

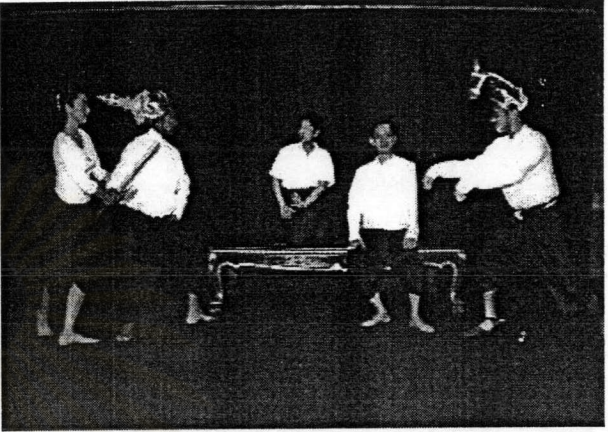
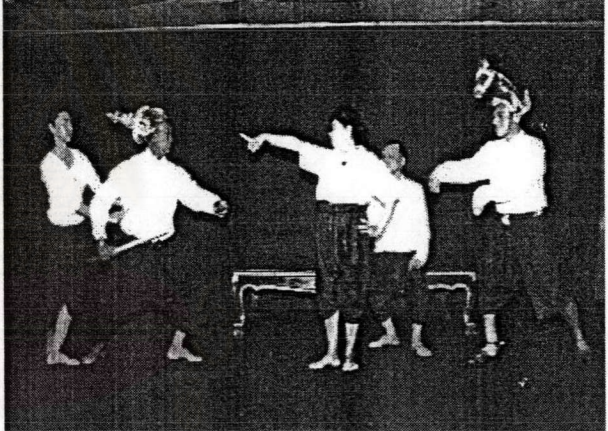

นางเกศสุริยงแปลงนั่งรำอยู่บนเตียง ตั้งแต่บทร้องที่ว่า “บัดนี้.....ตั้งไฟจี” และเริ่มลงมารำบนพื้นเวทีตั้งแต่บทร้องที่ว่า “ลูกถลัน...จนจบเพลง”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

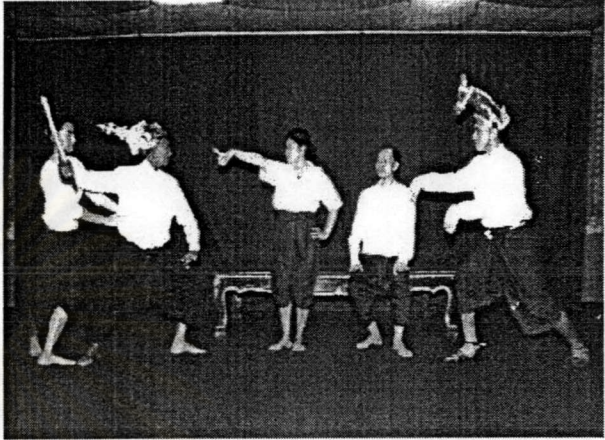

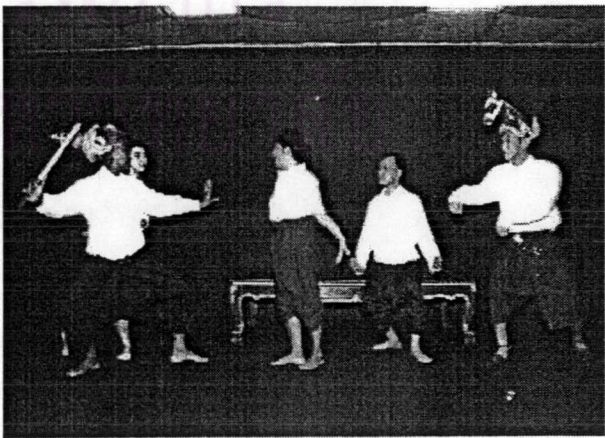
ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอกในบทโถง

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
<p>-เพลงร่ายนอก-</p> <p>1. บัดนั้น</p>	<p>นั่งคุกเข่าอยู่บนเตียง มือทั้งสองแบคว่ำวางเรียงกันอยู่บนหน้าขาขวา โดยมือซ้ายวางอยู่ข้างบน มือขวาวางอยู่ข้างล่าง เอียงขวา</p>	 <p style="text-align: center;">ภาพที่ 113 : ทำนั่งคุกเข่า วางมือบนหน้าขา</p>
<p>2. นางจำแลง แค้นใจ</p>	<p>นั่งคุกเข่า มือซ้ายอุ้กที่กลางอกไปมา มือขวาวางบนหน้าขาขวา เอียงซ้าย ทำหน้าขมวดคิ้วและค้อน</p>	 <p style="text-align: center;">ภาพที่ 114 : ทำนั่งคุกเข่า มืออุ้กที่หน้าอก</p>
<p>3. ดั่งไฟจี</p>	<p>นั่งคุกเข่า จีบขวาระดับอกเสยไปทางซ้าย มือซ้ายวางบนหน้าขาขวา เอียงขวา ทำหน้าขมวดคิ้วและค้อน</p>	 <p style="text-align: center;">ภาพที่ 115 : ทำนั่งคุกเข่า จีบเสยมือ</p>

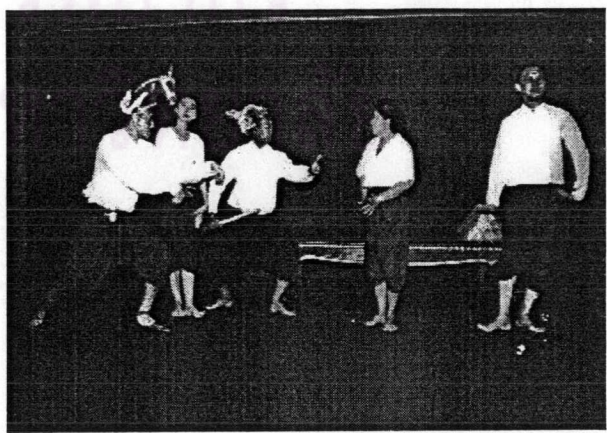
ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอกในบทโศก (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
4. ลุกถลัน	<p>นั่งคุกเข่าโดยยกกันขึ้นอย่างรวดเร็ว พร้อมกับมือทั้งสองแบตั้ง พลิกมืออย่างรวดเร็ว โดยมือซ้ายแบตั้งและอยู่ข้างสะโพกขวา มือขวาแบตั้งบนหน้าขาขวา ใบหน้าเซิดขึ้น ดวงตาพองโต</p>	 <p>ภาพที่ 116 : ทำนั่งคุกเข่า พลิกมือ</p>
5. ชี้น้ำ	<p>ก้าวเท้าขวาลงจากเตียงอย่างรวดเร็ว มือขวาทำท่าชี้แขนตั้งทางขวาไปที่นางเกศสุริยง มือซ้ายทำท่าสะเอว ยืนเหลื่อมเท้าขวากระทบเข่า ลำตัวตรง ทำตาตมึงทึง จ้องมองไปที่นางเกศสุริยง</p>	 <p>ภาพที่ 117 : ทำชี้แขนตั้ง</p>
6. แล้วยพาทิ	<p>เท้าซ้ายก้าวไขว้ พร้อมกับกระทบเข่า มือขวาทำท่าเรียก โดยจับและตวัดมือเข้าหาลำตัว จับซ้ายส่งหลัง เอียงซ้าย ดวงตาพองโตจ้องมองนางเกศสุริยง</p>	 <p>ภาพที่ 118 : ทำเรียก</p>

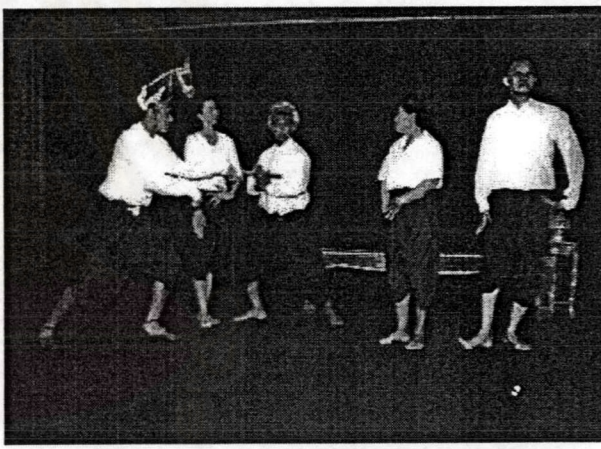

ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอกในบทโหรธ (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
7. อย่าอวดดี	<p>ประสมเท้าชิด, พร้อมกับ กระทบเข่า มือขวาทำท่าชี้ แขนตั้งไปที่นางเกศสุริยง มือ ซ้ายทำวสะเวย ไบหน้าเข็ดขึ้น ดวงตาดมึงทิ้ง</p>	 <p>ภาพที่ 119 : ท่าชี้แขนตั้ง</p>
8. ปากกล้า	<p>สืบเท้าขึ้นหน้า โดยก้าวเท้า ซ้ายแล้วลากเท้าขวาตาม เหลื่อมเท้าขวา พร้อมกับ กระทบเข่า มือซ้ายชี้ที่ปาก มือขวาทำวสะเวย เอียงขวา</p>	 <p>ภาพที่ 120 : ท่ามือชี้ที่ปาก</p>
9. จะเจ็บตัว	<p>วิ่งเข้าไปหา และยกมือขวาขึ้น ทำท่าจะตบหน้านางเกศสุริยง มือซ้ายปล่อยลงข้างตัว</p>	 <p>ภาพที่ 121 : ท่าตบหน้า</p>

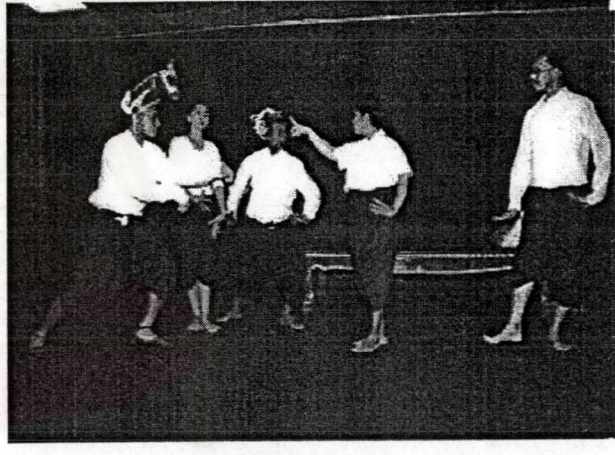
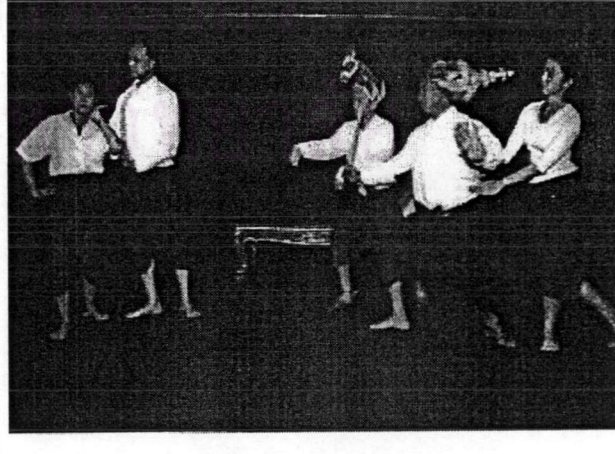
ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอกในบทโกรธ (ต่อ)

ท่าที/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
10. เป็นหญิง เถื่อนจากไหน	ประสมเท้าเหลื่อม โดยเหลื่อม เท้าซ้าย กระทบเข้า มือขวาชี้ กวาด มือซ้ายท้าวสะเວ เฉียงซ้าย ไบหน้ายิ้มเยาะ มองหน้านางเกศสุริยง	 <p>ภาพที่ 122 : ท่ามือชี้กวาด</p>
11. ก็ไม่รู้	ประสมเท้าเหลื่อม โดยเหลื่อม เท้าขวา กระทบเข้า มือซ้าย ท้าวสะเວ ตั้งมือขวาแขนตั้ง พร้อมกับสั่นมือ และสั่นศีรษะ ไบหน้าทำเมินและยิ้มเยาะ	 <p>ภาพที่ 123 : ท่าสั่นมือ</p>
12. ดูเอาเกิดจู้จู้	เดินกระแทกเท้าถี่ ๆ เข้าไปหา นางเกศสุริยง มือขวาท้าว สะเວ มือซ้ายจับที่หัวเข็มขัด ลอยหน้าไปมา	 <p>ภาพที่ 124 : ท่ายืนท้าวสะเเวมือเดียว</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอกในบทโศภ (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
13. มาตุ้มัว	เดินเข้าไปหาพระสุวรรณหงส์ ประสมเท้าชิด มือซ้ายกอด เอวพระสุวรรณหงส์ มือขวาชี้ ที่ปาก โบน้ำเช็ด และยิ้ม เยาะ มองนางเกศสุริยง	 <p>ภาพที่ 125 : ท่ามือชี้ที่ปาก</p>
14. มาว่าเล่น ครั้นครอง	กระเทียบเท้าขวา-ซ้าย-ขวา 3 ครั้ง จบลงด้วยยืนประสมเท้า ชิด มือขวาทำวสะเอว มือซ้าย จับที่หัวเข็มขัด ลำตัวตรง กด ไหล่ขวา-ซ้าย-ขวาตาม จังหวะเท้าที่กระเทียบ ลักคอ หน้ามองนางเกศสุริยง	 <p>ภาพที่ 126 : ท่าทำวสะเอวมือเดียว - กระเทียบเท้า</p>
15. ไม่เกรงกลัว	ประสมเท้าเหลื่อม โดยเหลื่อม เท้าขวา มือขวาแบตั้งสัน มือตั้งแขน มือซ้ายทำวสะเอว พร้อมกับสันศิระะ โบน้ำเช็ด ขึ้น	 <p>ภาพที่ 127 : ท่าสันมือ</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอกในบทโหร (ต่อ)

ท่าที/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
16. น้ำใจซั่ว	มือขวาทำท่าชี้ฟ้าดนิ้ว มือซ้ายทำวสะเอด วิ่งไปมาทางขวาทางซ้าย จะทำร่ายนาง เกศสุริยง แต่กุมภภณฑมา ขวางกางกันไว้	 <p>ภาพที่ 128 : ท่าชี้ฟ้าดนิ้ว</p>
17. สุดจะสรรค พรรณนา	วิ่งไปวิ่งมา มือขวาชี้ไปที่นาง เกศสุริยง มือซ้ายทำวสะเอด ทำตาพองโต จ้องมองนาง เกศสุริยง	 <p>ภาพที่ 129 : ท่าวิ่ง ชี้นางนาง เกศสุริยง</p>
18. แสนพิโรธ โกรธจัด	วิ่งไปทางด้านขวา เท้าซ้ายวางเต็มเท้า กระทับเท้าขวา พร้อมกับมือซ้ายถูแก้มซ้ายแรง ๆ มือขวาทำวสะเอด เอียงซ้าย ตัวสั่น และทำตาถมึงทิ้ง	 <p>ภาพที่ 130 : ท่ามือถูแก้ม</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอกในบทโศภ (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
19. จนลืมกาย	<p>เท้าซ้ายวางเต็มหน้า กระทับเท้าขวาแรง ๆ ประกบมือทั้งสองถูกันไปมา แล้วสะบัดมือทั้งสองแยกออกจากกันโดยแรง ทำตาดมึงทิ้ง</p>	 <p>ภาพที่ 131 : ท่าถุมือ</p>
20. คำรามร้อง	<p>กระทับเท้าขวา-ซ้าย-ขวา 3 ครั้ง คำว่า คำ-ราม-ร้อง พร้อมกับมือทั้งสองทำท่าลงวง โดยจับล่อแก้วที่ข้างสะโพกบน ลำตัวตรง ถมึงตาจ้องมองนางเกศสุริยง</p>	 <p>ภาพที่ 132 : ท่าลงวง</p>
21. ปองหมาย	<p>เท้าซ้ายก้าวข้าง เท้าขวาอยู่ข้างหลัง กำมือขวาระดับศีรษะ กำมือซ้ายข้างสะโพกบน เอียงขวา เข้าไปประชิดตัวนางเกศสุริยง พระสุวรรณหงส์จับมือขวานางเกศสุริยงแปลงไว้</p>	 <p>ภาพที่ 133 : ท่าเงื้อ</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอกในบทโศภ (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
22. จะเช่นฆ่า	นางเศสุริยแปลงถูก กุมภณท์ ผลักล้มลง โดยนั่ง คุกเข่าลักษณะก้นเข่าออก มือขวาทำวแขน มือซ้ายแตะ ที่หน้าขาขวา เอียงขวา ไป หน้าตกใจ	 <p data-bbox="940 864 1267 904">ภาพที่ 134 : ท่าถูกผลักล้มลง</p>
23. แล้วผลูดลูก ทะเลิ่ง ถลิ่งตา	ลุกขึ้นตั้งเข่าซ้าย มือทั้งสอง ทำวสะเอว ทำดวงตาพองโต จ้องมองนางเศสุริย	 <p data-bbox="940 1395 1267 1434">ภาพที่ 135 : ท่าลุกขึ้นตั้งเข่า</p>
24. ไม่รอรั้งตั้ง ท่า	หันหน้า เท้าซ้ายก้าวข้าง ทำว ขวาอยู่ข้างหลัง ทำท่าผาลา ต่ำ โดยมือขวาแบหงายข้าง ลำตัวระดับเอว มือซ้ายตั้งวง อยู่ที่อกเอียงขวา แล้วหมุนตัว ไปทางซ้ายหน้ามองกุมภณท์	 <p data-bbox="940 1919 1267 1959">ภาพที่ 136 : ท่าผาลาต่ำ หันหน้า</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอกในบทโศภ (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
25. จะฆ่าฟัน	หันหลัง เท้าขวาก้าวข้าง เท้าซ้ายวางอยู่ข้างหลัง ทำท่าฆาตกร โดยมือซ้ายแบหงาย ข้างลำตัวระดับเอว มือขวาตั้งวงที่อก เอียงซ้าย หน้ามอง กุมภณท์	 <p data-bbox="924 862 1293 906">ภาพที่ 137 : ท่าฆาตกร หันหลัง</p>

จากตารางแสดงท่ารำเพลงร่ายนอกพบว่า ท่ารำมีทั้งหมด 19 ท่า ดังนี้

1. ทำนั่งคุกเข่า วางมือบนหน้าขา
2. ทำนั่งคุกเข่า มืออุที่อก
3. ทำนั่งคุกเข่า จีบเสยมือ
4. ทำนั่งคุกเข่า พลิกมือ
5. ท่าชี้แขนตั้ง (ตั้งแต่ท่าที่ 5 ยืนรำ)
6. ท่าเรียก
7. ท่ามือชี้ปาก
8. ท่าตบหน้า
9. ท่ามือชี้กวาด
10. ท่าสั่นมือ
11. ท่ายืนก้าวสะเอวมือเดียว
12. ท่าชี้ฟ้าदनิ้ว
13. ท่ามืออุแก้ม
14. ท่าอุมือ
15. ท่าลงวง

16. ทำเงื่อ
17. ทำถุกผลักลุ่มลง
18. ทำลุกขึ้นตั้งเช่า
19. ทำผาลาดต่ำ

จากการศึกษาและพิจารณาทำรำเพลงร่ายนอกพบว่า

- ท่าที่ 1-10, ท่าที่ 12-14 และท่าที่ 17 และ 18 เป็นการตีบทโดยเลียนแบบมาจากท่าธรรมชาติ
- ท่าที่ 15-16 เป็นท่ารำในการฝึกหัดนาฏศิลป์โขน (ตัวยักษ์)
- ท่าที่ 11 พบในท่ารำระบำสี่บท เพลงเบาหลุด ตรงคำร้องที่ว่า “ค้อนให้”
- ท่าที่ 19 พบในท่ารำเพลงช้า เพลงเร็ว และเพลงแม่บทใหญ่ ตรงคำร้องที่ว่า “พระรถ” โดยมีมือตั้งวงอยู่ที่หัวเข็มขัด แต่ท่ารำนางเกศสุริยงแปลงมือตั้งวงอยู่ที่อก และคล้ายระบำสี่บท เพลงพระทอง ตรงคำร้องที่ว่า “ไปให้ซิด” ซึ่งระบำสี่บท มือที่แบหงายจะตั้งแขนและมือตั้งวงอยู่ที่หัวเข็มขัด แต่ท่ารำนางเกศสุริยงแปลง มือที่แบหงายงอแขนและมือตั้งวงอยู่ที่อก

ความหมายของท่ารำ

ท่ารำ สื่อความหมายให้เห็นถึงกิริยาอาการโกรธของนางเกศสุริยงแปลง ได้แก่ ทำถุกแก้ม ถูออก ถูมือ และเมื่อโกรธจัด ทำให้ลิ้มตัวแสดงกิริยาของคนชั้นต่ำ เช่น ทำตบหน้า กระแทกเท้า เพื่อเน้นให้เห็นบุคลิกของนางตลาด

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงการใช้วัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การใช้สีหน้าและอารมณ์

การใช้ขาและเท้า	การใช้แขนและมือ	การใช้ลำตัว	การใช้ศีรษะ	การใช้สีหน้าและอารมณ์
นั่งคุกเข่า ก้าวเท้าไขว้ ประสมเท้าชิด วิ่ง ประสมเท้าเหลื่อม เดินกระแทกเท้า กระแทบเท้า ก้าวเท้าข้าง นั่งตั้งเข่า ย่อเข่า กระแทบเข่า สืบเท้า	มือแบ - มือแบคว่ำ, ท้าว สะโพก, ท้าวสะเอว, มือแบหงาย, ตั้งวง มือชี้ - ชี้แขนตั้ง, ชี้ไต่ตะ, ชี้กวาด, ชี้ฟาดนิ้ว มือจับธรรมดา - จับคว่ำ, จับหงาย, จับที่หัวเข็มขัด	- โน้มลำตัวไปข้าง หน้า - ลำตัวตรง - กอดไหล่	เอียงศีรษะ สั่นศีรษะ ลัดคอ	- หน้าไปหันมา ทำ หน้านิ่งคิ้วขมวด แสดงอาการหงุดหงิด และโกรธ - ทำตาถ่มทิ้ง จ้อง มองเป็นอาการโกรธ จัด - โใบหน้าเข็งขึ้น - ทำหน้ายิ้มเยาะ และปะปาก ดวงตาหรี่ เล็กลง ลอยหน้าลอย ตา แสดงอาการเย้ย หยันคู่ต่อสู้

การเชื่อมท่ารำ

ไม่มีการเชื่อมท่ารำแต่ใช้การหยุดนิ่งสลับกับการแสดงกิริยาที่ไม่หยุดนิ่ง เนื่องจากโกรธจัด

การสัมพันธ์กับตัวละครอื่น

นางเกศสุริยงแปลงรับบทและ संबทกับนางเกศสุริยง โดยมีกมุภณฑท์และพญาไม้ตันคอย
ช่วยเสริมด้วยการตรงเข้าไปทำร้ายนางเกศสุริยงแปลง เพื่อช่วยเหลือนางเกศสุริยง

การใช้พื้นที่บนเวที

ช่วงแรกนั่งรำอยู่ตรงกลางเตียง เมื่อถึงคำร้องว่า "ลูกถลัน" ก็ลงจากเตียง มายืนรำบนพื้น
ทางด้านซ้ายของเวที และบางช่วงจะใช้พื้นที่ทางด้านขวาและวิ่งกลับมารำด้านซ้ายของเวที

5.2 รูปแบบการรำตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

รูปแบบการรำตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หมายถึง การรำโดยใช้ผู้แสดง 2 คนรำคู่กันและรำโดยใช้ผู้แสดงตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปรำด้วยกัน กล่าวคือ ผู้แสดงแต่ละคนจะต้องรับบทและส่งบทกันไปตามเหตุการณ์ในท้องเรื่อง เช่น บทเกี่ยวพาราตี นางเกศสุริยงแปลงรำคู่กับพระสุวรรณหงส์ บทต่อสู้นางเกศสุริยงแปลงรำโต้ตอบกับกุมภณท์ และบทตลก นางเกศสุริยงแปลงรำและทำท่าตลกขบขันไปพร้อมกับกุมภณท์และพญาม้าต้นฯ

5.2.1 บทเกี่ยวพาราตี เป็นการรำ 2 คน คือ พระสุวรรณหงส์กับนางเกศสุริยงแปลง อยู่ในฉากที่ 3 พระตำหนักสวน เมืองไอยรัตน์ เป็นช่วงเหตุการณ์ที่พระสุวรรณหงส์หลงใหลนางเกศสุริยงแปลง จากนั้นจึงพากันไปชมสวน ในบทนี้มีบทร้อง 2 เพลง และหน้าพาทย์เพลงฉิ่ง 1 เพลง โดยบทร้องเพลงแรกคือ เพลงสี่บทเป็นบทของพระสุวรรณหงส์ แต่นางเกศสุริยงแปลงต้องรับบทส่งบทกับพระสุวรรณหงส์ ส่วนเพลงชมดวงนอกและเพลงฉิ่ง เป็นบทรำคู่กันระหว่างนางเกศสุริยงแปลงกับพระสุวรรณหงส์

บทร้อง

บทร้องมี 2 เพลง คือ 1. เพลงสี่บท และ 2. เพลงชมดวงนอก

- ร้องเพลงสี่บท -

เมื่อนั้น	องค์พระสุวรรณหงส์เรื่องศรี
ลุ่มหลงสุริยงยักษ์ณี	มิได้มีระแวงแคลงหทัย
เข้าคำพร่ำพลอดพิศวาส	มิได้ขาดชมชิตพิศมัย
พระลืมนองศีลมังงานการเวียงชัย	หลงไหลฤทธิ์เสน่ห์เล่ห์นางมาร

(นางเกศสุริยงแปลงกับพระสุวรรณหงส์เดินชมสวน)

- ร้องเพลงชมดวงนอก -

นางเกศสุริยงแปลง	: ยักษ์ณีที่ชวนชมสวนศรี	สารภีพวงพยอมกลิ่นหอมหวาน
พระสุวรรณหงส์	: อันมาลีที่ในอุทยาน	ไม่หอมเท่าเยาวมาลย์คูชีวี
นางเกศสุริยงแปลง	: นันกุหลาบแลอร่ามงามสะพรั่ง	
พระสุวรรณหงส์	:	ไม่งามปลั่งเปรียบปรางสะอางศรี
นางเกศสุริยงแปลง	: เกิดกระถินกลิ่นระรื่นชื่นฤดี	ไม่ชื่นฉ่ำล้ำฟีกอดนงพาล

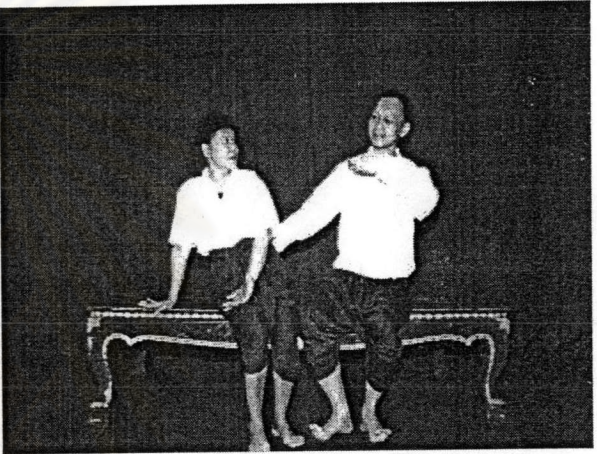
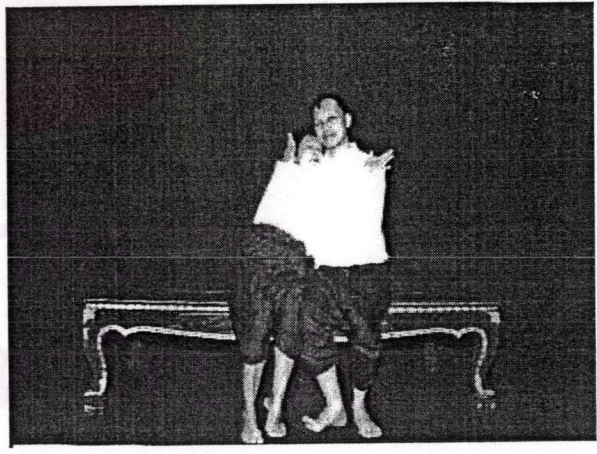
ดนตรีที่ใช้ประกอบการรำ

ดนตรีบรรเลงเพลงสี่บท แล้วต่อด้วยเพลงชมดวงนอก และบรรเลงเพลงฉิ่ง (ไม่มีบทร้อง)

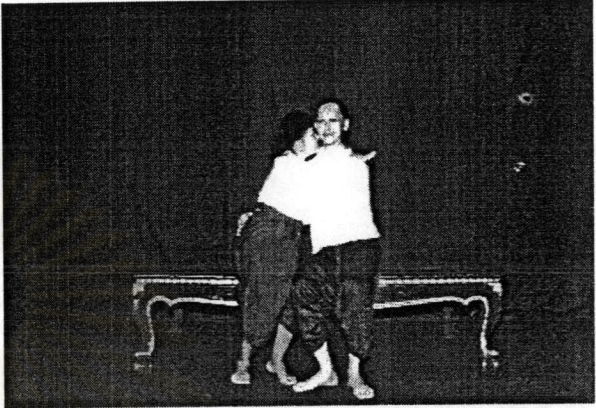

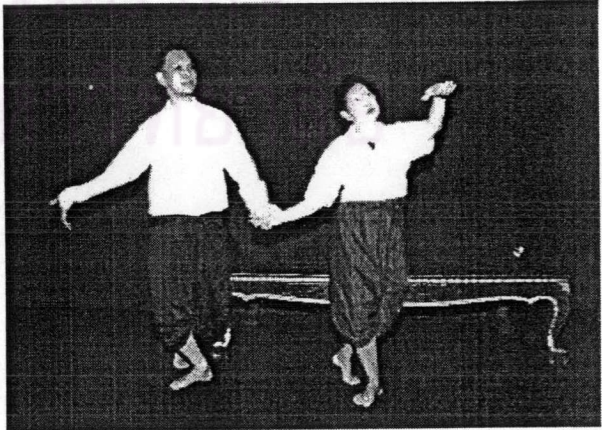
วิธีแสดง

เพลงสี่บทนางเกศสุริยงแปลงนั่งรำอยู่บนเตียงทางด้านขวามือของพระสุวรรณหงส์ ส่วนเพลงชมดวงนอกและเพลงฉิ่ง นางเกศสุริยงแปลงยืนรำกับพระสุวรรณหงส์บนพื้นเวที

ตารางแสดงท่ารำเพลงสี่บท เพลงชมดวงนอก และเพลงฉิ่งในบทเกี่ยวพาราตี

ท่าที/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
<p>- เพลงสี่บท -</p> <p>1. เมื่อนั้น องค์พระสุวรรณหงส์เรื่องศรี</p>	<p>นางเกศสุริยงแปลง นั่งห้อยขา มือทั้งสองแบคว่ำวางเรียงกันทางขวา ลักษณะท้าวแขนเฉียงขวา</p>	 <p>ภาพที่ 138 : ทำนั่งห้อยขา ท้าวแขน</p>
<p>2. ลุ่มหลงสุริยงยักษ์ณี มิได้มีระแวงแคลงหทัย</p>	<p>นั่งในท่าเดิม แต่ชะอ่อนตัวเข้ามาใกล้พระสุวรรณหงส์ ใบหน้าเข้ามาแนบชิดและมือทั้งสองกอดพระสุวรรณหงส์</p>	 <p>ภาพที่ 139 : ทำนั่งชะอ่อนตัว</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงสี่บท เพลงชมดวงนอก และเพลงฉิ่งในบทเกี่ยวพาราตี (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
<p>3. เข้าคำพำ พลอดพิศวาส มิได้ขาดชมชิต พิศมัย</p>	<p>นางเกศสุริยงแปลงโอบกอด พระสุวรรณหงส์ ต่างฝ่ายต่าง หอบแก้มซ้ายและแก้มขวา นั่งลักษณะห้อยขา ไบน้ำ ยิ้มแย้ม</p>	 <p>ภาพที่ 140 : ท่าโอบกอดและหอมแก้ม</p>
<p>4. พระลืมนงค์ ลืมนงานการเวียง ชัย หลงไหล ฤทธิ์เสน่ห์เล่ห์ นางมาร</p>	<p>นั่งห้อยขา เอียงแก้มให้พระ สุวรรณหงส์หอม มือขวาวาง บนหน้าขาพระสุวรรณหงส์ ไบน้ำยิ้มแย้ม ดวงตาเป็น ประกายแสดงว่ามีความสุข</p>	 <p>ภาพที่ 141 : ท่าโอบกอดและหอมแก้ม</p>
<p>-เพลงชมดวงนอก- 1. ยักฉนิชี่ชวน</p>	<p>มือซ้ายทำท่าป้องหน้า โดย แบคว่าแล้วหักข้อมือกดมือลง ระดับหน้า แต่ไม่ให้บังหน้า มือขวาจับมือพระสุวรรณหงส์ เอียงขวา วิ่งซ้าย ๆ ไปทางซ้าย หมุนรอบตัว แล้วกลับมาหน้า ตรง * นางเกศสุริยงแปลงรำอยู่ ทางด้านซ้าย พระสุวรรณหงส์ อยู่ทางด้านขวา</p>	 <p>ภาพที่ 142 : ท่าป้องหน้า</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงสี่บท เพลงชมดงนอก และเพลงฉิ่งในบทเกี่ยวพาราตี (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
2. ชมสวนศรี	<p>มือซ้ายแบหงายแทงมือลง พลิกกลับมาตั้งวง มือขวาจับมือพระสุวรรณหงส์เช่นเดิม ลักคอขวาและซ้าย เท้าขวาก้าวไขว้ กระดกเท้าซ้าย นางเกศสุริยงแปลงยังคงอยู่ด้านซ้ายมือของพระสุวรรณหงส์</p>	 <p data-bbox="982 853 1218 891">ภาพที่ 143 : ท่ามาลา</p>
3. สารภีพวงพยอม	<p>ปล่อยมือพระสุวรรณหงส์ มือขวาจับหงายระดับอก มือซ้ายจับส่งหลัง เอียงซ้าย เท้าซ้ายก้าวไขว้ เท้าขวาอยู่ข้างหลัง เปิดสันเท้า</p> <p>** นางเกศสุริยงแปลงยังคงอยู่ทางด้านซ้ายมือของพระสุวรรณหงส์เช่นเดิม</p>	 <p data-bbox="930 1371 1290 1408">ภาพที่ 144 : ท่าหยิบจับมือเดียว</p>
4. กลิ่นหอมหวาน	<p>มือซ้ายจับที่จุมูก ลักษณะดมกลิ่นดอกไม้ มือขวาจับส่งหลัง เอียงซ้าย เท้าซ้ายก้าวไขว้ เท้าขวาอยู่ข้างหลังเปิดสันเท้า</p> <p>*นางเกศสุริยงแปลงกลับมาอยู่ทางขวา มือของพระสุวรรณหงส์</p>	 <p data-bbox="971 1889 1248 1926">ภาพที่ 145 : ท่าจับที่จุมูก</p>

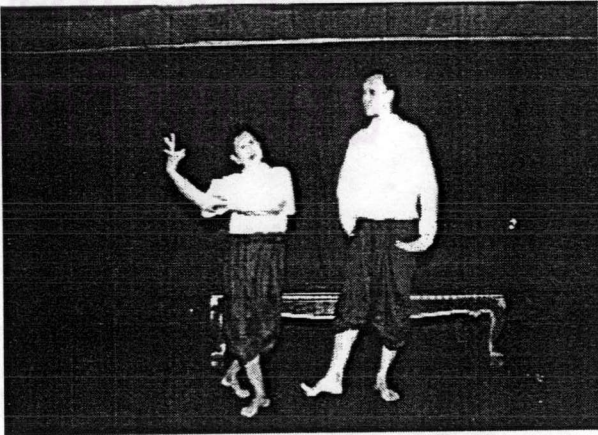
ตารางแสดงท่ารำเพลงสี่บท เพลงชมदनอก และเพลงฉิ่งในบทเกี่ยวพาราดี (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
5. อันมาลีทีโน อุทยาน ไม่หอม เท่าเยาวมาลย์	บทพระสุวรรณหงส์ พระสุวรรณหงส์เขยคางนาง เกศสุริยแปลง นางเกศสุริย แปลงใช้มือขวาปิดมือพระ สุวรรณหงส์ แต่กระแจะตัว เข้าไปใกล้ มือซ้ายทำวสะเอด ใบหน้ามองและสบตากับพระ สุวรรณหงส์	 <p>ภาพที่ 146 : ท่าปิดมือเดียว</p>
6. คู่ชีวี	บทพระสุวรรณหงส์ พระสุวรรณหงส์เขยคาง และ นางเกศสุริยแปลงโอบกอด เอดและมองพระสุวรรณหงส์	 <p>ภาพที่ 147 : ท่าเขยคาง</p>
7. นันกุลลาบ	มือขวาจับหงายข้างหน้า ระดับอก มือซ้ายจับส่งหลัง เอียงซ้าย เท้าซ้ายก้าวไขว้ เท้าขวาอยู่ข้างหลังเปิดสันเท้า	 <p>ภาพที่ 148 : ท่าหยิบจับมือเดียว</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงสี่บท เพลงชมดวงนอก และเพลงฉิ่งในบทเกี่ยวพาราสิ (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
8. แลอร่าม	<p>มือทั้งสองจับคว่ำแล้วคลาย จับออกเป็นแบหงาย เท้าขวา ก้าวไขว้ เท้าซ้ายอยู่ข้างหลัง เปิดสันเท้า เอียงขวา</p>	 <p>ภาพที่ 149 : ท่าจับสองมือคลายออก</p>
9. งามสะพรั่ง	<p>มือซ้ายตั้งวงระดับปาก มือ ขวาแบหงายระดับศีรษะ เท้า ขวาก้าวไขว้ เท้าซ้ายอยู่ข้าง หลังเปิดสันเท้า เอียงขวา ไบ หน้ายิ้ม</p>	 <p>ภาพที่ 150 : ท่าเจ็ดฉิ่ง</p>
10. ไม่งามปลั่ง	<p>บทพระสุวรรณหงส์ นางเกศสุริยงแปลงท่าทำยิ้ม โดยจับซ้ายที่ปาก มือขวาจับ ส่งหลัง เท้าซ้ายก้าวไขว้ เท้า ขวาอยู่ข้างหลังเปิดสันเท้า เอียงซ้าย ไบหน้ายิ้ม</p>	 <p>ภาพที่ 151 : ทำยิ้ม</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงสี่บท เพลงชมดงนอก และเพลงฉิ่งในบทเกี่ยวพาราดี (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
11. เปรียบปราง	<p>บทพระสุวรรณหงส์ พระสุวรรณหงส์เข้ามาใกล้ เอามือแตะแก้มนางเกศสุริยง แปลง นางเกศสุริยงแปลงใช้ มือขวาปิดมือพระสุวรรณหงส์ ออก แต่มือซ้ายโอบเอวพระ สุวรรณหงส์ เท้าซ้ายก้าวไขว้ เท้าขวาอยู่ข้างหลังเปิดสันเท้า หน้ามองพระสุวรรณหงส์ พร้อมทั้งยิ้ม</p>	 <p>ภาพที่ 152 : ท่าปิดมือเดียว</p>
12. สะอางศรี	<p>บทพระสุวรรณหงส์ นางเกศสุริยงแปลงใช้สองมือ โอบกอดพระสุวรรณหงส์ยืน เหลื่อมเท้าขวา ไบหน้าเข้าไป คลอเคลียอยู่ใกล้ไบหน้าพระ สุวรรณหงส์ ดวงตาเป็น ประกาย</p>	 <p>ภาพที่ 153 : ท่าโอบกอด</p>
13. เกิดกระดิน	<p>มือทั้งสองจับหงายเข้าหาไบ หน้า เรียงกันโดยจับขวาอยู่ ระดับศีรษะ จับซ้าย อยู่ระดับ ปาก เอียงขวา เท้าขวาก้าว ไขว้ เท้าซ้ายอยู่ข้างหลังเปิด สันเท้า</p>	 <p>ภาพที่ 154 : ท่าหยิบจับสองมือ</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงสี่บท เพลงชมदनอก และเพลงฉิ่งในบทเกี่ยวพาราดี (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
14. กลิ่นระริน	มือซ้ายจับที่จุมูก มือขวาจับ ส่งหลัง เอียงซ้าย เท้าซ้ายก้าว ไขว้ เท้าขวาอยู่ข้างหลังเปิด สันเท้า หันมาทางขวาหมุน รอบตัวแล้วกลับมาหน้าตรง	 <p data-bbox="960 864 1241 908">ภาพที่ 155 : ท่าจับที่จุมูก</p>
15. ชื่นฤดี	หันซ้าย มือทั้งสองประกบเข้า หากันที่กลางอก เอียงขวา เท้าขวาก้าวไขว้ เท้าซ้ายอยู่ ข้างหลังเปิดสันเท้า	 <p data-bbox="936 1393 1281 1437">ภาพที่ 156 : ท่าประกบมือที่อก</p>
16. ไม่ชื่นฉ่ำลำ พีกอดนงพาล	มือทั้งสองโอบกอดพระ สุวรรณหงส์ กระแซะตัวเข้าไป ใกล้ เท้าซ้ายก้าวไขว้ เท้าขวา อยู่ข้างหลังเปิดสันเท้า	 <p data-bbox="973 1924 1244 1967">ภาพที่ 157 : ท่าโอบกอด</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงสี่บท เพลงชมดวงนอก และเพลงฉิ่งในบทเกี่ยวพาราดี (ต่อ)

ท่าที/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
<p>- เพลงฉิ่ง -</p> <p>1.</p>	<p>นางเกศสุริยงแปลงใช้มือซ้าย และมือขวาโอบกอดพระ สุวรรณหงส์ เดินชมสวนใบ หน้ายิ้มแย้มแจ่มใส</p>	 <p>ภาพที่ 158 : ท่าโอบกอด</p>
<p>2.</p>	<p>เดินไปรอบ ๆ บริเวณสวน มือ ขวาจูงมือพระสุวรรณหงส์ มือ ซ้ายชี้ไปที่ดอกไม้ เต้าซ้าย ก้าวไปข้าง ๆ เต้าขวาอยู่ใกล้ กัน ใบหน้ายิ้มแย้ม</p>	 <p>ภาพที่ 159 : ท่าเดินจูงมือ</p>

จากตารางแสดงท่ารำพบว่า เพลงสี่บทมีท่ารำ 3 ท่า เพลงชมดวงนอกมีท่ารำ 11 ท่า และ เพลงฉิ่งมีท่ารำ 2 ท่า ดังนี้

เพลงสี่บท

1. ท่าห้อยขา ท้าวแขน
2. ทำนั่งชะอ่อนตัว
3. ทำนั่งโอบกอดและหอมแก้ม

เพลงชมดวงนอก

1. ท่าป้องหน้า

2. ท่าผาลา
3. ท่าหยิบจับมือเดียว
4. ท่าจับที่จมูก
5. ท่าบิดมือเดียว
6. ท่าจับสองมือคล้ายออก
7. ท่าเจ็ดจิน
8. ท่ายิ้ม
9. ท่าโอบกอด
10. ท่าหยิบจับสองมือ
11. ท่าประกบมือที่อก

เพลงฉิ่ง

1. ท่าโอบกอด
2. ท่าเดินจูงมือ

จากการศึกษาและพิจารณาท่ารำเพลงสี่บท เพลงชมดวงนอก และหน้าพาทย์เพลงฉิ่งพบว่า

- เพลงสี่บท

ท่าที่ 1 – ท่าที่ 3 เป็นการตีบทโดยเลียนแบบมาจากท่าธรรมชาติ

- เพลงชมดวงนอก

ท่าที่ 1 พบในท่ารำระบำสี่บท เพลงพระทอง ตรงคำร้องที่ว่า “ท่าท่า” และเพลงสระนุหรง ตรงคำร้องที่ว่า “จับระบำ”

ท่าที่ 2 พบในท่ารำเพลงช้า เพลงเร็ว และเพลงแม่บทใหญ่ ตรงคำร้องที่ว่า “ผาลาเพียงไหล” และท่ารำระบำสี่บท เพลงพระทอง ตรงคำร้องที่ว่า “เป็นสุดคิด”

ท่าที่ 6 พบในท่ารำระบำสี่บท เพลงพระทอง ตรงคำร้องที่ว่า “จับระบำ” เพลงสระนุหรง ตรงคำร้องที่ว่า “หยุดยืน” และ “เทพไท” และเพลงบ่หลิม ตรงคำร้องที่ว่า “ธิดา”

ท่าที่ 7 พบในท่ารำระบำสี่บท เพลงพระทอง ตรงคำร้องที่ว่า “กัลยา” และเพลงเบ้าหลุด ตรงคำร้องที่ว่า “นางผลักร”

ท่าที่ 8 พบในท่ารำระบำสี่บท เพลงพระทอง ตรงคำร้องที่ว่า “ยิ้มพราย”

ท่าที่ 3-5, ท่าที่ 9-10 และท่าที่ 11-15 เป็นการตีบทโดยเลียนแบบจากท่าธรรมชาติ

- เพลงฉิ่ง

ท่าที่ 1 – 2 เป็นการตีบทโดยเลียนแบบจากท่าธรรมชาติ

ความหมายของท่ารำ

บทเกี่ยวพาราตี ท่ารำจะแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ระหว่างนางเกศสุริยงแปลงกับพระสุวรรณหงส์ ซึ่งโดยมากนางเกศสุริยงแปลงจะเป็นฝ่ายแสดงท่าที่ย้วยวนด้วยการออดอ้อนออเซาะพระสุวรรณหงส์ก่อนเพื่อให้หลงใหล การปกป้องจะเป็นการเสแสร้งมากกว่าเป็นจริง และจะเป็นฝ่ายสะกิดหรือกระแซะตัวเข้าไปใกล้ กอด หอมแก้ม หรือแนบชิดใบหน้าเข้าไปใกล้เพื่อให้พระสุวรรณหงส์หอมแก้ม ซึ่งเป็นการเสนอตัวให้ฝ่ายชายก่อน โดยไม่มีความกระดากอายและไม่รัكنวลสงวนตัวเหมือนกับผู้หญิงทั่วไป

ตารางแสดงการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การใช้สีหน้าและอารมณ์

การใช้ขาและเท้า	การใช้แขนและมือ	การใช้ลำตัว	การใช้ศีรษะ	การใช้สีหน้าและอารมณ์
นั่งห้อยขา ก้าวเท้าไขว้ ชอยเท้า วิ่ง	<u>มือแบ</u> - มือแบคว่ำ, ท้าวแขน, โอบกอด, ป้อนหน้า, มือแบหงาย, ท้าวสะเอว, มือแตะแก้ม <u>มือชี้</u> - ชี้ข้างตัว <u>มือจีบธรรมดา</u> - จีบที่ปาก, จีบส่งหลัง, จีบที่หัวเข็มขัด, จีบที่จมูก, จีบที่ไหล่	- ชะอ้อนตัว - กระแซะตัวเข้าไปใกล้	เฉียงศีรษะ ลัดคอ	- ใบหน้ายิ้มแย้มดวงตาเป็นประกายแสดงว่ามีความสุข

การเชื่อมท่ารำ

เชื่อมท่ารำด้วยการเปลี่ยนท่ารำอย่างช้า ๆ ให้ท่ารำทุกท่ามีความต่อเนื่อง และกลมกลืนกันอย่างสวยงาม

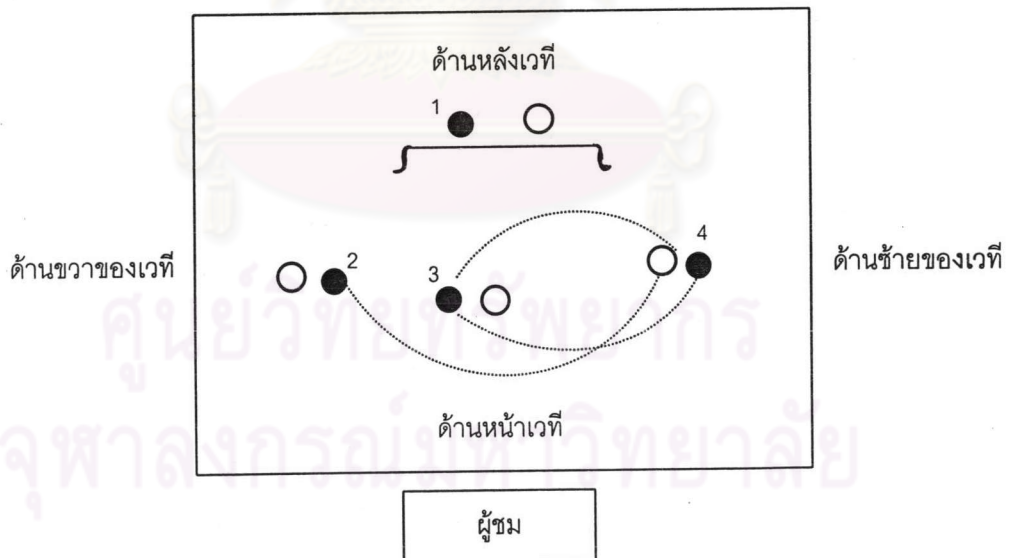
การสัมพันธ์ทกับตัวละครอื่น

รับบทและส่งบทกับพระสุวรรณหงส์ ด้วยการยิ้ม โอบกอด กระเซาะตัวเข้าไปใกล้หอมแก้ม

การใช้พื้นที่บนเวที

เพลงสี่บท จะนั่งรำอยู่บนเตียงตรงจุดกึ่งกลางของเวที คือ จุดที่ 1 โดยนางเกศสุริยงแปลงนั่งทางด้านขวามือของพระสุวรรณหงส์

เพลงชมดวงนอก จะยืนรำคู่กับพระสุวรรณหงส์ โดยช่วงแรกนางเกศสุริยงแปลงจะรำทางด้านซ้ายมือของพระสุวรรณหงส์ตรงจุดที่ 2 เพื่อนำพระสุวรรณหงส์ไปชมสวน ช่วงหลังจึงมาอยู่ทางด้านขวามือ จุดที่ 3 ตั้งแต่คำร้องที่ว่า "สารภี" จนจบเพลง การใช้เวทีจะเริ่มทางด้านขวาของเวที แล้ววิ่งมาทางซ้ายของเวที และมาหยุดรำอยู่ตรงจุดกึ่งกลางของเวที และเพลงจึงเดินมาตรงจุดที่ 4 เพื่อชมความงามของดอกไม้

สัญลักษณ์

- หมายถึง นางเกศสุริยงแปลง
- หมายถึง พระสุวรรณหงส์
- ┌───┐ หมายถึง เตียง
- 1-4 หมายถึง จุดที่นางเกศสุริยงแปลงรำ

5.2.2 บทตลก เป็นการรำ 3 คน คือ นางเกศสุริยงแปลง กุมภณท์และพญาม้าตัน อยู่ในฉาก 3 พระตำหนักสวนเมืองไอยร์ตัน เป็นช่วงเหตุการณ์ที่กุมภณท์ทำอุบายจับพิรุณาง เกศสุริยงแปลง ด้วยการใช้วิธีเล่นตลกที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง โดยให้กุมภณท์และพญาม้าตันทำท่าล้อเลียนนางเกศสุริยงแปลง มีจุดมุ่งหมายเพื่อลวงให้นางเกศสุริยงแปลงเปิดเผยตัวตนที่แท้จริง ซึ่งเป็นนางยักษ์ อีกทั้งเพื่อสร้างความขบขันให้เกิดแก่ผู้ชม

การเล่นตลกมี 2 ลักษณะ คือ 1. เล่นตลกด้วยการเจรจาเล่นตะโพน และ 2. เล่นตลกด้วยการร้องเป็นทำนองหนังตะลุง

1. เล่นตลกด้วยการเจรจาเล่นตะโพน เป็นการเล่นตลกระหว่างนางเกศสุริยงแปลง กับกุมภณท์ โดยมีพญาม้าตันคอยช่วยเสริมกิริยาท่าทางและคำพูดให้เกิดความครึกครื้นยิ่งขึ้น

บทเจรจา

- เจรจาเล่นตะโพน -

กุมภณท์	:	เอ้า แยกเขี้ยว
นางเกศสุริยงแปลง	:	เอ้า แยกเขี้ยว (กระโดดขึ้นเตียงเล่นกับกุมภณท์)
กุมภณท์	:	เอ้า เคี้ยวฟัน
นางเกศสุริยงแปลง	:	เอ้า เคี้ยวฟัน
กุมภณท์	:	ลูกขึ้นยืนยัน ออกทำนางมาร (นางเกศสุริยงแปลงร้องและรำพร้อม กุมภณท์)

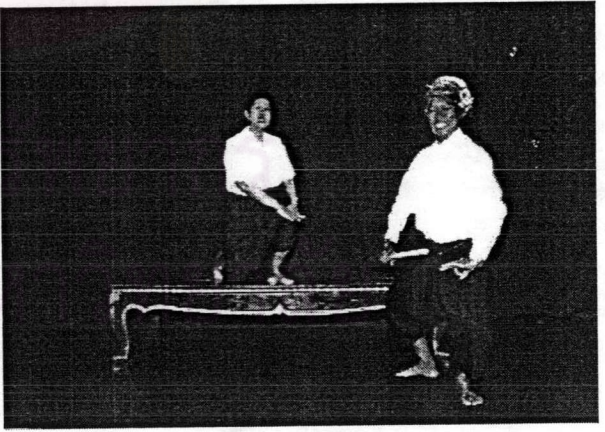
เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการรำ

ตะโพน และกลองทัด

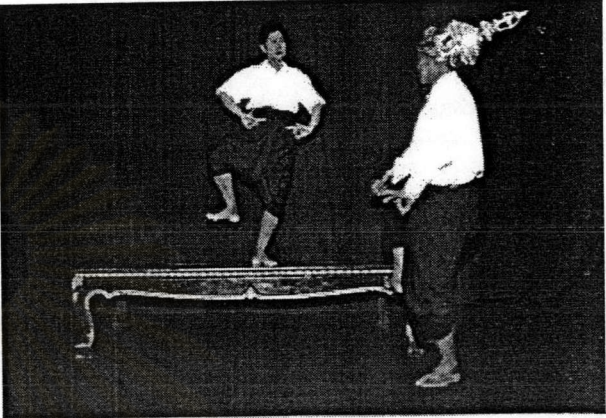

วิธีการแสดง

กุมภณท์เจรจาและแสดงท่าทางอยู่บนพื้นเวที ส่วนนางเกศสุริยงแปลงกระโดดขึ้นบนเตียงเจรจาและแสดงท่าทางตามกุมภณท์ให้สอดคล้องกับจังหวะการตีของตะโพน

ตารางแสดงท่ารำ การเจรจาเล่นตะโพนในบทรดลก

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
<p>เข้า แยกเขี้ยว</p> <p>1. เข้า แยกเขี้ยว</p>	<p>บทกุ่มภณฑ์</p> <p>กุ่มภณฑ์รำอยู่บนพื้นเวที นางเกศสุริยงแปลงอยู่บนเตียงปฏิบัติตามกุ่มภณฑ์ โดยพูดว่า "เข้า แยกเขี้ยว" พร้อมทั้งตั้งเข่าซ้ายขึ้นในลักษณะก้นเข่าออก มือทั้งสองทำท่าซื่ออยู่ใกล้ปาก แต่งอนิ้วชี้ทั้งสองเข้าหาริมฝีปากแทนสัญลักษณ์ของเขี้ยว ลำตัวยื่นล้ำไปข้างหน้ากระทบเข่า ลักคอกและลอยหน้าไปมาทางขวา-ซ้าย ใบหน้ายิ้มแย้มพร้อมทั้งแยกเขี้ยวไปด้วย</p>	 <p align="center">ภาพที่ 160 : ท่าแยกเขี้ยว</p>
<p>เข้า เคี้ยวฟัน</p> <p>2. เข้า เคี้ยวฟัน</p>	<p>บทกุ่มภณฑ์</p> <p>นางเกศสุริยงแปลงปฏิบัติตามกุ่มภณฑ์ โดยพูดว่า "เข้า เคี้ยวฟัน" พร้อมกับนั่งตั้งเข่าซ้ายเช่นเดียวกับท่าแยกเขี้ยว แต่มือทั้งสองแบคว่าไขว้ทับกันบนเข่าซ้าย ลำตัวยื่นล้ำไปข้างหน้า กระทบเข่า ลักคอกและลอยหน้าไปมาทางขวา-ซ้าย พร้อมทั้งทำทำยิงฟันและเคี้ยวไปด้วย</p>	 <p align="center">ภาพที่ 161 : ท่าเคี้ยวฟัน</p>

ตารางแสดงท่ารำ การเจรจาเล่นตะโพนในบทรดลก (ต่อ)

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
<p>ลูกขึ้นยืนยัน</p> <p>3. ลูกขึ้นยืนยัน</p>	<p>บทกุ่มกัณฑ์</p> <p>ลูกขึ้นยกเท้าขวาขึ้นลักษณะ</p> <p>กันเข้าเท้าซ้ายวางเต็มเท้า มือ</p> <p>ทั้งสองทำท่าจับล่อแก้วอยู่</p> <p>ข้างสะโพกบน ลำตัวตรง ไบ</p> <p>หน้ายิ้มแย้ม</p>	 <p>ภาพที่ 162 : ท่าลงวง - ยกเท้าขวา</p>
<p>ออกทำนางมาร</p> <p>4. ออกทำนาง</p> <p>มาร</p>	<p>บทกุ่มกัณฑ์</p> <p>ท่าต่อเนื่องกับท่าลูกขึ้นยืนยัน</p> <p>ก้าวเท้าขวาลง โดยกันเข้า</p> <p>ออกในคำว่า "ออกท่า" และ</p> <p>ก้าวเท้าซ้ายลงกันเข้าออกคำ</p> <p>ว่า "นางมาร" มือทั้งสองทำ</p> <p>ท่าจับล่อแก้วอยู่ข้างสะโพก</p> <p>บน ลำตัวตรงกระทบเข้า ลัก</p> <p>คอกและลอยหน้าไปมาซ้าย-</p> <p>ขวา-ซ้าย ไบหน้ายิ้มแย้ม</p> <p>*เท้าที่ก้าวข้าง เป็นการก้าวลง</p> <p>ในลักษณะกระแทกเท้า</p>	 <p>ภาพที่ 163 : ท่าลงวง - ก้าวเท้าขวาลง</p>

จากตารางแสดงท่ารำพบว่า ท่ารำในการเจรจาเล่นตะโพน มีทั้งหมด 4 ท่า ดังนี้

1. ท่าแยกเขี้ยว ท่ามือซึ่งอแทนเขี้ยว
2. ท่าเคี้ยวฟัน มือแบคว่ำไขว้ทับกัน
3. ท่าลงวง-ยกเท้าขวา
4. ท่าลงวง-ก้าวเท้าขวาลง

จากการศึกษาท่ารำพบว่า ท่ารำทั้ง 4 ท่าเป็นท่ารำที่ใช้กับตัวละครที่เป็นยักษ์ ซึ่งพบได้ในการฝึกหัดนาฏศิลป์โขน (ตัวยักษ์)

ความหมายของท่ารำ

ท่ารำทั้ง 4 ท่า แสดงให้เห็นถึงสัญลักษณ์ของยักษ์ นำมาใช้กับนางเกศสุริยงแปลง เพื่อต้องการสื่อให้เห็นว่านางเกศสุริยงแปลงเป็นนางยักษ์ที่แปลงมา

การปฏิบัติท่ารำ มีการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายและการใช้อารมณ์ดังนี้

ตารางแสดงการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายและการใช้สีหน้าและอารมณ์

การใช้ขาและเท้า	การใช้แขนและมือ	การใช้ลำตัว	การใช้ศีรษะ	การใช้สีหน้าและอารมณ์
นั่งตั้งเข่า กระทบเข่า ยื่นกางขา ย่อเข่า	มือแบ - มือแบคว่ำ, ท้าว สะเอว มือชี้ - มือซึ่งอนิ้ว มือจีบล่อแก้ว - จีบล่อแก้วข้าง สะโพก	ลำตัวตรง	ลัดคอ ลอยหน้า	- ใบหน้ายิ้มแย้ม และหัวเราะ ดวงตา เป็นประกายบ่งบอก ถึงความสนุกสนาน

การเชื่อมท่ารำ

เชื่อมท่ารำด้วยการหยุดนิ่ง หมายความว่า รำท่าหนึ่งแล้วหยุดนิ่ง จากนั้นจึงรำท่าต่อไป

การสัมพันธ์ทักกับตัวละครอื่น

นางเกศสุริยงแปลงต้องรับบทและ संबทกับกุมภณท์และพญาม้าต้น โดยเจรจาและรำตามกุมภณท์ พร้อมทั้งหันหน้าไปยิ้มแย้มกับพญาม้าต้นด้วย

การใช้พื้นที่บนเวที

นางเกศสุริยงแปลงรำตรงจุดกึ่งกลางของเตียง

2. เล่นตลกด้วยการร้องเป็นทำนองหนึ่งตระกูล เป็นการเล่นตลกระหว่างนางเกศสุริยงแปลงกับพญาม้าต้น โดยมีกุมภณท์คอยช่วยเสริมกิริยาท่าทางและคำพูดให้เกิดความตลกขบขันยิ่งขึ้น

บทร้อง

- ร้องทำนองหนึ่งตระกูล -

พญาม้าต้น : อ้อ...อ้อ...อ้อ...เออแงย โจ๊ะขลุขลุ๊ก ๆ ๆ พอรุ่งแจ้งแสงทองนกกา
 ภาเหว่าเราร้องก็กกก้องวณา นางมารจำแลงแปลงเป็นสุริยงดวงพระ
 สุวรรณหงส์หลงเส่นหา โจ๊ะขลุขลุ๊ก ๆ ๆ โจ๊ะ ๆ ขลุขลุ๊ก ๆ ๆ อ้อ...
 อ้อ...อ้อ...เออแงย (ซ้ำ)

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการรำ

ตะโพน กรับ และฉิ่ง

วิธีการแสดง

นางเกศสุริยงแปลงนั่งอยู่บนเตียงดูพญาม้าต้นเต้นและร้อง ตั้งแต่เนือร้องที่ว่า "อ้อ...อ้อจนถึงหลงเส่นหา" จากนั้นจึงเต้นและร้องตามพญาม้าต้น ตรงเนือร้องที่ว่า "โจ๊ะขลุขลุ๊ก ๆ ๆ โจ๊ะ ๆ ขลุขลุ๊ก ๆ ๆ

ตารางแสดงท่ารำในทำนองหนึ่งตะลุงในบทรดลก

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
<p>ร้องทำนองหนึ่ง ตะลุงตั้งแต่ต้น จนจบ 1. อ้อ...อ้อ จนถึง หลงเสนาหา</p>	<p>บทพญาม้าต้น พญาม้าต้นเดินอยู่บนพื้นที่ นางเกศสุริยงแปลง นั่งพับ เพียบเหยียดขาทั้งสองข้างออก ไปทางซ้าย มือขวาทำวแซน มือขวาทำท่าชี้ไปที่ม้า พัก หน้าขึ้น-ลง พร้อมกับมือซ้าย ที่ชี้กดขึ้น-ลงไปด้วย เพื่อให้ จังหวะในการเดินของม้า ไบ หน้ายิ้มแย้ม</p>	 <p>ภาพที่ 164 : ท่าชี้ โดยนั่งเหยียดขา</p>
<p>2. โจ๊ะขลุก- ขลุ๊กๆ โจ๊ะ ๆ ๆ ขลุ๊กขลุ๊กๆ ๆ</p>	<p>นางเกศสุริยงแปลงเดินบน เตียงไปพร้อมกับม้า โดยมีมือ ซ้ายทำวแซน มือขวาทำท่าชี้ ไปที่ม้า แล้วกดมือลง-ดันมือ ขึ้น พร้อมกับใช้ตัวหน้าหนึ่ง* สวนเท้ายำเท้าโดยเขย่งสันเท้า เล็กน้อย ย่อเข่าลง เริ่มจากย่อ เท้าขวาก่อนแล้วตามด้วยย่อ เท้าซ้ายสลับกันไป ลักษณะ เหมือนกระโดดเบา ๆ อยู่กับที่ การใช้วัยวะทุกส่วนต้อง สัมพันธ์กัน ไบหน้ายิ้มแย้ม</p>	 <p>ภาพที่ 165 : ท่าชี้ โดยเดินใช้ตัวหน้าหนึ่ง</p>

* ใช้ตัวหน้าหนึ่ง (ในโขน-ละคร โดยทั่วไปจะเคลื่อนไหวร่างกายเฉพาะท่อนบนตั้งแต่เอวถึงศีรษะ แต่สำหรับนางเกศสุริยงแปลง การเคลื่อนไหวร่างกายจะใช้ทั้งท่อนบนและท่อนล่าง เริ่มด้วยเบือนหน้ามองทางขวา พร้อมกับกอดคาง กัดไหล่ กัดเกลียวข้างไปทางเดียวกัน โดยกดลงและดันขึ้นพร้อมทั้งบิดสะโพกไปทางซ้ายและขวาสลับกันไปตามจังหวะเพื่อให้เกิดความตลกขบขัน

จากตารางแสดงท่ารำพบว่า ท่ารำในทำนองหนึ่งตระกูลมี 2 ท่าดังนี้

1. ท่าซี้ โดยนั่งเหยียดขา
2. ท่าซี้ โดยเดินใช้ตัวหน้าหนึ่ง

จากการศึกษาท่ารำทั้ง 2 ท่านี้พบว่า ท่าที่ 1 เป็นการเลียนแบบมาจากท่าธรรมชาติ ส่วนท่าที่ 2 จะพบได้จากการแสดงหนึ่งตระกูลที่มีการใช้ตัวหน้าหนึ่ง

ความหมายของท่ารำ

ท่าที่ 1 สื่อให้เห็นถึงบุคลิกที่ไม่เรียบร้อย ขาดการสำรวจมกิริยา ปล่อยตัวตามสบายของนางเกศสุริยงแปลง และท่าที่ 2 เพื่อสร้างความตลกขบขันให้แก่ผู้ชม

การปฏิบัติท่ารำ มีการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายและการใช้อารมณ์ดังนี้

ตารางแสดงการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายและการใช้สีหน้าและอารมณ์

การใช้ขาและเท้า	การใช้แขนและมือ	การใช้ลำตัว	การใช้ศีรษะ	การใช้สีหน้าและอารมณ์
เหยียดขา ย่อเข้า ย่อเท้า เขย่งสั้นเท้า	<u>มือแบ</u> - ท้าวแขน, ท้าว สะเอว <u>มือซี้</u> - ซี้ไปข้างหน้า	กอดไหล่ กอดเกลียวข้าง * บิดสะโพก	- พยักหน้า เบือนหน้ามอง ด้านข้าง - กอดคาง	- ใบหน้ายิ้มแย้ม บ่งบอกถึงอารมณ์ที่ รำจริง สนุกสนาน

การเชื่อมท่ารำ

เชื่อมท่ารำด้วยการลุกขึ้นยืน เมื่อจบจากท่าที่ 1 เปลี่ยนเป็นท่าที่ 2

* บิดสะโพกไม่ได้อยู่ในหมวดการใช้ลำตัว เพราะโดยปกติละครรำจะไม่ใช้สะโพก แต่สำหรับนางเกศสุริยงแปลงเป็นกรณีพิเศษ เพื่อเน้นความตลกขบขัน

การสัมพันธ์กับตัวละครอื่น

นางเศสุริยงแปลงรับบทและสบทบกับพญาม้าต้นและกุมภณท์ ด้วยการร้องและเดินตามพญาม้าต้น โดยมีกุมภณท์คอยช่วยเสริมกิริยาท่าทางและคำพูด ซึ่งนางเศสุริยงแปลงก็หันหน้าไปเล่นกับกุมภณท์ด้วย

การใช้พื้นที่บนเวที

ท่าที่ 1 นั่งท้าวแขนตรงจุดกึ่งกลางของเตียง ส่วนท่าที่ 2 ยืนเดินใช้ตัวหน้าหนึ่งตรงจุดกึ่งกลางของเตียง ขณะที่พญาม้าต้นอยู่ทางด้านขวาของพื้นที่ และกุมภณท์อยู่ทางด้านซ้ายของพื้นที่

5.2.3 บทต่อสู้ เป็นการรำต่อสู้กันระหว่างนางเศสุริยงแปลงกับกุมภณท์ปรากฏอยู่ในฉากที่ 3 พระตำหนักสวน เมื่อไอยรต์น์ เป็นช่วงเหตุการณ์หลังจากกุมภณท์จับพิรุณนางเศสุริยงแปลงแล้ว ความจริงกำลังจะถูกเปิดเผย ทำให้นางเศสุริยงแปลงโกรธจัดตรงเข้าทำร้ายนางเศสุริยงแต่กุมภณท์เข้ามาช่วยจึงเกิดการต่อสู้กัน ในบทต่อสู้นี้จะใช้เพลงหน้าพาทย์เพลงเชิด 1 เพลง และต่อด้วยเพลงร้ว 1 เพลง

บทร้อง

ไม่ร้อง

ดนตรีที่ใช้ประกอบการรำ

ดนตรีบรรเลงเพลงเชิดแล้วต่อด้วยเพลงร้ว

วิธีแสดง

นางเศสุริยงแปลงต่อสู้กับกุมภณท์บนพื้นตรงกลางเวที

ตารางแสดงท่ารำเพลงเชิดและเพลงร่ำในบทต่อสู์

ท่าที่/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
<p align="center">- เพลงเชิด -</p> <p align="center">1.</p>	<p>นางเศสุริยงแปลงไม่มีอาวุธ แต่กุมภณท์มีกระบองยักษ์ เป็นอาวุธ นางเศสุริยงแปลงหันหน้า มือขวาดั้งวงที่ออก มือซ้ายแบหงายข้างลำตัวระดับเอว พร้อมทั้งเท้าซ้ายก้าวข้าง เท้าขวาอยู่ข้างหลัง หันมองกุมภณท์แล้ว หมุนตัวไปทางขวา</p>	 <p align="center">ภาพที่ 166 : ท่าผาลาดำ หันหน้า</p>
<p align="center">2.</p>	<p>หันหลัง มือขวาดั้งวงที่ออก มือซ้ายแบหงายข้างลำตัวระดับเอว เท้าซ้ายก้าวข้าง ศีรษะเอียงซ้ายแล้วหมุนตัวไปทางขวา</p>	 <p align="center">ภาพที่ 167 : ท่าผาลาดำ หันหลัง</p>

ตารางแสดงท่ารำเพลงเชิดและเพลงร่วในบทต่อสู้อัน (ต่อ)

ท่าที/บทร้อง	คำอธิบายท่ารำ	รูปภาพท่ารำ
<p>- เพลงร่ว -</p> <p>3.</p>	<p>หันหน้า ทำท่าไหว้ขึ้น-ลง เท้าขวาก้าวข้าง เท้าซ้าย วางอยู่ข้างหลัง เอียงซ้าย</p>	 <p>ภาพที่ 168 : ท่าไหว้</p>
<p>4.</p>	<p>หันหน้า เท้าขวาก้าวข้าง มือ ทั้งสองจับคว่ำระดับอกแล้ว คลายจับออกเป็นแบหงาย ศีรษะเอียงซ้ายวิ่งเข้าโรงทาง ซ้าย แล้วนางผีเสื้อน้ำวิ่งสวน ออกมาทางเดียวกัน</p>	 <p>ภาพที่ 169 : ท่าแปลงตัว</p>

จากตารางแสดงท่ารำพบว่า ท่ารำเพลงเชิดต่อด้วยเพลงรำมีทั้งหมด 3 ท่า ดังนี้

1. ท่าผาลาดำ
2. ท่าไหว้
3. ท่าแปลงตัว

จากการศึกษาและพิจารณาท่ารำพบว่า ท่าที่ 1 ใช้ท่าผาลาในแม่บทใหญ่ แต่ปรับมือตั้งวงให้ต่ำลงมาระดับอก เพื่อให้มือตั้งวงผลึกกุ่มภณทในการต่อสู้ที่ประชิดตัว ท่าที่ 2 และท่าที่ 3 เป็นท่าที่พบในการแปลงตัวของละครรำ คือ เมื่อแปลงตัวจะต้องมีการไหว้ และจับสองมือคลายออกก่อนที่จะแปลงตัวเป็นร่างเดิม

ความหมายของท่ารำ

ท่ารำสื่อความหมายถึงการใช้พลังกำลัง และการเอาจริงเอาจังของทั้งสองฝ่ายเพื่อต้องการเอาชนะ การไหว้สื่อให้เห็นถึงการใช้เวทมนต์คาถาในการแปลงตัว และการจับสองมือคลายออก หมายถึง การถอดร่างจากคนหนึ่งออกเปลี่ยนเป็นอีกคนหนึ่ง

ตารางแสดงการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การใช้สีหน้าและอารมณ์

การใช้ขาและเท้า	การใช้แขนและมือ	การใช้ลำตัว	การใช้ศีรษะ	การใช้สีหน้าและอารมณ์
ก้าวข้าง	มือแบ มือแบตั้ง, ไหว้ มือจับ จับคว่ำ	- ลำตัวโน้มไปข้างหน้า	เอียงศีรษะ	- ทำตามมิ่งทึง จ้องมอง ทำหน้าซึ่งข้งเอาจริงเอาจัง

การเชื่อมท่ารำ

เชื่อมท่ารำด้วยการหมุนตัว เป็นการเชื่อมระหว่างท่าให้ต่อเนื่องและกลมกลืนกัน

การสัมพันธ์กับตัวละครอื่น

นางเอกสุริยงแปลงรับบทและส่งบทกับกุ่มภณทด้วยการต่อสู้กัน

การใช้พื้นที่บเวที

การต่อสู้ระหว่างนางเกศสุริยงแปลงกับกุมภณท์ จะใช้พื้นที่ตรงจุดกึ่งกลางทางด้านหน้าของเวที เพื่อสร้างความตื่นเต้น เ้าใจให้แก่ผู้ชม และเมื่อนางเกศสุริยงแปลงพ่ายแพ้ก็เข้าโรงทางด้านซ้ายของเวที

สรุป

จากการศึกษาท่ารำทั้งรูปแบบของการรำคนเดียว และรูปแบบของการรำตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ทำให้ทราบถึงแนวคิดการใช้ท่ารำของนางเกศสุริยงแปลงมี 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. นำท่ารำเดิมที่มีอยู่ในการฝึกหัดอิริยาบถของตัวนาง และท่ารำในระบำมาตรฐานที่มีมาแต่โบราณ มาใช้ในการตีบทแทนความหมายของคำร้อง

- การฝึกหัดอิริยาบถ ได้แก่ การนั่ง การคลาน การยืน และการเดิน
- ระบำมาตรฐาน ได้แก่ เพลงช้า เพลงเร็ว แม่บทใหญ่ แม่บทเล็ก และระบำสี่บท

2. ประดิษฐ์ท่ารำขึ้นใหม่ โดยเลียนแบบมาจากท่าธรรมชาติ เช่น ท่าเงยหน้า ท่าเสื่อ ท่ากิน และท่าซี้ เป็นต้น

แต่ส่วนใหญ่จะใช้ท่าที่เลียนแบบมาจากท่าธรรมชาติ

นอกจากนี้ยังทำให้เข้าใจถึงการเคลื่อนไหวท่ารำของตัวนางตลาด ที่ใช้อวัยวะทุกส่วนของร่างกาย กล่าวคือ

- ขาและเท้า ใช้การเดิน การนั่ง การคลาน การยืน กระทบเข่า ย่อเข่า ยืนเข่า คลานเข่า กระแทกเท้า กระทีบเท้า ก้าวเท้าชิด ประสมเท้าชิด ประสมเท้าเหลื่อม ก้าวข้าง ก้าวไขว้ กระทบส้น ซอยเท้า การวิ่ง และกระโดด

- แขนและมือ ใช้การตึงแขน งอแขน เตะแขน มือท้าวสะเอว ท้าวสะโพก บ้องปาก กำมือ เสยมือ สั่นมือ มือชี้กวาด ชีตวัดมือ ชีที่ปาก ชีตะเคียว ชีข้างตัว ชีฟาดนิ้ว ชีไล่มือ

- ลำตัว ใช้การกอดไหล่ ตีไหล่ ลำตัวตรง ลำตัวงอ ไน้มตัวไปข้างหน้า ไน้มตัวมาข้างหลัง เอนหลัง สะดุ้งตัว พลิกตัว ก้มตัว ทำตัวสั้น

- ศีรษะ ใช้การเอียง ลึกคอ พยักหน้า ลอยหน้า สะบัดหน้า เียดหน้า

- การใช้สีหน้าและอารมณ์ ทำหน้าเล็กล็กหันมองซ้ายขวาแสดงอาการตื่นตกใจ ไบหน้า ยิ้มแย้ม ดวงตาหรีเล็กลง แสดงความรู้สึกอึดอัดใจ มีความสุข ขมวดคิ้วน้อย ๆ ดวงตาหรีเล็กลง แสดงอาการเศร้าสร้อย หน้ามองสูงจ้องมองหยุดนิ่ง ดวงตาพองโต แสดงอาการตกตะลึงส่ายยิ้ม แสดงอาการเยาะเย้ย ประชดประชัน ชะเง้อมองแสดงความสนใจอยากรู้ ทำลูกลี้ลูกลอนไม่นิ่งอยู่กับที่ หันหน้าไปมาแสดงความกลัวและวิตกกังวล ลอยหน้าลอยตา ชม้ายชายตา แสดงจริตมารยา

เจ้าชู้ ทำตามมึงทิ้ง จ้องมองโดยไม่กระพริบ แสดงอาการโกรธ และเอาจริงเอาจังและแสดงกิริยาทำทางที่มากเกินไป หรือเรียกว่า OVER คือเกินจริง เพื่อสร้างความตลกขบขัน

ตามที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า นางตลาดเป็นตัวละครที่สามารถใช้ท่ารำ ตลอดจนแสดงกิริยาทำทางและอารมณ์ได้อย่างอิสระและชัดเจน โดยไม่ต้องควบคุมความรู้สึกและสงวนท่าทีแต่อย่างใด ทั้งยังสามารถสอดแทรกความสนุกสนานให้แก่ผู้ชม ซึ่งผู้แสดงต้องใช้ความสามารถและศิลปะชั้นเชิงในการแสดงเป็นอย่างมาก จึงทำให้นางตลาดเป็นตัวละครที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับมาจนทุกวันนี้

ลำดับต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ท่ารำและเทคนิคการรำของนางเกศสุริยงแปลง ซึ่งเป็นตัวนางตลาด โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาท่ารำจากนาฏศิลป์ 3 ท่านของกรมศิลปากรที่รับบทบาทเป็นนางเกศสุริยงแปลง คือ นางนพรัตน์ หวังในธรรม นางรัจนา พวงประยงค์และนางใบศรี แสงอนันต์ ทั้ง 3 ท่านได้รับถ่ายทอดท่ารำนางเกศสุริยงแปลงมาจากคุณครูเจริญจิต ภัทรเสวี นาฏศิลป์ของกองการสังคีตที่มีประสบการณ์และความชำนาญในการแสดงบทบาทนางตลาดมาหลายตัว เหตุที่ต้องนำท่ารำจากนาฏศิลป์ทั้ง 3 ท่านมาวิเคราะห์ก็เพื่อแสวงหาแบบแผนการรำของตัวนางตลาดดังกล่าวรายละเอียดต่อไป

5.3 วิเคราะห์ท่ารำและกลวิธีการรำของนางเกศสุริยงแปลง

การศึกษาท่ารำของนางเกศสุริยงแปลงจากนาฏศิลป์ 3 ท่าน ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาท่ารำเฉพาะเพลงร้องที่มีทำนองเร็ว 1 เพลง ทำนองช้า 1 เพลง และท่ารำในบทตลกขบขัน โดยทำนองเพลงเร็ว เลือกเพลงร่ายนอก ฉากที่ 2 พระราชมณฑเทียร เมืองไอยร์ตัน และทำนองเพลงช้าเลือกเพลงชมดงนอก ฉากที่ 3 พระตำหนักสวน เมืองไอยร์ตัน และท่ารำในบทตลกขบขันจากการเจรจาเล่นตะโพนที่เลือกศึกษา 3 เพลงนี้เพราะท่ารำในเพลงร้องที่มีทำนองเร็วและช้า มีทั้งหมดหลายเพลง ซึ่งทำนองเพลงเร็วและเพลงช้าทุกเพลงต่างก็มีลีลาการรำในลักษณะเดียวกัน และท่ารำในบทตลกขบขันของการเจรจาเล่นตะโพน เป็นท่ารำที่มีลักษณะเด่น ที่สามารถเรียกเสียงหัวเราะได้จากผู้ชม

5.3.1 ศึกษาท่ารำนางเกศสุริยงแปลง จากนาฏศิลป์ 3 ท่าน

1. นางรัจนา พวงประยงค์ นาฏศิลป์ 8 สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร ผู้ที่ได้รับคัดเลือกให้แสดงเป็นนางเกศสุริยงแปลง ในละครนอกเรื่องสุวรรณหงส์ ตอนกุ่มภณห์ ถวายมาขณะเป็นนักเรียนโรงเรียนนาฏศิลป์ แสดงครั้งแรกให้ประชาชนชม ณ โรงละครอนศิลปากร เมื่อ พ.ศ. 2502 โดยแสดงเป็นรุ่นแรก ชุดที่ 2

ทำรำเพลงรำยนอก เพลงชมดงนอก และทำรำในเจรจาเล่นตะโพน แบบที่นางรัจนา พวงประยงค์ำได้อธิบายรายละเอียดไว้แล้ว (เพลงรำยนอก ดูหน้า 122-134 เพลงชมดงนอก ดูหน้า 175-180 และ ทำรำเจรจาเล่นตะโพนดูหน้า 186-187)

2. นางนพรัตน์ หวังในธรรม ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ได้รับคัดเลือกให้แสดงเป็นนางเกศสุริยงแปลง ขณะเป็นนักเรียนโรงเรียนนาฏศิลป์แสดงครั้งแรกให้ประชาชนชม ณ โรงละครอนศิลปากร เมื่อ พ.ศ. 2502 โดยแสดงเป็นรุ่นแรกชุดที่ 1

สำหรับทำรำนางเกศสุริยงแปลง แบบที่นางนพรัตน์ หวังในธรรม รำจะกล่าวไว้ในตารางเปรียบเทียบทำรำนางเกศสุริยงแปลง

3. นางใบศรี แสงอนันต์ นาฏศิลป์ 7 สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร ได้รับคัดเลือกให้แสดงเป็นนางเกศสุริยงแปลง ขณะรับราชการเป็นนาฏศิลป์ของกองการสังคีตแสดงให้ประชาชนชม ณ โรงละครแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2513 โดยแสดงเป็นรุ่นหลัง

สำหรับทำรำนางเกศสุริยงแปลง แบบที่นางใบศรี แสงอนันต์ รำจะกล่าวไว้ในตารางเปรียบเทียบทำรำนางเกศสุริยงแปลง

5.3.2 เปรียบเทียบทำรำนางเกศสุริยงแปลง จากนาฏศิลป์ 3 ท่าน

ตารางเปรียบเทียบทำรำนางเกศสุริยงแปลง

ท่าที่	ดนตรี/บทร้อง	ศิลปินท่านที่ 1 นางรัจนา พวงประยงค์	ศิลปินท่านที่ 2 นางนพรัตน์ หวังในธรรม	ศิลปินท่านที่ 3 นางใบศรี แสงอนันต์
1	(เพลงร้องที่มีท่วงทำนองเร็ว) - เพลงรำยนอก - เหลือบเขม้น เห็นนาง	ท่ามอง	ท่ารำต่างกันคือ ใช้ท่ารำ 2 ท่า คือ ท่าที่ 1 "เหลือบเขม้น" ท่าพิสมัยเรียงหมอน ใช้การสะดุดเท้า และท่าที่ 2 "เห็นนาง" ท่ามองเหมือนกัน	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1

ตารางเปรียบเทียบท่ารำนางเกศสุริยงแปลง (ต่อ)

ท่าที่	ดนตรี/บทร้อง	ศิลปินท่านที่ 1 นางรัจนา พวงประยงค์	ศิลปินท่านที่ 2 นางนพรัตน์ หวังโนธรรม	ศิลปินท่านที่ 3 นางใบศรี แสงอนันต์
2	สะอากศรี	ท่าเฉิดฉิน	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
3	คู่อ้วนพี	ท่าตั้งสองมือ	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
4	ชาวปลั่ง	ท่าจับสองมือคลายออก	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
5	จั่งแม่เอ๋ย	ท่าตบมือเดียว	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
6	อย่างนี้ฉีก	ท่าฉีกเนื้อ	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
7	ใส่ปาก	ท่ามือชี้ที่ปาก	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
8	ไม่อย่ากแงย	ท่าแงยคาง	ท่ารำต่างกันโดย จับซ้ายที่ได้คาง	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
9	จะเสวย	ท่ามือจับที่ปาก	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
10	งามขึ้น	ท่าแบคว่าสองมือที่หน้าขา	ท่ารำต่างกันคือ ทำท่าชี้ซ้ายข้างลำตัว	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 2
11	คิ่นละ	ท่ามือชี้เดาะ	ท่ารำต่างกันคือ ทำท่าชูมือชี้	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
12	คน	ท่าชูมือชี้	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
13	อยู่ในป่า	ท่าชี้ข้างตัว	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
14	นำเบือ	ท่าแบสองมือ	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1

ตารางเปรียบเทียบท่ารำนางเกศสุริยงแปลง (ต่อ)

ท่าที่	ดนตรี/บทร้อง	ศิลปินท่านที่ 1 นางริจนา พวงประยงค์	ศิลปินท่านที่ 2 นางนพรัตน์ หวังในธรรม	ศิลปินท่านที่ 3 นางใบศรี แสงอนันต์
15	กินเสื้อช้าง	ท่าช้าง	ท่ารำต่างกันคือ ท่าทำซี้ ช้างลำตัว	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1
16	เจาะคนข้าง	ท่าแบคว่าสองมือ ที่หน้าขา	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1
17	เนื้อหวาน	ท่ามือลูบที่ปาก	ท่ารำต่างกันคือ จีบซ้าย ที่ปาก	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1
18	กินานหน	ท่าซุ่มือซี้	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1
19	ต่อแต่นี้	ท่าสองมือตบที่หน้าขา	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1
20	อยู่วัง	ท่าซี้ข้างตัว	ท่ารำต่างกันคือ ใช้ท่า รวมมือ โดยมือทั้งสองแบ คว่า มือขวาอยู่ข้างบน มือซ้ายอยู่ข้างล่าง	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 2
21	หมดกั้วล	ท่าจีบล่อแก้วม้วน ตัวขึ้น	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1
22	กินเนื้อคน	ท่าแบคว่าสองมือ ที่หน้าขา	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1
23	หวานคอ	ท่ามือลูบที่คอ	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1
24	พอแล้วเรา	ท่าจีบเข้าอก	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1
25	แต่ปลาบปลื้ม ลิ้มกาย	ท่าแบคว่าสองมือ ที่หน้าขา	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1
26	น้ำลายยี้ด	ท่ามือลูบที่ปาก	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1

ตารางเปรียบเทียบทำรำนางเกศสุริยงแปลง (ต่อ)

ท่าที่	ดนตรี/บทร้อง	ศิลปินท่านที่ 1 นางรัจนา พวงประยงค์	ศิลปินท่านที่ 2 นางนพรัตน์ หวังโนธรรม	ศิลปินท่านที่ 3 นางใบศรี แสงอนันต์
27	จนหน้ามีด	ท่าสองมือกุมขมับ	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
28	นั่งนิ่งลงพิงเสา	ท่ามือเดียวกุมขมับ	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1 แต่การนั่งต่างกันคือ ไม่นั่งชันเข่า แต่นั่งเหยียดเท้าทั้งสองข้างบนพื้น	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
29	สุวรรณหงส์ค้อย ประคองน้อง นางเยาว์	ท่ามือเดียวกุมขมับ	ท่ารำเหมือนท่าที่ 28	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
30	ถามว่าเจ้าเป็นไร ใจไม่ดี	ท่ามือเดียวกุมขมับ	ท่ารำเหมือนท่าที่ 28	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
31	พระเชิญชวนนวล น้องมาด้วยกัน	ทำนั้งคุกเข่า มือทั้งสอง ท้าวแขนข้างหน้า	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
32	อภิวันท์สององค์ พระทรงศรี	ทำนั้งคุกเข่า ปลายมือ ทั้งสองแตะบนพื้น	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
33	โถมนางมารคลาน มาตามสามี	ท่าคลานเข้า	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
34	พอใกล้ที่ท้าวเธอ ชะเง้อมอง	ทำยืนเข้า - ชะเง้อมอง	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
1	(เพลงร้องที่มี ท่วงทำนองซ้ำ) - เพลงชมดงนอก - ยักษ์ฉินี่ชี้ชวน	ท่าป้องกัน	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1
2	ชมสวนศรี	ท่าผาลา	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1

ตารางเปรียบเทียบท่ารำนางเกศสุริยงแปลง (ต่อ)

ท่าที่	ดนตรี/บทร้อง	ศิลป์นทำนที่ 1 นางรีจนา พวงประยงค์	ศิลป์นทำนที่ 2 นางนพรัตน์ หวังในธรรม	ศิลป์นทำนที่ 3 นางโอบศรี แสงอนันต์
3	สารภีพวงพยอม	ท่าจับหงายมือเดียว	ท่ารำต่างกันคือ ทำท่าชี้ มือซ้าย	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 2
4	กลิ่นหอมหวาน	ท่าจับที่จุมุก	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1
5	อันมาลีที่ในอุทยาน ไม่หอมเท่า เยาวมาลย์	ท่าปิดมือเดียว และโอบกอด	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1
6	คู่ซี้วี	ท่าโอบกอด	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1
7	นันทุหลาบ	ท่าหยิบจับมือเดียว	ท่ารำต่างกันคือ ทำท่าชี้ ขวา	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1
8	แลอร่าม	ท่าจับสองมือคลายออก	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1
9	งามสะพรั่ง	ท่าเจ็ดฉิน	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1
10	ไม่งามปลั่ง	ท่ายิ้ม	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1
11	เปรียบปราง	ท่าปิดมือเดียว	ท่ารำต่างกันคือ ทำท่า โอบกอด	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1
12	สะอางศรี	ท่าโอบกอด	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1
13	เกดกระถิน	ท่าหยิบจับสองมือ	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1
14	กลิ่นระรื่น	ท่าจับที่จุมุก	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1
15	ชื่นฤดี	ท่าประกบมือที่อก	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลป์ นทำนที่ 1

ตารางเปรียบเทียบทำรำนางเกศสุริยงแปลง (ต่อ)

ท่าที่	ดนตรี/บทร้อง	ศิลปินท่านที่ 1 นางรัชนา พวงประยงค์	ศิลปินท่านที่ 2 นางนพรัตน์ หวังในธรรม	ศิลปินท่านที่ 3 นางใบศรี แสงอนันต์
16	ไม้ขึ้นจ้ำลำพี กอดนงพาล	ท่าโอบกอด	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1
1	- การเล่นตลกใน เจรจาเล่นตะโพน - เข้า แยกเขี้ยว	ท่าแยกเขี้ยว	ท่ารำต่างกันคือ ใช้ท่า ลงวง โดยสองมือจับล่อ แก้วอยู่ข้างสะโพกบน	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1
2	เข้า เคี้ยวฟัน	ท่าเคี้ยวฟัน มือทั้งสอง วางซ้อนกันอยู่บนหน้าขา	ท่ารำต่างกันคือ ใช้ท่า ลงวงเหมือนเดิม แล้ว ลอยหน้าพร้อมทั้งเคี้ยว ฟัน	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1
3	ลูกขึ้นยืนยัน	ท่าลงวง - ยกเท้าขวา	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1
4	ออกทำนางมาร	ท่าลงวง - ก้าวเท้าขวาลง ลอยหน้าไปมาทางซ้าย และขวา	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1 แต่ไม่ได้รำอยู่ กับที่ คือย่อเท้าเดินตาม จังหวะเดินขึ้นหน้าถอย หลัง เล่นกับกุ่มภณท์	ท่ารำเหมือนกับศิลปิน ท่านที่ 1

จากการศึกษาทำรำนางเกศสุริยงแปลงจากศิลปินทั้ง 3 ท่าน เฉพาะ 3 เพลง ได้
แก่ ท่ารำเพลงร้ายนอก เพลงชมดงนอก และท่ารำในการเจรจาเล่นตะโพน พบว่ารูปแบบท่ารำ
ของศิลปินทั้ง 3 ท่านเหมือนกัน จะต่างกันเฉพาะท่ารำบางท่า ตามความถนัดและประสบการณ์
ของศิลปินแต่ละท่าน

รูปแบบท่ารำที่เหมือนกัน ทำให้เห็นแบบแผนการรำของนางตลาด ดังต่อไปนี้

1. การใช้ท่ารำ จะใช้การตีบทและการรำหน้าพาทย์

1.1 ตีบทโดยเลียนแบบจากทำธรรมชาติ และนำมาปรุงแต่งให้งดงาม

- 1.2 ตีบทโดยประดิษฐ์ทำรำเพื่อใช้แทนความหมายของเนื้อร้อง โดยนำท่ารำพื้นฐานทางนาฏศิลป์บางส่วนมาใช้ในการรำ ได้แก่ ท่ารำจากเพลงช้า เพลงเร็ว แม่บทใหญ่ ระบายสี่บท และอิริยาบถการยืน เดิน นั่ง และคลาน ของตัวนาง
 - 1.3 ใช้หน้าพาทย์ธรรมดาในการรำ ได้แก่ เพลงเชิด เสมอ รัว และเพลงจิ้ง
 2. การเคลื่อนไหวท่ารำ โดยใช้อวัยวะทุกส่วนของร่างกายทั้งแขน มือ ขา เท้า ลำตัว และศีรษะ ให้สัมพันธ์กันค่อนข้างแรงและเร็ว ใช้พลังในการรำปรากฏออกมาให้เห็นในสภาวะภายนอกร่างกายอย่างชัดเจน เพื่อให้สอดคล้องกับบุคลิกที่คล่องแคล่วและไม่เรียบร้อยของนางตลาด
 3. การใช้สีหน้าและอารมณ์ สามารถแสดงออกทางสีหน้าและอารมณ์โดยผ่านทางกิริยาท่าทางและดวงตาได้อย่างเปิดเผยและชัดเจน ทั้งนี้เพราะนางตลาดเป็นตัวละครที่ไม่ต้องสวมกิริยาและควบคุมอารมณ์เหมือนกับตัวนางทั่วไป
 4. การเชื่อมท่ารำ โดยมากเพลงที่ใช้กับนางตลาดจะเป็นเพลงที่มีท่วงทำนองค่อนข้างเร็วจึงไม่มีการเชื่อมท่ารำ เป็นการรำจังหวะขาด คือ รำขาดเป็นท่า ๆ รำจบเป็นท่าหนึ่ง ๆ ต่อเนื่องกันไป แต่ถ้าเป็นเพลงที่มีท่วงทำนองช้าจะเชื่อมท่ารำด้วยการเคลื่อนไหวอย่างช้า ๆ ให้ต่อเนื่องและกลมกลืนกัน
 5. การใช้จังหวะ ส่วนใหญ่จังหวะกระชับรวดเร็วและหนักแน่น การรำจึงใช้การกระทบตามข้อต่อของร่างกายค่อนข้างแรง ได้แก่ หัวเข่า ข้อศอก หัวไหล่ ข้อมือ ข้อเท้าและคอ เพื่อให้สัมพันธ์กับจังหวะ
 6. การใช้พื้นที่บนเวที นางตลาดเป็นตัวละครที่สามารถใช้พื้นที่บนเวทีได้อย่างอิสระ โดยใช้ทุกส่วนของเวที หรือแม้แต่ส่วนที่ใกล้กับนักดนตรีหรือผู้ชม ทั้งนี้เพื่อหยอกล้อหรือเล่นกับนักดนตรีและผู้ชม เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน
- ส่วนท่ารำนางเกศสุริยงแปลงของศิลปินทั้ง 3 ท่าน เฉพาะ 3 เพลง พบว่ามีท่ารำที่เหมือนกันและต่างกันดังนี้
1. เพลงร่ายนอก ท่ารำมีทั้งหมด 34 ท่า
 - ท่ารำของศิลปินท่านที่ 2 กับศิลปินท่านที่ 1 เหมือนกัน 24 ท่า ต่างกัน 9 ท่า คือ ท่าที่ 8, 10, 11, 15, 17, 20 และ 28-30
 - ท่ารำของศิลปินท่านที่ 3 กับศิลปินท่านที่ 1 เหมือนกัน 32 ท่า ต่างกัน 2 ท่าคือ ท่าที่ 10 และ 20

2. เพลงชมดงนอก ทำรำมีทั้งหมด 16 ท่า
 - ทำรำของศิลปินท่านที่ 2 กับศิลปินท่านที่ 1 เหมือนกัน 13 ท่า ต่างกัน 3 ท่า คือ ท่าที่ 3, 7 และ 11
 - ทำรำของศิลปินท่านที่ 3 กับศิลปินท่านที่ 1 เหมือนกัน 15 ท่าน ต่างกัน 1 ท่าคือ ท่าที่ 3
3. ทำรำเจรจาเล่นตะโพน มีทำรำทั้งหมด 4 ท่า
 - ทำรำของศิลปินท่านที่ 2 กับศิลปินท่านที่ 1 ทำรำเหมือนกัน 2 ท่า ต่างกัน 2 ท่า คือ ท่าที่ 1 และ 2
 - ทำรำของศิลปินท่านที่ 3 กับศิลปินท่านที่ 1 ทำรำเหมือนกันทั้ง 4 ท่า

จากทำรำที่เหมือนกันและต่างกันดังกล่าว ทำให้เห็นว่าทำรำนางเกศสุริยงแปลงของศิลปินทั้ง 3 ท่านนั้น ศิลปินท่านที่ 1 (นางรัจนา พวงประยงค์) และศิลปินท่านที่ 2 (นางนพรัตน์ หวังในธรรม) ทำรำต่างกันหลายท่า แต่ศิลปินท่านที่ 3 (นางไบศรี แสงอนันต์) ทำรำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1 มากที่สุด ทั้ง ๆ ที่ศิลปินทั้ง 3 ท่านต่างก็ได้รับการถ่ายทอดทำรำมาจากคุณครูเจริญจิต ภัทรเสวี โดยศิลปินท่านที่ 1 และท่านที่ 2 ได้รับการถ่ายทอดเป็นรุ่นแรกในคราวเดียวกันแต่ทำรำต่างกันหลายท่า อาจจะเป็นเพราะแต่ละท่านปรับทำรำให้เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของตน ส่วนศิลปินท่านที่ 3 ได้รับการถ่ายทอดรุ่นหลัง แต่ทำรำเหมือนกับศิลปินท่านที่ 1 เกือบทั้งหมด น่าจะเป็นเพราะท่านได้รับการฝึกหัดเพิ่มเติมจากศิลปินท่านที่ 1 เพื่อให้เกิดความแม่นยำและความชำนาญในการแสดง

5.3.3 วิเคราะห์กลวิธีในการรำนางเกศสุริยงแปลงของศิลปิน 3 ท่าน

จากการศึกษาทำรำนางเกศสุริยงแปลงของศิลปินทั้ง 3 ท่าน สามารถวิเคราะห์กลวิธีหรือเทคนิคในการรำนางเกศสุริยงแปลงได้ ดังต่อไปนี้

1. ลีลาทำรำ

นางรัจนา พวงประยงค์ เน้นทำรำและการแสดงออกที่เป็นธรรมชาติ โดยไม่ต้องตั้งกล้ามเนื้อเต็มที่อย่างละครรำ แต่ผ่อนคลายทุกส่วนของร่างกายให้อยู่ในท่าที่สบาย และไม่เคร่งครัดตำแหน่งของการใช้มือและเท้า

นางนพรัตน์ หวังในธรรม เน้นทำรำที่ต้องอยู่ในแบบแผนของนาฏศิลป์ไทย ตำแหน่งการใช้มือและเท้าต้องอยู่ในระดับวงและเหลี่ยมของตัวนาง และในขณะที่รำต้องตั้งอวัยวะทุกส่วนของร่างกายอย่างเต็มที่ เพื่อให้ทำรำงดงาม แม้อิริยาบถการนั่ง ยืน เดิน คลาน จะเป็นท่าธรรมชาติ แต่ก็ต้องตั้งลำตัวตรง ตั้งนิ้วมือ นิ้วเท้า กัดไหล่ ให้งดงามกว่าธรรมชาติ

นางใบศรี แสงอนันต์ ลีลาท่ารำผสมผสานทั้งแบบนางรำจนา และนางนพรัตน์ โดยเน้นท่ารำและการแสดงออกที่เป็นธรรมชาติ โดยผ่อนอวัยวะทุกส่วนให้เป็นไปตามสบายแบบนางรำจนา และยังคงเคร่งครัดตำแหน่งของการใช้มือและเท้าแบบนางนพรัตน์

2. วิธีการรำ

นางรำจนา พวงประยงค์ การรำกระบับกระเจงว่องไว กระทบจังหวะแรงตามจังหวะเพลงพอดี แต่ถ้าจังหวะเพลงเร็วมาก (กรณีเล่นตลกหรืออารมณ์โกรธจัด) การรำจะไม่เน้นจังหวะ อาจจะคร่อมจังหวะไปบ้างเพื่อต้องการเน้นให้เกิดอารมณ์มากกว่าความสวยงามของท่ารำ

นางนพรัตน์ หวังในธรรม การรำกระบับกระเจงว่องไว กระทบจังหวะแรงมากกว่านางรำจนาและนางใบศรีจนรู้สึกได้อย่างชัดเจน ถึงแม้การรำในจังหวะเพลงเร็วมากเช่นเดียวกับนางรำจนา แต่ก็ยังต้องรำให้ลงพอดีจังหวะ เน้นเพื่อให้เกิดทั้งอารมณ์และความสวยงามของท่ารำ

นางใบศรี แสงอนันต์ การรำเหมือนกับนางนพรัตน์ แต่กระทบจังหวะเบากว่านางนพรัตน์และนางรำจนา จนรู้สึกได้ว่าท่ารำค่อนข้างนุ่มนวล

3. การแสดงอารมณ์ตามเนื้อเรื่องและการสร้างความสนุกสนานให้ผู้ชม

นางรำจนา พวงประยงค์ การแสดงอารมณ์เป็นการแสดงออกทุกส่วนของร่างกาย โดยใช้พลังในการแสดงอย่างเต็มที่ ให้ปรากฏทางกิริยาท่าทาง การพูด สีหน้าและแววตา เน้นให้เป็นธรรมชาติมากที่สุดจนดูคล้ายกับชีวิตจริง ทั้งสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ชม ด้วยการเจรจา นอกบทกับผู้แสดงคนอื่น นักดนตรี ตลอดจนถึงผู้ชม ทั้งแสดงออกด้วยท่าทางที่เกินจริงหรือผิดเพี้ยนไปจากท่าทางของตัวนางคนอื่น รวมทั้งการปฏิบัติท่าทางที่ชวนขันซ้ำ ๆ กันหลายเที่ยว ซึ่งการเล่นตลกของนางรำจนาจะโลดโผนกว่านางนพรัตน์และนางใบศรี

นางนพรัตน์ หวังในธรรม การแสดงอารมณ์ เน้นความเป็นธรรมชาติเหมือนกับนางรำจนา และแสดงออกทั้งกิริยาท่าทาง การพูด สีหน้าและแววตาอย่างเต็มที่ โดยท่ารำจะอยู่ในแบบแผนของนาฏศิลป์ไทย การสร้างความสนุกสนานให้ผู้ชม จะเล่นอยู่ภายในกรอบของเรื่องกับผู้แสดงเท่านั้น

นางใบศรี แสงอนันต์ การแสดงอารมณ์ เน้นความเป็นธรรมชาติเหมือนกับนางรำจนา แต่ท่าทางค่อนข้างจะนุ่มนวล และสีหน้า แววตา จะดูเบากว่านางรำจนาและนางนพรัตน์ การสร้างความสนุกสนานให้ผู้ชมจะเล่นตลกเฉพาะกับผู้แสดง และเล่นให้อยู่ภายในกรอบของเรื่องเท่านั้น

4. การใช้พื้นที่บนเวที

นางรำจนา พวงประยงค์ การใช้พื้นที่บนเวที เป็นไปอย่างอิสระ โดยใช้เกือบทุกส่วนของเวที รวมถึงพื้นที่ใกล้ในส่วนของนักดนตรีและผู้ชม

นางนพรัตน์ หวังในธรรม ใช้พื้นที่เกือบทุกส่วนของเวที แต่ไม่ใช้พื้นที่ในส่วน
ใกล้ที่นั่งของนักดนตรีและผู้ชม

นางใบศรี แสงอนันต์ การใช้พื้นที่เวทีมีลักษณะใกล้เคียงกับนางนพรัตน์ แต่
มักเน้นการใช้พื้นที่ตรงกลางของเวทีมากที่สุด

สรุป

จากความแตกต่างทางด้านเทคนิคการแสดงของศิลปินทั้ง 3 ท่าน อาจมีสาเหตุมา
จากบุคลิกส่วนตัว ประสบการณ์ และพื้นฐานการรำของแต่ละท่านซึ่งแตกต่างกัน กล่าวคือ

นางรัชญา พวงประยงค์ มีบุคลิกเป็นคนร่าเริง สนุกสนาน และมีอารมณ์ขัน ทั้งมี
พื้นฐานการรำที่คล่องแคล่ว และมีประสบการณ์ในบทบาทนางตลาดมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนานกว่า 40 ปี ทำให้มีทักษะในการแสดง สามารถเล่นตลกให้ออกนอกเรื่องและควบคุมให้กลับมา
เข้าเรื่องตามเดิมได้อย่างชำนาญ และแสดงเป็นธรรมชาติสอดคล้องกับอุปนิสัยที่แท้จริง

นางนพรัตน์ หวังในธรรม บุคลิกเป็นคนเจ้าระเบียบ จริงจัง มีพื้นฐานการรำที่สวยงาม และกระฉับกระเฉง จุดเด่นของการรำคือจังหวะแข็งแรง และมีประสบการณ์ทั้งบทบาทนางเอกและนางตลาดมาเป็นเวลานานกว่า 40 ปี ซึ่งการมีทักษะในการแสดงทั้ง 2 บทบาท ประกอบกับบุคลิกและพื้นฐานการรำของท่าน จึงทำให้การแสดงเป็นไปตามแบบแผนทางนาฏศิลป์ และจำกัดให้อยู่ภายในกรอบของเรื่อง

นางใบศรี แสงอนันต์ บุคลิกเป็นคนเรียบง่าย ค่อนข้างจะนุ่มนวล มีพื้นฐานการรำที่นุ่มนวล เนื่องจากรับบทบาทเป็นตัวนางที่เรียบร้อยมากกว่าบทบาทนางตลาด แม้จะรำจังหวะแข็งแรงหรือแสดงอารมณ์ที่รุนแรง แต่ก็ยังติดความนุ่มนวลอันเป็นพื้นฐานการรำและอุปนิสัยที่มีอยู่เดิม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย